

9. KONGRES PSIHOTERAPEUTA

Sloboda i psihoterapija

Zbornik rezimea

24–27. oktobar 2019.
Beograd, Hotel M

SAVEZ DRUŠTAVA PSIHOTERAPEUTA SRBIJE

Naučni odbor:

Akademik (SKAIN) Prof. dr *Gordana Dedić*,

predsednik Naučnog odbora kongresa.

Prof. dr *Nevena Čalovska-Hercog*

Prof dr *Vesna Petrović*

Prof. dr *Snežana Milenković*

Prof. dr *Tatjana Vukosavljević-Gvozden*

Prim. dr *Zoran Đurić*

Organizacioni odbor:

Doc. dr *Žilijeta Krivokapić*

Milena Marković

Darka Krsmanović

Dr Andelka Kolarević

Sanja Perić

Nebojša Ratković

Kosta Pjanic

Tehnički organizator:

Mladost-turs dd, Beograd

SLOBODA I PSIHOTERAPIJA

ŽIVIMO U VREME U KOJEM JE PITANJE LJUDSKIH SLOBODA sve više marginalizovano. Kako se psihoterapeuti bave pojedincima, grupama i porodicama, pitanje slobode nije samo teorijsko i filozofsko, već je nadasve praktično. Upravo iz tog razloga psihoteapeuti Srbije, okupljeni u Savezu društava psihoterapeuta Srbije koje okuplja 26 udruženja psihoterapeuta u Srbiji, odlučili da svoj 9 kongres posvete ovoj važnoj temi.

Na pojedinačnom nivou, u radu sa individualnim klijentima, psihoterapeuti pomažu klijentima da se oslobole unutrašnjih konflikata koji ih muče i zbog kojih nastaju različiti emocionalni poremećaji koji uništavaju kvalitet života pojedinca. Sa druge strane, psihoterapeuti omogućuju svojim klijentima i pacijentima da oslobole svoje potencijale, kako bi dosegli punoču življenja i kako bi sebe ostvarili kao ličnosti u onim oblastima koje su im važne. Nekada je to oslobođenje od toksičnog i rigidnog superega, u psihoanalitičkoj terminologiji. U modelu transakcione analize, to je oslobođenje unutrašnjeg deteta, poznatog kao „slobodno dete“ koje ima svaki pojedinac nezavisno od svoje starosti, od proganjajućeg unutrašnjeg roditelja.

U grupnoj terapiji pojedinac se pred grupom oslobadja od različitih socijalnih inhibicija i vežba svoje nove soijalne veštine koje su rezultat uvida i postizanja spontanosti. U tome posebno mesto ima psihoterapijska metoda psihodrame koja do slobode pojedinca stiže kroz razvijanje spontanosti i kreativnosti. Sve ove metode ne vode „slobodi od drugih“ ili „slobodi od“, već „slobodi za druge“ ili „slobodi za“, da parafraziramo psihoterapeuta i mislioca Eriha Froma.

Do slobode, kako za njene članove, tako i za porodicu u celini vodi i porodična, bračna i partnerska terapija koja se poslednjih desetak

godina intenzivno razvija u našoj zemlji. Brojne porodice su opterećene mentalnim i emotivnim problemima svojih članova, a upravo ovaj metod koji istražuje porodične komunikacije i odnose, i pronađe rešenja za bolje odnose i slobodnije izražavanje članove porodica, vodi ka značajnom oslobođenju.

Poznato je da se u psihijatriji koriste represivne metode u smislu ograničavanja njihovih sloboda, naravno za dobro pacijenata. Međutim, u svakoj metodi u kojoj se ljudima oduzima sloboda postoji mogućnost zloupotreba i neetične prakse, kao što je to bilo u prošlosti. Jedan od fokusa stručne debate na kongresu će biti i problem oduzimanja slobode u psihijatrijskim ustanovama i implikacije koje iz toga proizlaze.

Tema kongresa se odnosi i na pojedinca i grupu u savremenom društvu koje obeležava napredak tehnologije od koje mnogi, a posebno deca, postaju zavisni. Kako je sloboda suprotnost svake zavisnosti, svaka diskusija o zavisnosti je implicitno diskusija o slobodi. U tom smislu fokus stručne diskusije će biti „slobodan pojedinac u slobodnom društvu kao mit ili utopija“.

Dr Zoran Milivojević

Predsednik Saveza psihoterapeuta Srbije

Plenarna predavanja

SLOBODA: JUČE, DANAS I SUTRA

Prof. dr Jovo Bakić

Filozofski fakultet Beograd

PLENARNO PREDAVANJE

Počinjemo od mitološkog shvatanja slobode u antici. Ono je neophodno, jer se bez njega ne mogu razumeti filosofsko, istorijsko, sociološko, pa ni psihološko razumevanje slobode. Prometej je simbol potrage za slobodom čoveka od volje bogova. Tek kada stekne autonomiju volje u odnosu na „viša“, ali i sva druga bića, prevashodno roditelje i uopšte Značajne Druge, čovek postaje istinski slobodan. No, ova sloboda se nikako ne može izjednačiti sa samodovoljnošću i sebičnošću. U mitskoj priči bitna je Prometejeva potraga za slobodom, ali jednak je važna i njegova čovekoljubiva solidarnost. Slobode nema bez samopoštovanja, ali ono ne sme da preraste u samoljublje, jer će ga potonja odvesti Narcisovoj sudbini odnosno propasti. Prometej je ukrao vatrnu od bogova da bi se čitav ljudski rod ogrejao, a ne zbog sopstvenog komfora. Upravo zbog toga je i bio kažnjen, jer bezuslovno prihvaćenim autoritetima potrebna je opšta bespogovorna pokornost. Bezuslovno poštovanje autoriteta ne prepoznaje težnju za slobodom ličnosti, jer ona dovodi u pitanje njegovu bezuslovnu vlast. Bog, vladar, pater familias i njihova patria potestas predstavljaju se čoveku kao sudska od koje ne može pobeći. No, ličnost nastaje tek kada se oslobođi božje, očeve ili vladareve bezuslovne vlasti, kao što su Volterova i Rusova prosvjetiteljska zalaganja, bez obzira na njihove značajne razlike, zorno pokazala. Slobodu je moguće pomiriti s autoritetom, ali samo pod uslovom da je autoritet izabran, a nikako ne zadat. Sloboda udružena sa solidarnošću oplemenjuje čoveka, pomažući mu da se stalno usavršava. Jedno bez drugog ne mogu, jer kao što je sloboda bez solidarnosti s drugim ljudima hladna i sebična, tako je solidarnost bez slobode nemoćna. Naime, i robovi mogu da

budu međusobno solidarni, ali im solidarnost može samo olakšati ropsstvo, premda je, udružena sa slobodoljubivošću, neophodan uslov za sticanje slobode. No, iako neophodan, nije i dovoljan, jer osvajanje slobode ne zavisi samo od volje ljudi da je osvoje, već i od objektivnih okolnosti u kojima one i oni delaju. Sloboda, ali tek udružena s jednakošću svega što nosi ljudski lik, i bratstvo, izraženo u solidarnosti međusobno jednakih i slobodnih ličnosti, nužna je za celovito obrazovanje odnosno stalni razvoj ličnosti. U istoriji socijalnih teorija liberali i anarchisti su najviše doprineli razumevanju i slavljenju slobode pojedinca. Prvi su nas naučili da nema slobodne ličnosti ako joj nije dozvoljena sloboda misli, savesti i veroispovesti, govora, štampe, zbora i dogovora. Sve ovo podrazumeva da nema tog crkvenog ili državnog autoriteta koji bi smeо da dirne u ove slobode, a granice slobode ličnosti sadržane su isključivo u slobodama drugih ljudi. No, liberale nije zanimala solidarnost, dok su anarchisti prepoznali značaj saradnje slobodnih pojedinaca, jer samo im ona omogućava da u potpunosti razviju svoje mogućnosti, a tek njihov potpuni razvoj vodi optimalnom obrazovanju ličnosti u slobodi. Naime, razvijene ličnosti nema bez slobode, ali potrebna je i solidarnost slobodnih osoba kako bi se obezbedilo društveno i kulturno okruženje koje bi omogućilo oblikovanje čovečnih društvenih odnosa u kojima ne može postojati bezuslovni autoritet, već bi društveno priznanje imali samo oni autoriteti koji to zaslužuju svojom posvećenošću odbrani slobode i jednakosti ličnosti i razvijanju solidarnih odnosa među njima.

U SENCI NESVESNIH PROCESA UČENJA – UČENJE U GRUPNOJ ANALIZI I GRUPNO- ANALITIČKI METOD U UČENJU

Prim. dr Snežana Kecojević Miljević

Agencija za obrazovanje Dijalozi

PLENARNO PREDAVANJE

S.H.Foulkes (Therapeutic Group Analysis, 1964), baveći se pitanjima podučavanja, učenja i istraživanja u grupnoj analizi razmatra da li se učenje i psihoterapija mogu posmatrati kao sinonimni pojmovi (M.I. J.Abercrombie, 1960) ili pak, iako dele isti matriks, pokazuju razlike (N.Elias, 1939.)? Najtačniji odgovor bi mogao biti negde u sredini, da su učenje i psihoterapija odvojeni procesi, ali intenzivno blisko povezani, isprepletani i uzajamno sadržavani sadržioci. Psihoterapija u nekim modalitetima je praktično najvećim delom instrukcionalno učenje, a u drugim, posebno u psihoanalitičkim modalitetima kao i u grupnoj analizi, daleko nadilazi instrukcionalni učeći proces, menjajući ga u proces usmeren na promenu stava i odnosa ka nečemu. Kako koristimo učeći proces u terapijskom procesu u grupnoj analizi i kako koristimo grupno-analitički metod učenja u treningu za budućeg grupnog analitičara su neka od pitanja kojima ćemo se baviti u ovom radu. Kako učeći proces i metod koji nije baziran na autoritarnosti i egocentričnoj poziciji može dovesti do slobodnijeg usvajanja znanja i veština ali samo ako se ovlađa značajnim stepenom anksioznosti koji ovakav pristup neizostavno pobudjuje, takodje je jedno od pitanja koje ćemo razmotriti. I da li je to jedan od boljih načina za dostizanje slobodnijeg, efikasnijeg i kreativnijeg učećeg metoda primenljivog izvan granica psihoterapijskog procesa i psihoterapijske edukacije?

PRIHVATANJE I SAMOPRIHVATANJE U KOGNITIVNO-BIHEJVORALNIM TERAPIJAMA: TEORIJE I INTERVENCIJE

Dr Zorica Marić

REBT – Pridruženi trening centar Instituta Albert Elis

PLENARNO PREDAVANJE

Koncept prihvatanja sebe, drugih ljudi i životnih iskustava prisutan je u filozofiji i religiji hiljadama godina. Poslednjih tridesetak godina postaje sve popularniji u kognitivno-bihevioralnim psihoterapijama, a terapijske intervencije zasnovane na prihvatanju samoprihvatanju sve češće se podvrgavaju empirijskoj proveri. U ovom izlaganju razmotrićemo teorijske opise i definicije koncepta prihvatanja u KBT, shvatanja uloge prihvatanja u psihološkom zdravlju i psihoterapiji, odnos između prihvatanja i promene, psihoterapijske intervencije usmerene na proces i stav prihvatanja, kao i psihološke instrumente za procenu prihvatanja i nalaze empirijskih istraživanja.

SLOBODA U TERAPIJSKOM PROSTORU

*Bojana Stamenković Rudić
Psihijatrijska ordinacija Medisan*

PLENARNO PREDAVANJE

U radu se razmatraju specifičnosti koje u terapijski prostor unose kolektivno iskustvo i duboko ukorenjen sistem vrednosti našeg društva. Polazeći od sistemske perspektive – porodičnih narativa i koncepata analitičke psihologije, autor se bavi izomorfizmom obrazaca na intrapsihičkom, interpersonalnom i socio-političkom planu.

Jedna od metafora terapijskog prostora je Temenos – prostor definisanih spoljnjih i unutrašnjih granica, prostor koji pruža sigurnost i mogućnost za oporavak i promenu ka novom nivou sazrevanja. Na kolektivnom planu, koncept Temenosa se povezuje sa transformacijom društva i kulture ka dubljem i zrelijem doživljaju zajedništva. Obzirom na visoku frekventnost promena u našem društvu, autor rada iznosi stav da su formativni procesi pod stalnim izazovom i da se nalazimo u stalnoj „potrazi“ za Temenosom.

Kako se ovaj aspekt konteksta kulture odražava na klijente i terapeute u njihovom terapijskom prostoru? Kako on utiče na naše razumevanje slobode i prepoznavanje ograničenja u procesu terapije? Da li smo kao terapeuti u dovoljnoj meri osetljivi u prepoznavanju obeležja kulture naših klijenata i nas samih? Ovo su neka od pitanja na koje će autor rada pokušati da odgovori, uz zaključak o značaju prisustva radoznalosti za povezivanje različitih znanja i o značaju „sociološke mašte“.

Ključne reči: Temenos, metafora, kultura, terapijski prostor

KAKO SE UČI SLOBODNO MIŠLJENJE

Marija Stojković

Visiting Lecturer at the Tavistock and Portman
NHS Foundation Trust

PLENARNO PREDAVANJE

„Suština nezavisnoguma nije u tome šta misli već kako misli.“
*Christopher Hitchens **Letters to a Young Contrarian (2001)***

I pored nedvosmislenih rezultata istraživanja razvojne psihologije i neuronauka koji ukazuju na intrinzičnu povezanost emocija i kognicije, mišljenje se vrlo često izjednačava sa kognitivnim sposobnostima čoveka koje se postavljaju kao više funkcije ljudskoguma. Mišljenje je pre svega emocionalna aktivnost, a slobodno mišljenje je nemoguće bez sposobnosti da se uči iz iskustva kroz odnose sa drugima. Moje izlaganje ce se baviti opisom procesa razvoja mišljenja koji direktno zavisi od emocionalnog odnosa izmedju bebe i majke, tj. okoline. Teorijski okvir izlaganja je psihoanalitički sa naglaskom na teoriju mišljenja Wilfreda Biona.

Ključne reči: mišljenje, učenje iz iskustva, psihoanalitička teorija, Bion, slobodno mišljenje

ETIČKA PITANJA U GRUPNOJ PSIHOTERAPIJI: PSIHODRAMA

Prof. dr Jasna Veljković

*Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu,
odeljenje za socijalnu politiku i socijalni rad*

PLENARNO PREDAVANJE

Jedna od karakteristika današnjeg društva su različiti pristupi etici i etičkom ponašanju u različitim oblastima rada i življenja. Elemen-tarni etički principi ljudskog življenja kao i obrasci interpersonalne komunikacije u današnjem globalnom društvu su izmenjeni i često se poništavaju. Pravila "igre" se menjaju po potrebi onih koji je vode. Sa druge strane teško je u sebe "primiti", stalno nova pravila koja se neprestano uvode, dok u sebi sadrže kontradiktorne poruke. Klijenata koji se javljaju za psihoterapijsku pomoć zbog nesnalaženja u ovom današnjem svetu "duplih" poruka, više je nego ikada. Takodje, više nego ikada je i onih koji profesionalno pružaju psihoterapijsku pomoć. Ekspanzija psihoterapije kao nezavisne profesije dovela je do povećanja broja edukanata iz različitih psihoterapijskih škola, te je "proizvodnja" novih psihoterapeuta uzela maha. To ima naravno i dobre i loše strane. Stoga nam se čini izazovno ali i neophodno da raz-misljamo o osnovnim etičkim pitanjima u psihoterapiji uopšte. Ob-zirom da je etika u psihoterapiji sa jedne strane veoma širok pojam a sa druge da svaka psihoterapijska škola ima svoje specifične etičke postulate, u ovom radu fokusiraćemo se na modalitet psihodrame. Rodonačelnik psihodrame, J.L.Moreno, pokušao je da davne 1957. godine sastavi Etički kodeks za grupnu psihoterapiju i psihodramu. Pitao se da li ovi principi trebaju da budu isti kao i kod drugih praktičara mentalnog zdravlja ili bi oni trebali biti specificki, odnosno pri-lagodjeni psihodramskom terapijskom pristupu. Došao je do stava da bi psihodramatičari trebali imati i neke specifične etičke principe

profesionalnog vodjenja psihodrame. Iako je danas svaka psihoterapijska asocijacija dužna da ima svoj etički kodeks, neretko on ostaje „mrtvo“ slovo na papiru. U praksi se dogadjaju različite stvari od početka do kraja procesa stvaranja budućeg psihoterapeuta: selekcije kandidata za edukaciju, problema koji se dogadjaju u toku samog procesa edukacije, do polaganja završnog ispita, dobijanja diploma i započinjanja samostalnog puta psihoterapeuta. Kome diplomirani psihoterapeut „polaže račune“, osim svojoj ljudskoj i profesionalnoj savesti? U ovom izlaganju pokušaćemo da razmišljamo o tome na šta se sve odnosi etika u psihodrami i kako se primenjuju osnovni etički principi u praksi.

Ključne reči: psihodrama, psihoterapija, etika

SLOBODA (I NESLOBODA) U PSIHOTERAPIJI KAKO SE POSTAJE I OSTAJE ZAROBLJEN U SAVREMENOM DRUŠTVU – NEUROLOŠKI I PSIHOLOŠKI ASPEKTI

Prof. Milenko Vlajkov

Executive Director Institut für Kognitives Management

PLENARNO PREDAVANJE

U prvom delu predavanja će biti prezentovan koncept spoljašnje i unutrašnje slobode i obrazloženo da je moguće postići samo unutrašnju slobodu. U drugom delu će se objasniti putevi ka unutrašnjoj slobodi. Ljudski mozak raspolaže velikim potencijalom za sopstveno menjanje. Kojim neurološkim mehanizmima mozak zarobljava sebe i dolazi do različitih oblika zavisnosti biće ilustrovano podacima najnovijih istraživanja. Putevi ka unutrašnjoj slobodi mogu biti:

1. Medicinski
2. Psihoterapijski

Oba navedena postupka će biti prezentovana kritičkom analizom sa dva stanovišta:

- c. Sa stanovišta tradicionalnih – religioznih učenja o putevima ka unutrašnjoj slobodi
- d. Sa stanovišta savremenih ključnih psihoterapijskih orientacija.

U trećem delu izlaganja će biti objašnjeno kako i kada je preporučljivo primenjivati palijativne postupke u psihoterapiji.

U poslednjem delu izlaganja će biti izloženo kako psihoterapeuti mogu da postignu unutrašnju slobodu, jer samo tako stiču esencijalnu kompetentnost za ispunjavanje uloge efikasnog psihoterapeuta.

Simpozijumi

INTEGRATIVNA ART PSIHOTERAPIJA, SLOBODA I ODOGOVORNOST

Moderator: Prof. dr Snežana Milenković

Sloboda i odgovornost nisu samo važne filozofske teme, već su to teme podjednako važne i za psihologiju i psihoterapiju. IAP je integrativni pristup koji se fokusira na obuhvatno sagledavanje čoveka i bavi se integralnim zdravljem i radu na njegovom unapredjenju na svim nivoima (telo, duša i duh), kako individualno tako i kolektivno, u skladu sa integralnom psihološkom teorijom Kena Wilbera, koga nazivaju još i 'Ajnštajnom studije svesti' našeg doba. Psihološki nivo rada u psihoterapiji je rad na materijalu iz Senke i oslobadjanju svih onih uslovljenosti koje potiču iz prošlosti pojedinca, a koje predstavljaju prepreku njegovom daljem razvoju, dok duhovni nivo rada obuhvata rad na pozitivnim vrednostima koje ne uključuju samo 'mene' ili 'nas', već 'sve nas' (univerzalne, 'world-centric values'). Krećemo se u našem razvoju od 'slobode od' ka 'slobodi za' (From), afirmaciji naših univerzalnih ljudskih vrednosti. Bavićemo se istraživanjem slobode na sva tri nivoa: fizičkom (telesnom), emocionalnom (psihološkom) i duhovnom (ne i religioznom) nivou.

Istraživanja su od posebnog značaja za razvoj naše profesije psihoterapije kao nezavisne profesije, upravo zato da bi se pokazalo da ona vredi, tj. da daje validne rezultate u praksi, te na taj način može da stekne veći legitimitet nezavisne naučne discipline i veći i neophodan ugled u društvu. Zato smo istraživanjima dali prednost koju ona to i zaslužuju u našem simpozijumu .

Učesnici:

1. Snežana Milenković: "Psihoterapeut kao 'toksični terapeut' ili korak dalje - ka oslobođenju" Šta znači biti zreo psihoterapeut?

2. Marija Adžić: "Izlazak iz zastoja djeteta i roditelja – korak ka slobodi" (Prikaz studije slučaja rada sa djetetom)
3. Milica Kusovac: "Izlazak iz zastoja djeteta i roditelja – korak ka slobodi" (Prikaz studije slučaja rada sa roditeljima)
4. Julija Vukašinović: "Kros-kultурне razlike u primeni art terapije – iskustvo u Japanu"
5. Marija Radovanović: "Simbioza – nevidljiva veza"

PSIHOTERAPEUT KAO “TOKSIČNI TERAPEUT” ILI KORAK DALJE – KA OSLOBOĐENJU. ŠTA ZNAČI BITI ZREO PSIHOTERAPEUT?

Snežana Milenković

Filozofski fakultet Novi Sad

USMENO SAOPŠTENJE

Ako se prisetimo početaka psihoanalize i kritičkog osvrta na Frojdovu ličnost koju nam prikazuje Goldberg (1998), koji je i sam bio psihoanalitičar, Frojdove sklonosti i uverenja nisu bila preterano pozitivna. Prema Goldbergu, “Frojd nije verovao u ljubav”; “Frojd nije verovao u altruističko ponašanje”; “Frojd je devalviraо prijateljstvo”; “Frojd je pobrkaо savest i super-ego”, a, takođe, “Frojd je upotrebio pogrešan model za analitičara”. Iz svega se da zaključiti da model jednog takvog terapeuta-analitičara mogao je biti pre model za “naučnika”, nikako za biće koje u sebi integriše svesnost, mudrost i životnost. Ni psihoterapeuti, tvorci drugih terapijskih škola i pravaca nisu ulivali više nade kada su navedene osobine i kvaliteti u pitanju. Međutim, čini se da je sve više terapeuta koje Goldberg (2001) naziva “toksičnim terapeutima” ili “kao da” terapeutima. Njegova kritika se najviše odnosi na ličnost terapeuta koji “mora posedovati *moralni integritet*” i biti *mentalno zdrav*. On na kraju zaključuje da psihoterapija kao profesija neće nikad ispuniti svoje obećanje sve dok ne privuče one (psihoterapeute) koji poseduju mudrost koja dolazi od bogatog i punog života, jer stvarno lečenje zahteva, po njemu, više od “obaveštenog razumevanja”, jer “jedan može da vodi drugog samo preko sličnog terena”. Početkom novog veka sve više se zagovara moralnost i moralna odgovornost psihoterapeuta, kao i duhovnost (koja ne znači i nije isto što reigioznost). Kako stoji stvar sa psihoterapeutima danas? U izlaganju biće kritički razmotreno više tema koje traže odgovore na sledeća pitanja: Šta znači biti “toksični terapeut”, a šta podrazume-

vamo pod “zrelim terapeutom”; Zatim, Kako izgleda naš razvojni put (kao individue, takođe, profesionalno, kao psihoterapeuta) sagledan u svetu integralne psihologije i integralne teorije filozofa Kena Wilbera (“Ajnštajna studije svesti”), razvojnog psihologa, Roberta Kegana,(profesora sa Harvarda), Daniela Sigela,(dečjeg neuropsihijatra, interpersonalnog neurobiologa), P. Rasela, (“scientist at heart”, koji je povezao fiziku, psihologiju i filozofiju), R. Hensonu (neuropsihologa) i dr., svetski poznatih i priznatih eksperata proučavanja razvoja, svesnog življenja i psihoterapije; Koji su ‘izazovi prve godine’, a koji su osnova razvoja zrele ličnosti (Melani Klajn); Duhovnost kao put razvoja: od psihološkog ka duhovnom razvoju (na planu kognicije; na planu emocija; na planu ponašanja); Istok – Zapad – Put individualizacije/zrelosti i/ili prosvetljenosti i/ili oboženja (Jerotić, V.) – “10 slika kroćenja bika” (popularna metafora duhovnog razvoja i školovanja, Suzuki; Rajneesh); Bodisatva kao zreli terapeut? ‘Recept’ za mindful terapeuta – kako izgleda (D. Siegel, “Mindful Therapist”, 2010); Pilot istraživanje o duhovnosti evropskih terapeuta: Za čiju dobrobit se zalažu psihoterapeuti? (Milenković, Šakotić, 2011). Za kraj: Nićeova parabola razvoja: od uspavanosti, preko pobune ega do spontanosti i radosti življenja.

Ključne reči: toksični terapeut, zreli terapeut, mindful terapeut, razvoj, saosećajnost, svesno življenje

IZLAZAK IZ ZASTOJA DJETETA I RODITELJA - KORAK KA SLOBODI (RAD SA DJETETOM)

*Marija Adžić
Eduko Centar Eureka*

USMENO SAOPŠTENJE

Još od prvog trenutka kada majka uzme u naručje svoje novorodjene, medju njima se gradi jaka emocionalna veza. Majka prvo bitno brine o bebinim bazičnim potrebama i tako kod nje jača povjerenje i sigurnost. Prvim socijalnim osmijehom razvija se interakcija. Beba je sada zadovoljna novim umjećem kojim privlači pažnju odraslih ka sebi. Kada razvoj bebe teče nesmetano, ona razvija separacioni strah, kojim i pokazuje pojačanu potrebu za majkom, kao figurom koju izdvaja od svih ostalih u svom okruženju. Strah nestaje izgradnjom djetetovog povjerenja, predvidivosti i sigurnosti u majku i tada je ono spremno da gradi nesmetano druge odnose i sebe nezavisno od drugih. Kada se iz ove faze neadekvatno izadje, kod djeteta se ne razvije osjećaj bezbjednog vezivanja za druge odrasle, a tako ni za izgradnju bliskog odnosa sa drugom djecom. Dijete može ostati u zastaju sa konstantnim strahom od gubitka majke, opsesivno izgraditi ideju kako će zauvjek ostati sa njom što ga može remeti u daljem razvoju i u potpunosti onesposobiti za izgradnju slobodnih i zdravih odnosa kako sa majkom tako i sa drugima.

U ovom radu će biti prikazana studija slučaja rada sa djevojčicom T korišćenjem metoda Integrativne art psihoterapije (IAP). Nakon prikaza slučaja rada sa djevojčicom uslijediće prikaz rada sa majkom gdje će se uporedno vidjeti potrebnost i dobrobit rada sa svim članovima porodice. Uloga roditelja je da pripremi dijete za samostalni život u kojem će ono biti nezavisno, slobodno i odgovorno biće. Rad sa djetetom koji nam pruža IAP je upravo usmjeren da pomogne djetetu

da bude slobodno dijete dok je dijete i da izadje iz zastoja koji mu nje-govu slobodu i put ka odgovornosti i samostalnosti onemogućavaju.

Ključne reči: djetinjstvo, separacioni strah, opsesivno vezivanje, za-stoj, sloboda

IZLAZAK IZ ZASTOJA DJETETA I RODITELJA - KORAK KA SLOBODI (RAD SA RODITELJEM)

*Milica Kusovac
Eduko Centar Eureka*

USMENO SAOPŠTENJE

Kada kod djeteta postoje teškoće i zastoji u domenu emocionalnog razvoja, dijete emocije doživljava ali ih ne razumije i ne umije da ih kontroliše. Burno reaguje na postavljanje granica, na zabrane, osuđenja, ima zavisnički odnos sa roditeljem i samim tim neadekvatan odnos sa drugim odraslim i nerazvijen blizak odnos sa drugom djecom. Tada je roditelj u raskolu svakojakih emocija koje ga obuzimaju u kontaktu sa djetetom pri čemu najčešće, da ne kažemo gotovo uvijek, neadekvatno reaguje. Kako djeca ne znaju sama da izregulišu svoje emocije, roditelj ih nesvesno podržava u toj disfunkciji jer se i sam transferuje na njegove roditelje a to ne prepoznaju. Želja svakog roditelja je da pomogne svom djetetu na putu ka samostalnom životu u kojem će dijete biti zadovoljno, srećno i slobodno da bude to što jeste, da bude kreator svog života. Postavlja se pitanje - kako ga pratiti ka slobodi ako je i sam roditelj u zastoju?

U ovom radu ćemo, primjenom metoda Integrativne art psihoterapije, prikazati odnos majke i čerke i tok usmjeravanja ka slobodi od separacionog straha, jačanja njenog doživljaja sebe nezavisno od djeteta. Dovešće se u vezu djetinjstvo majke i njen lični rad na prevazilaženju straha koji je blokira na putu ka slobodi življenja, činjenja sopstvenih izbora za brigu o sebi a samim tim i adekvatnu brigu o djetetu. Samim tim, na putu je da donosi nove odluke i mijenja obrascе ponašanja, mišljenja i emocionalnog reagovanja koji doprinose da se njena čerka osjeća prihvaćeno, sigurno i blisko u njenom prisustvu. Na kraju će biti prikazana i paralela njene promjene sa

promjenom djeteta, koja će biti predstavljena u prethodnom izlagaju. Prilagodjavanje djeteta na svoje stanje i sposobnost nošenja sa svakodnevnim stresom i integracija sa sredinom, najviše zavisi od roditeljskog prihvatanja djeteta, a to je moguće jedino ako se i sam roditelj može nositi sa svim tim, tj. ako prihvata samog sebe

Ključne reči: roditeljstvo, emocionalni zastoji, separacija, sloboda

KROS-KULTURNE RAZLIKE U PRIMENI ART TERAPIJE – ISKUSTVO U JAPANU

Julija Vukašinović

USMENO SAOPŠTENJE

Art terapija je nastala sredinom prošlog veka, na području Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država. Nakon osamdesetih godina dvadesetog veka, interesovanje za ovaj psihoterapijski pravac počelo je da raste i širi se i u drugim zemljama sveta. Razvoj art terapije dešavao se na različite načine u ovim zemljama, kao što su različiti bili i problemi sa kojima su se suočavale, rešenja koja su nudile i uticaji kulture pod kojima su bile.

Fokus ovog rada je na ispitivanju kros-kulturnih sličnosti i razlike u primeni art terapije u dve različite kulture – Srbiji i Japanu. U Srbiji postoji posebna, nezavisna oblast - integrativna art psihoterapija, dok psihoterapeuti iz Japana, koji su zainteresovani za art terapiju, najčešće moraju da se školuju u Severnoj Americi ili Engleskoj, a potom da primenjuju naučeno u svojoj zemlji porekla. Kako to izgleda i sa kojim izazovima se pritom susreću, ispitivano je putem intervjuja i upitnika u kojima je učestvovalo šest art terapeuta iz Japana. Pored toga, organizovana je i art terapijska radionica sa njima, koja je omogućila rad na konkretnom primeru, kroz koji su ispitivane sličnosti i razlike u primeni art terapije, njenom teorijskom okviru, tehnikama koje se primenjuju i načinu na koji se pristupa radu sa crtežom.

Ključne reči: integrativna art psihoterapija, art terapija, kros-kulturne razlike, Srbija, Japan

SIMBIOZA – NEVIDLJIVA VEZA

Marija Radovanović

Institut za mentalno zdravlje, Beograd

USMENO SAOPŠTENJE

Život čoveka isprepletan je medjuljudskim odnosima, vezama i povezanošću. Razvijamo se uz pažnju, brigu i ljubav bližnjih, ostvarujemo bliske odnose, učimo komunicirati sa svetom i zadržati pravo na jedinstvenost, slobodu izbora i autentičnost. "Simbioza – nevidljiva veza" govori o patološkim odnosima i prati napredak klijenta na putu ka samostalnosti, postizanju ličnog mira, osećaja stabilnosti i sigurnosti uz postavljanje i očuvanje granica u medjuljudskim odnosima, u periodu od godinu dana.

Pružena nam je prilika da kroz prikazani rad pratimo lični razvoj hrabrog mladog čoveka i njegovo putovanje od bespomoćnosti do slobode i autentičnosti.

Ključne reči: integrativna art psihoterapija, simbioza

PSIHOLOŠKA PODRŠKA U ORGANIZACIJI

Moderator: Mia Popić

Mentalno zdravlje zaposlenih u privatnom i državnom sektoru sve više postaje tema primenjene psihologije. Ključni uzroci stresa u poslovnom okruženju su: fizički stresori, organizacioni stresori, stil organizacionog rukovodjenja, medjuljudski odnosi, karijerni razvoj, lični faktori i zloupotrebe na radnom mestu (Stranks, 2005). Navedeni stresori najčešće kroz kumulativni efekat narušavaju dobrobit pojedinca i njegovo mentalno zdravlje.

Kontinuirana izloženost stresogenim dogadjajima na poslu, predstavlja rizik za razvijanje *sindroma profesionalnog izgaranja* (eng. *burn out*), koji podrazumeva emocionalnu iscrpljenost, nedostatak motivacije u radu i generalno negativan stav prema poslu, a zatim i ostatim oblastima života. Profesionalno izgaranje ima negativne efekte na psihičko i fizičko zdravlje i značajno umanjuje radnu efikasnost (Maslach, Schaufeli & Leiter, 2001). Posledice ozbiljnijih traumatskih dogadjaja na poslu, poput nasilja, maltretiranja ili mobinga, ispoljavaju se u vidu *sindroma hronične iscrpljenosti*, koji obuhvata simptome kao što su: preplavljujuća iscrpljenost, bolovi u mišićima, gubitak koncentracije, dezorientisanost, promene raspoloženja, gubitak ravnoteže itd (Stranks, 2005). Prevencija profesionalnog izgaranja, psihološko osnaživanje zaposlenih, povećanje zadovoljstva i produktivnosti zaposlenih zasnovano je na modifikovanim tehnikama različitih psihoterapijskih modaliteta.

Cilj simpozijuma je sagledavanje kompleksnih problema koji utiču na mentalno zdravlje zaposlenih, kao i mogućnosti prevencije i podrške u različitim kontekstima i na osnovu različitih prihoperapijskih pristupa. Tema će biti predstavljana putem predavanja iskusnih praktičara koji svoja psihoterapijska znanja primenjuju u različitim organizacijama kako bi pomogli zaposlenima da se osećaju bolje i srušovitije u radnom kontekstu.

Izlaganja na simpozijumu će pokušati da odgovore na sledeća pitanja:

- Koji su tipični emocionalni i praktični problemi sa kojima se susrećemo u radu sa ljudima u organizacijama?
- Kako je, sa stanovišta različitih psihoterapijskih modaliteta, moguće uticati na poboljšanje mentalnog zdravlja i zadovoljstva zaposlenih?
- Koji su to primeri “dobre psihološke prakse” koji su doprineli dobrobiti zaposlenih u organizacionom kontekstu?

Ključne reči: psihološka podrška, psihološko osnaživanje zaposlenih, organizaciona kultura, sagorevanje na poslu, emocionalna dobrobit na poslu, radna produktivnost

Učesnici i radovi u okviru simpozijuma:

Mia Popić, Koučing Centar Sinergija

Iva Branković, Fakultet za medije i komunikaciju

Milica Novkov, Tim Centar

Marija Pavić, H.art

Vladimir Borovnica, KBC “Dr Dragiša Mišović - Dedinje”

PSIHOLOŠKO OSNAŽIVANJE ŽENA U POSLOVNOM OKRUŽENJU

Mia Popić, REBT psihoterapeut I director Koučing centra Sinergija

Žene su suočene sa kompleksnim i moćnim stereotipima u poslovnom okruženju. Neke od čestih predrasuda prema ženama u random kontekstu su da nemaju kapacitet da budu dobri lideri; preosetljive su i nerazumne; asertivne žene su teške i zahtevne; ne snalaze se dobro u tehničkim stvarima; nedostaje im borbeni instinct koji je neophodan za kompetitivnost i uspeh u poslu. Iako se mnogi od ovih stereotipa ne izražavaju otvoreno i direktno, oni imaju snažan uticaj na percepцију žena u poslovnom okruženju i, što je još važnije na samopercepцију, koja dalje usmerava odluke u karijernom razvoju žene. McKinsey studija sprovedena 2007. Godine ukazuje da 27% žena i samo 7% muškaraca opaža da su na neki način u toku svoje karijere bili diskriminisani. Iz ugla Bandurine teorije samoefikasnosti, u radu će biti razmotrena uloga samoefikasnosti kao protektivnog faktora u odnosu na nastanak emocionalnih problema kod žena koje su suočene sa diskriminacijom na random mestu. Biće razmotreni načini kako da se kroz unapredjenje samoefikasnosti podstakne njihovo emocionalno i profesionalno osnaživanje.

BURNOUT I ŠTA SA NJIM U ORGANIZACIONOM KONTEKSTU?

*Iva Branković, Sistemski porodični terapeut
i asistent na Fakultetu za medije i komunikaciju*

Profesionalno izgaranje ili burnout je problem koji pogadja sve vrste poslova i organizacija iako se najčešće povezuje sa pomagačkim profesijama. Iako fenomen o kome se često priča, samo odredjenje profesionalnog izgaranja često izmiče kako profesionalnoj tako i opštoj javnosti, pa dolazi do korišćenja burnout-a kao sinonima za nezadovoljstvo poslom, empatski zamor, pa čak i depresiju. Uzroci nastanka profesionalnog izgaranja su takodje izazovno područje jer se njihovo razumevanje menjalo kroz vreme. Oni su posebno značajni jer u zavisnosti od toga gde nalazimo "odgovornost" za problem kreiramo i strategije za njegovo preveniranje i prevazilaženje. Cilj ovog izlaganja je da pokuša da odgovori na sva tri ključna pitanja vezana za burnout, a to su: šta je zapravo burnout i kako se manifestuje, kako nastaje i od čega zavisi, da li je za nastanak, a samim tim i za podršku u prevazilaženju burnout-a odgovoran pojedinac ili organizacija, kao i za koju vrstu podrške se može reći da je najeffekasnija ?

IZAZOVI PSIHOTERAPEUTA U PRUŽANJU PSIHOLOŠKE PODRŠKE ORGANIZACIJAMA

Milica Novkov

REiKBT psihoterapeut; osnivač TIM Centra

Cilj izlaganja je predstavljanje najvećih izazova sa kojima se susrećemo pri realizaciji različitih usluga koje imaju za cilj pružanje psihološke podrške zaposlenima. Iako se prepoznaće sve veća potreba za ovakvim programima, kako od strane samih zaposlenih, tako i od kompanija, veliki broj otpora i izazova je idalje prisutan. Na taj način pun potencijal i benefit koji zaposleni mogu da imaju od programa psihološke podrške može biti umanjen ili pogrešno usmeren. Iz tog razloga je važno da budemo fleksibilni i da psihoterapijski proces prilagodimo zahtevima i potrebama svih strana u procesu.

EMOCIONALNO ZDRAVLJE MENADŽERA – OSNOVA ZA FUNKCIONALNU ORGANIZACIONU KULTURU

*Marija Pavić, REBT psihoterapeut
i direktor H.art razvojnog centra*

Uspeh kompanija nikako ne može biti visoki potencijal I iskorišćeni ako klima I sami ljudi nisu funkcionalni. Nekada su čitave korporacije blokirane neautentičnošću menadžera I zaposlenih, njihovom pasivno-agresivnom dinamikom I komunikacijom. Druge, pak, firme imaju problem kaskadnog spuštanja nepoverenja, u kome bes nastupa s jedne, a povlačenje sa druge strane. Unapredjenje organizacije najpre može da se radi kroz razvoj menadžera, koji dalje vrše uticaj na timove kojim rukovode. To podrazumeva rad na ulozi, veštinama, vrednostima, stavovima, ponašanjima, emocijama. Bitno je da nije u pitanju jednokratna intervencija, već proces, a može da se radi (metodološki) kroz treninge, timske, grupne, individualne koučinge... – a sve vreme mogu biti korišćena psihoterapijska i psihološka znanja, veštine i tehnike.

PROFESIONALNI STRES – POGLED IZ DVE PERSPEKTIVE

*Vladimir Borovnica, specijalista medicinske psihologije,
sistemske porodične psihoterapeut, Bolnica za psihijatriju,
KBC „Dr Dragiša Mišović – Dedinje“, trener
„mekih veština“, Gi Group*

U ovom radu će biti predstavljena iskustva autora u radu sa profesionalnim stresom iz dve perspektive. Prva će biti perspektiva kliničkog psihologa, koji se kroz kliničku praksu sreće sa ljudima koji su ostali bez posla, nisu u mogućnosti da se profesionalno ostvare, ili trpe neku vrstu mobinga. Druga perspektiva je perspektiva psihologa koji radi kao trener „mekih veština“ (u ovom slučaju stres menadžmenta) u organizacionom kontekstu, gde se sreće sa zaposlenima različitih profila u kontekstu organizacija u kojima rade. U radu će obe perspective biti sagledane iskustveno, iz pozicije praktičara. Fokus će biti na najčešćim izvorima stresa sa kojima se sreću zaposleni, njihovim posledicama i konačno mogućnostima koje nudi naša nauka i struka – šta je to što možemo učiniti u kliničkom kontekstu, a šta u kontekstu antistres obuke?

SHEMA TERAPIJA

Psihološko savetovalište Mozaik Centar za shema terapiju Beograd

Shema terapije integriše elemente kognitivnih, bihevioralnih, psihodinamskih i geštalt modela, kreirajući bogat i objedinjujući konceptualni i terapijski model. Time, ona nudi ogroman potencijal za razumevanje uporne psihopatologije i za unapredjivanje psihoterapijskog rada sa rezistentnim psihološkim poremećajima, za koje se pretpostavlja da su nastali tokom ranog razvoja. Ovaj simpozijum ima za cilj da predstavi shema terapiju, odnosno oblasti u kojima se primenjuje, metode i tehnike koje koristi, kao i njene doprinose i domete u radu sa „teškim“ temama i „teškim“ klijentima. Polazeći od tog cilja simpozijum objedinjuje 7 radova koji pokrivaju raznolike, a međusobno bitno isprepletane teme.

Ključne reči: shema terapija, deca i adolescenti, imaginacija, psihodrama, coping stilovi, shema kartice, trauma

Učesnici i radovi u okviru simpozijuma:

1. Slobode koje shema terapija donosi terapeutima - *Tijana Mirović*
2. Prikaz rada sa adolescentom iz ugla shema terapije - *Raković Dobroslavić Ivana, Košutić Željka*
3. Prikaz tehnike limitiranog roditeljstva kroz imaginaciju - *Tijana Telečki Krnjetin*
4. Psihodrama i shema terapija: akcione tehnike, teorija uloga i modaliteti - *Jelena Vidić*
5. Upotreba shema kartica u radu sa decom i njihovim roditeljima - *Katarina Višić*
6. Prikaz rada sa različitim stilovima prevladavanja - *Karolina Vereš*
7. Tretman traume iz ugla shema terapije - *Marko Tomašević*

SLOBODE KOJE SHEMA TERAPIJA DAJE TERAPEUTIMA

Tijana Mirović

Psihološko savetovalište Mozaik Centar za shema terapiju Beograd

USMENO SAOPŠTENJE

Shema terapija integriše elemente kognitivnih, bihevioralnih, psihodinamskih, telesnih i geštalt modela, kreirajući bogat i objedinjujući konceptualni i terapijski model. Time, ona nudi i veliku širinu i slobodu u korišćenju i integraciji različitih tehnika. Svojom fleksibilnošću, shema terapija oslobadja od protokola i koraka, dajući terapeutu slobodu da prati klijenta u ovde i sada, odnosno od shema modaliteta do shema modaliteta. Dodatna sloboda ogleda se i u mogućnosti rada kroz odnos koji se ne vidi i ne kreira kao odnos „klijent – terapeut“ već kao susret dve autentične osobe. Time, ona omogućava i nešto više slobode od dijagnoze, odnosno od termina i uloge „pacijenta“ i „bolesnog“ čak i kod onih klijenata koje tradicionalniji pristupi smatraju „nepopravljivim“ i „neizlečivim“. U radu ćemo prikazati neke od ovih „sloboda“ i načine na koje se one konceptualizuju i koriste u okviru shema terapije.

Ključne reči: shema terapija, sloboda, modaliteti, terapijski odnos; konceptualizacija

PRIKAZ RADA SA ADOLESCENTOM IZ UGLA SHEMA TERAPIJE

Raković Dobroslavić Ivana, Košutić Željka

Institut za mentalno zdravlje

USMENO SAOPŠTENJE

Shema terapija predstavlja integrativni psihoterapijski pristup koji obuhvata i kombinuje elemente iz kognitivno-bihevioralne terapije, atačmenta, Geštalt terapije i psihodinamske terapije. Osnovni koncept Shema terapije su rane maladaptivne sheme, maladaptivni stilovi prevladavanja, shema modaliteti i bazične emocionalne potrebe. Rane maladaptivne sheme uglavnom nastaju tokom ranog razvoja kao posledica nezadovoljenih bazičnih emocionalnih potreba i učeštuju u kreiranju i održavanju osetljivosti na različita disfunkcionalna stanja. Istraživanja pokazuju da je Shema terapija izuzetno efikasna u tretmanu različitih vrsta poremećaja, posebno kod osoba koje imaju hronične i pervazivne probleme, što podrazumeva i poremećaje ličnosti. Mnoge studije pokazuju da pacijenti sa poremećajem ličnosti ispoljavaju pun oporavak nakon tretmana Shema terapije. Naš prikaz rada sa adolescentom imao je za cilj da ispita i iskustveno prikaže koliko ovaj tretman može da osposobi klijenta da brine o sopstvenim emocionalnim potrebama i razbijje disfunkcionalne obrasce koji počivaju na naučenim shemama iz detinjstva. Prikaz se odnosi na primjenjeni tretman Shema terapije u radu sa adolescentom stariji 21 godinu, sa dijagnozom graničnog poremećaja ličnosti i mešovitog anksioznog i depresivnog poremećaja. Primjenjene su ciljane intervencije iz Shema terapije, pri čemu su najčešće korišćene tehničke imaginacije u kojima je adolescent vizuelno i iskustveno istraživao svoja osećanja, stanja i reakcije na rana traumatična iskustva. Prikaz našeg rada upućuje na postojanje značajnog stepena funkcionalnosti klijenta nakon tretmana, ali i u toku istog. Pruženi tretman dopri-

neo je većem stepenu brige u vezi zadovoljavanja sopstvenih bazičnih potreba i značajnoj promeni disfunkcionalnih obrazaca ponašanja.

Ključne reči: shema terapija, poremećaj ličnosti

PRIKAZ TEHNIKE LIMITIRANOG RODITELJSTVA KROZ IMAGINACIJU

*Tijana Telečki Krnjetin
Psihološki centar Temenos*

USMENO SAOPŠTENJE

Cilj rada je da prezentacija jedne od najčešće korišćenih tehniki Shema terapije Džefrija Janga, tehniku limitiranog roditeljstva kroz imaginaciju. Ova tehnika predstavlja iskustvenu tehniku rada na shema modovima, sa ciljem da pokrene emocije vezane za rane maladaptivne sheme, kao i da ponudi korektivno iskustvo za nezadovoljene bazične emocionalne potrebe iz detinjstva i tako pruži mogućnost odustajanja od postojećih shema. Navedena tehnika predstavlja formu „limitiranog roditeljstva“ u psihoterapijskom procesu jer pomaže osobi da bude u kontaktu sa svojim bazičnim potrebama u modu Ranjenog deteta i nauči kako da iste zadovolji iz moda Zdravog odraslog, najpre uz posredovanje terapeuta, a zatim i samostalno. Ovaj cilj se postiže jačanjem Zdravog odraslog moda i njegovim suprotstavljanjem Maladaptivnom kritikujućem/kažnjavajućem modu osobe. Tehnika limitiranog roditeljstva u imaginaciji predstavlja i način savladavanja izbegavajuće ili natkompenzujuće strategije prevladavanja nezadovoljenih emocionalnih potreba, koje veoma često predstavljaju značajne teškoće u terapijskom napretku.

Ključne reči: shema terapija, limitirano roditeljstvo kroz imaginaciju, psihoterapijska tehnika

PSIHODRAMA I SHEMA TERAPIJA: AKCIONE TEHNIKE, TEORIJA ULOGA I MODALITETI

Jelena Vidić

Centar za shema terapiju

USMENO SAOPŠTENJE

Psihodrama je aktioni psihoterapijski metod kojim se na psihodramskoj sceni, pomoću grupe i primenom različitih psihodramskih tehničkih i sociometrije, istražuje unutrašnji svet protagonisti i njegovi interpersonalni odnosi. Psihodrama razvija teoriju uloga, prema kojoj se čovek shvata kao igrač uloga i iz kojih se razvija self. Uloge se mogu analizirati prema različitim kriterijumima, a sa ciljem boljeg razumevanja klijenta i dobijanja smernica za dalji psihoterapijski rad. Takođe, psihodrama je razvila širok spektar aktionskih tehniki, kao što su zamena uloga, dubliranje, ogledanje/mirror, pojačavanje, umanjanje itd, a koje zatim preuzimaju brojni psihoterapijski modaliteti.

Shema terapija je integrativni terapijski pristup koji u sebi objedinjuje elemente kognitivno-bihevioralne terapije, psihodinamske teorije, geštalt psihoterapije i teorije atačmenta. Shema terapija se zasniva na radu na shemama – psihološkim konstruktima koja uključuju uverenja o sebi, svetu i drugim ljudima – čija aktivacija dovodi do pojave intenzivnih stanja koja se nazivaju modalitetima, a sa kojima se radi primenom kognitivnih, bihevioralnih i iskustvenih tehniki.

Mogućnosti integracije psihodrame i shema terapije u grupnom i individualnom radu najizraženije su upravo u analizi uloga/modaliteti.

liteta i radu sa njima kroz primenu različitih psihodramskih/iskustvenih tehnika. Kao što psihodrama čoveka vidi kao igrača uloga i nudi različite mape za analizu uloga, shema terapija nudi detaljnu sistematizaciju različitih modaliteta (koje možemo posmatrati i kroz psihodramski koncept uloge): različitih modaliteta deteta i roditelja, modaliteta zdravog odraslog i maladaptivnih coping modaliteta. Ova sistematizacija može da bude od koristi u psihodramskom radu: na primer, kod protagoniste u čijem iskustvu i unutrašnjem svetu nedostaje uloga negujućeg roditelja, terapeut će svoj rad usmeriti na njen razvoj i jačanje. Takodje, dok se u psihodrami uloge/modaliteti eksternalizuju tako što se postavljaju na sceni pomoću pomoćnih ega i simbola, shema terapija koristi konceptualizaciju, shema kartice i simbolizaciju pomoću različitih objekata. Ove uloge/modaliteti se zatim u oba psihoterapijska pravca dalje istražuju, proradjuju i modifikuju pomoću različitih tehnika.

Ključne reči: psihodrama, shema terapija, uloga, modalitet, akcione tehnike

UPOTREBA SHEMA KARTICA U RADU SA DECOM I NJIHOVIM RODITELJIMA

*Katarina Višić
Centar Dr Višić*

USMENO SAOPŠTENJE

Shema kartice su terapijske kartice koje opisuju tri stuba shema terapije: potrebe, sheme i shema modalitete. Tokom izlaganja će biti prikazano kako se pomoću shema kartica ovi koncepti shema terapije približavaju deci i članovima njihovih porodica. Kroz upotrebu shema kartica u terapijskom radu deca i njihovi roditelji se na kreativne

načine edukuju o samoj terapiji i njenim teorijskim postavkama, prave konceptualizaciju slučaja, uče da rešavaju probleme i komuniciraju na adaptivne načine.

Ključne reči: shema terapija, shema kartice, dečja psihoterapija

PRIKAZ RADA SA RAZLIČITIM STILOVIMA PREVLADAVANJA

Karolina Vörös (Vereš)
Centar za lični razvoj Spektrum

USMENO SAOPŠTENJE

U terapijskom radu na klijentovim shemama od velike važnosti je da prepoznamo klijentove stilove prevaladavanja svojih ranih maladaptivnih shema. Klijentove nesvesne odbrane od shema mogu se prepoznati i kao zastoј u terapijskom procesu. Nadkompenzacija, izbegavanje ili predavanje shemi su izgradjeni načini suočavanja sa sadržajem shema i stoga imaju važnu funkciju za klijenta. Terapeutova svesnost o tome da je potrebno prvo raditi na određenom načinu prevladavanja može dovesti do značajnih pomaka kod klijenata.

Preko izlaganja tri studije slučaja prikazaču klijentove sheme, zastoј u terapijskom procesu i rad sa svakim stilom prevladavanja shema.

Ključne reči: maladaptivni stilovi prevladavanja, nadkompenzacija sheme, predavanje shemi, izbegavanje shemi

PSIHOLOŠKA TRAUMA IZ UGLA SHEMA TERAPIJE

Marko Tomašević

Centar za Shema terapiju Beograd

USMENO SAOPŠTENJE

Shema terapija predstavlja integrativni model psihoterapije koji uključuje elemente klasične Kognitivno-bihevioralne terapije, Konstruktivističke terapije, Psihoanalize kao i elemente pojedinih humanističkih i iskustvenih pristupa psihoterapiji. Ovaj terapijski model se zasniva na ranim maladaptivnim shemama i maladaptivnim shema modovima. Ove sheme i modovi su formirani tokom ranog dečinstva, kao posledica štetnih i traumatskih iskustava u odnosima sa značajnim drugima. Ovako formirane sheme prisutne su tokom celog života pojedinca i određuju način na koji će pojedinac videti sebe, druge i svet oko sebe. Koncept psihološke traume je od velike važnosti za razumevanje razvoja i održavanja ranih maladaptivnih shema i modova. Rana traumatska iskustva utiču na formiranje specifičnog složaja shema i modova koji se u odrasлом dobu osobe prepoznaju kao hronični i uporni simptomi i psihološki problemi. Kako bi pomogli klijentima sa ovom vrstom problema, a u skladu sa svojim integrativnim karakterom, shema terapeuti koriste različite kognitivne, bihevioralne i iskustvene tehnike, kao i odnos između terapeuta i klijenta. Koncepti Shema terapije daju novu perspektivu za razumevanje i lečenje simptoma i psiholoških problema nastalih kao posledica rane psihološke traume.

Ključne reči: shema terapija, trauma, rane maladaptivne sheme, maladaptivni modovi, disocijacija

KOGNITIVNO-BIHEJVORALNE PSIHOTERAPIJE: MULTIMODALNOST U PRAKSI I MOGUĆNOSTI INTEGRACIJE

Moderatori:

Tatjana Vukosavljević Gvozden, Filozofski Fakultet Beograd
Zorica Marić, REBT pridruženi trening centar Instituta Albert Elis

SIMPOZIJUM

Kognitivno-bihevioralna terapija je tzv. "ambrela-termin", koji objedinjuje veći broj psiholoških tretmana koji imaju odredjene zajedničke karakteristike, ali se istovremeno razlikuju prema tome kojim kognitivnim i bihevioralnim mehanizmima pridaju najveći značaj u objašnjenju nastanka i održavanja psiholoških problema. Radovi izloženi u okviru simpozijuma razmatraju specifične karakteristike pojedinačnih pravaca u okviru kognitivno-bihevioralne "ambrele", sa akcentom na pitanju multimodalnosti pravca i mogućnosti teorijske integracije unutar "ambrele". Razmotrićemo bihevior terapiju i bihevioralnu aktivaciju, terapiju rešavanjem problema, kognitivnu i racionalno-emotivnu bihevioralnu terapiju, shema terapiju, terapiju prihvatanja i posvećenosti i dijalektičku bihevior terapiju.

Učesnici:

1. Tatjana Vukosavljević Gvozden
2. Tijana Mirović
3. Dragan Žuljević
4. Žilijeta Krivokapić

INTEGRATIVNI ASPEKTI RACIONALNO-EMOTIVNE BIHEJVIORALNE TERAPIJE

Tatjana Vukosavljević Gvozden

Filozofski Fakultet Beograd

USMENO SAOPŠTENJE

Racionalno-emotivna bihevioralna terapija (REBT) deli mnoge zajedničke karakteristike sa kognitivno-bihevioralnim terapijama koje u prvi plan stavlju kognitivno restrukturiranje (tzv. "drugi talas"). Kad je reč o teoriji, neke od najvažnijih karakteristika su sledeće: interpretacije i evaluacije dogadjaja, a ne dogadjaji po sebi, imaju kručajni značaj, ponašanje takodje značajno utiče na misli i osećanja, korisno je sagledati probleme kao interakcije izmedju misli, osećanja, ponašanja i fiziologije, problemi mentalnog zdravlja najbolje se mogu sagledati kao uvećanja normalnih procesa, obično je korisnije fokusirati se na sadašnje procese nego na prošlost, značajno je empirijski evaluirati teorijske postulate. Kad je reč o terapijskoj praksi, saradujući odnos terapeuta i klijenta od velikog je značaja, terapija je strukturisana, koriste se mnogobrojne multimodalne tehnike i zegovara stav da klijent treba da bude aktivan tokom i izmedju seansi. REBT takodje deli mnoge zajedničke karakteristike sa kognitivno-bihevioralnim terapijama koje u prvi plan stavlju punu svesnost (tzv. "treći talas"). Medju ovim karakteristikama najviše se ističe naglasak na prihvatanju nepovoljnih aspekata stvarnosti i svojih unutrašnjih iskustava.

Ključne reči: Racionalno-emotivna bihevioralna terapija

SHEMA TERAPIJA I INTEGRACIJA UNUTAR KBT MODELA

Tijana Mirović

Psihološko savetovalište Mozaik Centar za shema terapiju Beograd

USMENO SAOPŠTENJE

Cilj shema terapije Džefrija Janga (Jeffrey Young) je pomaganje klijentima da razumeju sopstvene emocionalne potrebe i da ih zadovolje na adaptivan način, kroz promenu trajnih kognitivnih, emocionalnih, interpersonalnih i bihevioralnih obrazaca. U terminima shema terapije to znači promenu ranih maladaptivnih shema i shema modaliteta. Kako bi ovako definisan cilj bio ostvaren, shema terapija pravi integraciju izmedju kognitivno-bihevioralnog pristupa kome izvorno pripada i biološkim, psihodinamskim, transakcionim i geštalt modela, kreirajući tako bogat i objedinjujući konceptualni i terapijski model. Time, ona nudi veliki potencijal za razumevanje uporne psihopatologije i za unapredjivanje psihoterapijskog rada sa rezistentnim psihološkim poremećajima, za koje se prepostavlja da su nastali tokom ranog razvoja.

U radu koji ćemo prezentovati kako shema terapija koristi i integriše tehnike i koncepte iz drugih Kognitivno – bihevioralnih modela. Ukazaćemo na značaj integracije i povezivanja sa drugim KBT modelima i prodiskutovati mesta gde integracija unutar KBT modela unapređuje rad i povećava efikasnost ne samo shema terapije, već i treninga i supervizije.

Ključne reči: shema terapija, kognitivno-bihevioralna terapija, multimodalnost, integracija

TERAPIJA POSVEĆENOSTI I PRIHVATANJA (ACT): PROMENA PARADIGME PROMENE

Dragan Žuljević

Fakultet za pravne i poslovne studije Dr Lazar Vrkatić, Novi Sad

USMENO SAOPŠTENJE

Terapija posvećenosti i prihvatanja (ACT) je relativno nov psihoterapijski modalitet i po većini teoretičara smatra se logičnom sekvelom kognitivno bihevioralne terapije, te se izmedju ostalih smatra protagonistom tzv. trećeg talasa bihevioralnih tretmana. U teorijskom okviru terapije prihvatanja i posvećenosti Osnovni prepostavljeni mehanizam promene je porast psihološke fleksibilnosti. Ona podrazumeva kontakt osobe sa sadašnjim trenutkom, kao i menjanje ili istrajanje u ponašanju u službi izabranih vrednosti na temelju ličnih mogućnosti. Obogaćen moćnim tehnikama kontakta sa sadašnjim trenutkom koje potiču sa dalekog istoka, te snažno se oslanjajući na biologiju i neuronauke, rad sa imaginacijom, kao i moćne tehnike radikalnog biheviorizma, ACT dokazuje svoju efikasnost u radu sa širokim varijetetom ljudskih iskustava koje uzrokuju distres, kao i punim spektrom psihopatoloških stanja. Ono što ovaj terapijski pristup čini drugačijim u odnosu na starije terapijske modalitete jeste pristup psihološkoj promeni – umesto direktnog insistiranja na promeni kognitivnih barijera restrukturacijom, ACT promoviše drugačiji pristup zasnovan na prihvatanju kognitivnih sadržaja, distanciranju od njih i zaobilazeњe istih putem direktnog promovisanja promene ponašanja u skladu sa vrednostima pojedinca. Diskutovaћemo o inovativnosti pristupa u ACT, poziciji nove paradigme u odnosu na tradicionalne bihevioralne i kognitivne tretmane, razlikama i sličnostima u tzv. prvom, drugom i trećem talasu bihevioralnih tretmana, te o mogućnosti integracije koja se u savremenoj psihoterapijskoj praksi logično nameće kao zajednička budućnost.

Ključne reči: ACT, psihološka fleksibilnost, promena paradigme, integracija

OPERACIONALIZACIJA PROBLEMA U PONAŠANJU, BIHEJVIORALNI PRISTUP

Žilijeta Krivokapić

USMENO SAOPŠTENJE

Bihevioralna terapija se definiše kao primena teorija učenja na menjanje i lečenje ponašanja ili preciznije, ona se zasniva na dobro utvrđenim empirijskim zakonima učenja. Pojam ponašanje obuhvata: motoričko (bežanje, izbegavanje), kognitivno (misli, ideje) i emocionalno ponašanje (strah, agresivnost). Svako ponašanje ispoljava se u sva tri sistema nervne delatnosti, ali je u odnosu na određeni problem/poremećaj jedan sistem dominantan. Motorički sistem uči operantnim uslovljavanjem, emocionalni uči klasičnim uslovljavanjem, dok kognitivni podsistem uči kognitivnim putem, učenjem po modelu i učenjem informacijama. Osnovni terapiski pristup je operacionalizacija problema u ponašanju: definisanje problema u sva tri sistema, početak nastanka, intenzitet, frekvencija i trajanje; odnosno odgovori na pitanja: kako problem nastaje, kako se održava i na koji način se menja, leči. Ključni segment terapije je funkcionalna analiza (relevantnih varijabli).

Na modelima učenja napravljene su bihevioralne tehnike. Klasično usovljavanje: princip recipročne inhibicije - Tehnika sistematske desenzitizacije (uživo ili u imaginaciji), EMDR, Asertivni trening; princip gašenja strahova - Tehnika ekspozicije, Postepena ekspozicija, Preplavljanje, Implozivna terapija i Sputavanje reakcija. Operacionalno usovljavanje: Pozitivno i negativno potkrepljenje, Averzivna

terapija, Negativna praksa, Token ekonomija, Biofidbek. Kognitivno učenje: učenje po modelu - Modelovanje: simbolično i participantno, Tehnika stopiranja misli, Tehnika rešavanja problema (uz tehnike iz REBT-a i Kognitivne terapije). Za svakog klijenta pravi se individualizovani paket mera i tehnika u odnosu na bihevioralnu analizu.

Ključne reči: biheviorizam, funkcionalna analiza, tehnike

PRIMENA PSIHOTERAPIJSKIH MODALITETA U ORGANIZACIONOM KONSALTINGU

Moderatori:

*Zorica Marić, REBT pridruženi trening centar Instituta Albert Elis
Jelena Sladojević Matić, Fakultet za medije i komunikacije*

SIMPOZIJUM

Organizacioni konsalting postaje sve popularniji karijerni izbor edukovanih psihoterapeuta. Ipak, pošto psihoterapija nije u potpunosti skrojena po meri organizacije, ovakva karijerna tranzicija zahteva neke značajne promene u pristupu klijentu.

Radovi izloženi u okviru simpozijuma prikazuju specifičnosti transfera psihoterapijskih veština i teorija o ljudskom ponašanju u oblast organizacionog razvoja i promene iz ugla različitih psihoterapijskih modaliteta. Simpozijum obuhvata prikaze primene glavnih principa i prakse geštalt, analitičkog, integrativnog sistemskog, grupnog analitičkog, i kognitivno-bihevioralnog psihoterapijskog modaliteta u radu sa organizacijama.

Ključne reči: organizacija, konsalting, psihoterapijski modaliteti

Učesnici:

1. 1. Zorica Marić
2. 2. Jelena Sladojević Matić
3. 3. Ivana Vidaković
4. 4. Vladimir Borovnica
5. 5. Slavoljub Milojević

PRIMENA ANALITIČKOG PRISTUPA U DIJAGNOSTICI I RADU SA ORGANIZACIJAMA

*Jelena Sladojević Matić, Zorica Marić
Fakultet za medije i komunikacije*

USMENO SAOPŠTENJE

U radu će se prikazati mogućnosti razumevanja organizacija i timova kao i grupnih procesa koji se u organizacijama odvijaju iz perspektive analitičke psihologije. Složeni fenomeni i procesi koji se odvijaju na svesnom i nesvesnom planu biće interpretirani u kontekstu analitičkog dijagnostičkog i terapijskog pristupa. Posebno ćemo povezati fenomene organizacione Persone i Senke sa dominantnom organizacionom kulturom, stilom rukovodjenja kao i funkcionalnim/disfunkcionalnim obrascima koji se u organizacijama dešavaju. Modifikovane intervencije u organizacionom konsaltingu povezaćemo sa nekim metodama i tehnikama analitičkog rada.

Ključne reči: analitička psihologija, organizacioni konsalting

PRIMENA GEŠTALT PSIHOTERAPIJE U ORGANIZACIONOM SAVETOVANJU I RAZVOJU

Ivana Vidaković

ITO United Change Geštalt Studio za edukaciju Beograd

USMENOG SAOPŠTENJE

Osnovni cilj Geštalt pristupa u radu sa organizacijama je povećanje svesnosti o tome šta se dešava u polju organizacije i na njenim unutrašnjim i spoljašnjim granicama. Organizaciju posmatramo kao celinu, dinamički organizam; sagledavamo odnos sub-sistema organizacije, kao i kontakte organizacije sa stalno promenljivom sredinom. Radeći kroz osnovne Geštalt principe: fenomenologiju, paradoksalnu teoriju promene, dijalošku metodu i dr. možemo pomoći organizaciji da unese više svesnosti u ustaljene načine funkcionisanja, kao i u skrivenе dinamike i mehanizme koji ometaju funkcionisanje, a onda i da preuzme odgovornost za odluke koje vode kreativnjem adaptiranju na poslovnu realnost koja se neprestano menja, a time i većoj efikasnosti. Promena se ne pokreće od spolja, već se "priznavanjem onoga što jeste" podržava pokret iznutra i spontani organizmički rast. Predlozi za intervencije u organizaciji dolaze tek nakon istraživanja i razumevanja organizacije prema konceptima geštalt procesne dijagnostike – posmatraju se realizacije i zastoji organizacije u iskustvenom ciklusu kontakta, kao i ispoljavanje Self funkcija organizacije. Otpori, konflikti i različitosti se ne shvataju kao problemi i ometanja već kao mogućnosti za proširenje svesnosti, rast i razvoj.

Relaciona perspektiva i druga polazišta Geštalt psihoterapije korisna su takodje i u procenama individualnih potencijala, individualnom i grupnom koučingu, treningu, facilitiranju procesa i dr.

Geštalt studio za edukaciju Beograd organizuje specijalističku obuku iz primene gestalta u organizacijama. Program kombinuje teorijske i praktične elemente učenja sa ličnim iskustvenim procesom

i namenjem je terapeutima geštalt i drugih modaliteta, kao i onima koji žele da iz psihoterapijske perspektive istraže svoja iskustva steklena u organizacijama i sistemima.

Ključne reči: organizaciono savetovanje, procena i razvoj, geštalt psihoterapija

KAKO DO KONSTRUKTIVNOG DIJALOGA? PRIMENA KONCEPATA SISTEMSKE TERAPIJE U ORGANIZACIONOM KONTEKSTU

Vladimir Borovnica

*Bolnica za psihijatriju, KBC "Dr Dragiša Mišović – Dedinje", GI
Group HR Solutions*

USMENO SAOPŠTENJE

Većina ljudi, saradnika, kolega, poslovnih partnera, želi da bude u dobrim odnosima sa drugom stranom. To nam obično i polazi za rukom kada su okolnosti u kojima živimo i radimo jednostavne, kada nam interesi ni na koji način nisu suprotstavljeni. Sa druge strane, postoje situacije kada su nam interesi direktno suprotstavljeni i tada je sukob teško izbeći. Nažalost (ili na sreću) postoji puno situacija kada naši interesi nisu u toj meri sukobljeni da je ozbiljniji sukob neizbežan, ali sama priroda takvih situacija, komunikacije i posledice do kojih dovodi emocionalna tenzija finalno rezultiraju sukobom koji prerasta u destruktivnu zonu. U takvim situacijama, obično prvo dolazi do neslaganja, potom pokušavamo da neslaganje prevazidjemo (i dalje smo jasno motivisani da očuvamo konstruktivan duh/dijalog), potom tenzija u toj meri raste da prestajemo da razumemo (saosećamo sa) drugu stranu i konačno gubimo motivaciju da očuvamo konstruktivan duh (negativne emocije postaju jače od konstruktivnih

ciljeva). U takvim okolnostima grupa se obično polarizuje, a dijalog prelazi u zonu destruktivnosti. U radu će biti prikazano sagledavanje opisanog procesa iz sistema perspektive sa jedne strane, kao i konkretna iskustva u primeni modela u radu sa različitim timovima u različitim kontekstima. Biće prikazano iskustvo u radu sa jednim srednjim porodičnim preduzećem, kao i sa jednim velikim krosfunkcijskim timom u korporativnom okruženju.

Ključne reči: sistemski pristup, dijalog, timski rad

GRUPNA ANALIZA U ORGANIZACIONOM KONSALTINGU

*Slavoljub Milojević
Međunarodna mreža pomoći*

USMENO SAOPŠTENJE

Iskustva i koncept grupne analize, mogu se kroz različite modifikovane i kreativne forme primeniti ne samo u klasičnom psihoterapijskom radu, već i za unapređenje rada i života u različitim životnim oblastima (šole, organizacije, ustanovame socijalne zaštite, edukacije, anti stres programi, itd.).

Istraživanja mentalnog zdravlja su pokazala da je sposobnost osobe da brzo pronađe smisao u stresnim situacijama i adaptira se na traumu, visoko povezana sa pojmom rezilijentnosti. Dr Pol Stolc, koji je doktorirao na temu Organizaciona komunikacija, razvoj i liderstvo, jako ističe aspekt rezilijentnosti u ovom domenu. Rezilijentnost opisuje kao sposobnost osobe da prevaziđe životne probleme i iz njih izade još snažnija i spremnija za buduće događaje i to preko četiri aspekta: **samokontrola, odgovornost, strajnost i otpornost**. Kada se radi o radnim organizacijama, predmet radioničarskog rada

je često sindrom izgaranja, Promena, kojoj smo stalno izloženi, postavlja nove adaptacione zahteve i odgovarajući pristup tranzicionom periodu. Pravilno vođenje kroz tranziciju omogućava da se promeni način razmišljanja o problemima oko sebe, da se izmeni perspektiva i otkriju mnoge mogućnosti za delovanje koje se ne mogu desiti dok se ne izade iz sigurnih tokova uobičajenih mentalnih okvira.

Obzirom da su mnoge sekvele ratnih i društvenih trauma smeštene u duboke nesvesne slojeve, a ispoljavaju se u matriksu porodica, formalnih i neformalnih grupa, institucija, organizacija i društava, višestruko nam je korisno razumevanje interakcija *individualnog, grupnog i socijalnog nesvesnog*, koje grupno analitičko polja pruža. Zbog neprekidnih procesa introjekcija i projekcija, te nesvesnog zajedničkog kreiranja naših grupnih i društvenih okruženja, te stalnu uključenost u njihove personifikacije, ova disciplina sagledava osobu i socijalne sisteme kao dve strane istog. *Grupno-analitički koncept socijalnog nesvesnog*, koji se poslednjih godina intenzivno istražuje, ima posebno mesto u ovoj oblasti.

Ključne reči: grupna analiza, socijalno nesvesno, trauma, rezilijentnost, organizacija.

Radionice

SLOBODA I ZATOČENIŠTVO STILOVA AFEKTIVNOG VEZIVANJA

Aleksandra Bubera, Specijalistička ordinacija
iz oblasti psihijatrije „Bubera“ Beograd

Marija Joksimović, Pravoslavni bogoslovski fakultet
univerziteta u Beogradu

Uroš Bičanin, Centar Krugovi – Centar za
eduksiju i razvoj ličnosti

RADIONICA

Radionica se bavi doživljajem slobode, kao i objektivnom stvarnošću osobe i autonomnošću naspram skriptnih izbora u relaciji sa drugim ljudima, a u odnosu na stil afektivnog vezivanja. Kroz klasično ali i iskustveno i interaktivno učenje biće obradjeni sigurni, izbegavajući, preokupirani, dezorganizovani i izolovani tip afektivnog vezivanja i kako tip afektivnog vezivanja ograničava ili omogućava slobodu u reacionim obrascima.

Ključne reči: sloboda, ograničenje, stilovi afektivnog vezivanja

PSIHOTERAPIJSKI PRISTUP U LEČENJU VAGINIZMA

Enver Česko

*Mr. Sci. klinički psiholog & telesni psihoterapeut WCP, ECP, EABP,
MBM, WAPP, Kosovska Asocijacija za Telesnu Psihoterapiju*

RADIONICA

Seksualni život je važan dio svakodnevnog života koji utiče na kvalitet života i blagostanje. Bilo kakve poteškoće u uspostavljanju i održavanju ravnoteže ili prepreke, za to mogu prouzrokovati razne bolesti, pritužbe, probleme ili disfunkcije u seksualnom životu. Ova radionica će demonstrirati upotrebu nekih tehnika iz telesne psihoterapije u nekim specifičnim psihoseksualnim poremećajima kao što su vaginizam, impotencija, pre ili kasna ejakulacija i anorgazamija. U ovoj radionici biće demonstrirane neke tehnike abdominalna disanja, specifične telesne vežbe, kao što su Kegelove genitalne vežbe, masaža tela, autogena meditacija, senzualne metode opuštanja i neki specifični koitalni položaji, i neke vežbe koje učesnici u radionici mogu poneti kao domaći zadaci koji će obavljati sa njihovim parovima u svom privatnom životu.

Radionica će biti podeljena na dva dela; prvi deo će sadržavati teorijski uvod o vaginizmu, a drugi deo će se sastojati od praktičnih vežbi koje će se raditi sa prisutnim volonterima. Sa volonterima će biti demonstrirane upotrebe neke od spomenutih specifičnih vežbi za telo, a zatim će se podeliti iskustva sa drugim prisutnim učesnicima. Grupa učesnika radionice je strogo zatvorena i ulazak ili izlazak tokom vežbi neće biti dozvoljen.

Ključne reči: telesna psihoterapija, vaginizam, impotencija, prerana ili kasna ejakulacija, tehnike disanja, masaža, meitacija, relaksacija.

PRIČA O SEBI IZ UGLA STRAHA I BUDUĆEG POŽELJNOG I NEPOŽELJNOG „JA“

Milan Damjanac

RADIONICA

Umesto da posmatramo čoveka kao biće pokrenuto motivima koje zovemo iracionalnim, posmatraćemo čoveka kao biće vodjeno potrebom da izbegne svoje velike strahove. U zavisnosti od nivoa opažajne budnosti, strategije za izbegavanje strahova su više ili manje vezane za primarne odnose i neverbalnu strukturu. Cilj ove radionice je promena perspektive, na kojoj ćemo vežbati da govorimo i pišemo o sebi iz ugla drugih, sebe sada, sebe budućeg, poželjnog i nepoželjnog, svog stida, krivice i straha. Bavićemo se posmatranjem psihičkog problema kao nekadašnjeg rešenja nekog drugog problema, koji je u medjuvremenu postao problem za sebe. Pokušaćemo da uvidimo koliko smo mi zapravo vrsta psiholoških mehanizama koja je odgovor na strah, a koliko shvatanje, prihvatanje i “osvećivanje” tog straha nama daje uspostavu kontrole nad životom i čini nas zrelim ličnostima. Onoliko koliko je strah osvešćen, toliko su mehanizmi zreli i pod našom kontrolom. Od toga zavisi da li smo mi u kontroli straha, ili strah kontroliše nas. Razmotrićemo i vezu izmedju psiholoških mehanizama i filozofije pragmatizma.

Ključne reči: narativna, jastva, krivica, strah, pretnja, anticipacija

SLOBODA U BIBLIOTERAPIJI: KAKO SE KALILO ZLO

*Vahida Djedović
Evropski univerzitet "Kallos"*

RADIONICA

U radionici će biti prikazano kako sukob dobra i zla može pomoći učesnicima u razriješenju egzistencijalnih problema, koristeći slobodu govora na koju ih podstiče lik iz bajke.

Cilj radionice je potaknuti učesnike kongresa na emocionalno izražavanje onoga što se dešava u njima, a što izaziva lik iz bajke. Osim toga, cilj je razgovarati o zlu, koje u sebi ima svaki čovjek i koje se, ovom radionicom, nastoji razumjeti.

Učesnici će sudjelovanjem u bajci, kroz svojevrstan vid psihodrame, procijenti koliko i drugi imaju takva ili slična promišljanja i koliko se može utjecati na promjene u raspoloženju.

Razgovorom o doživljenom, promišljat će se o себstvu, integritetu i moralnim vrijednostima.

Kroz interpretaciju zla, koje donosi lik iz bajke, procijenit će koliko se ublažava mentalni pritisak, ohrabruje emocionalno izražavanje i pobudjuje li se želja za identifikacijom sa likom iz bajke .

Tema radionice: sukob dobra i zla.

Scenario radionice zavisi od angažmana i doživljaja učesnika i, u skladu sa doživljenim, provode se dalje aktivnosti.

Kratak opis radionice:

- Kratka pismena poruka: opuštenost, jednostavnost, dejstvo bajke, praktičnost bajke...
- Dolazak lika iz bajke u grupu
- Razgovor u krugu
- Grupna diskusija

Napomena: U radionicici može biti maksimalno 12 učesnika, a svi ostali koji su zainteresovani , mogu biti isključivo kao posmatrači.

Ključne reči: sloboda govora, zlo, integritet, moralne vrijednosti

EMOCIONALNA INTELIGENCIJA I ADAPTACIJA ZAPOSLENIH NA NOVE POSLOVNE ULOGE (Primena psihoterapije u radu sa organizacijama)

*Jelena Jeremić, Bojana Krstić Marković
H.art development centar*

RADIONICA

Poslovni sektor više nego ikad do sada prolazi kroz promene. Pored promena i brzine poslovanja u okviru jedne sfere i evolucije posla u tom smislu, paralelno se dešava revolucija u pogledu prekvalifikacija i usvajanja novih veština u kasnijem životnom dobu. To je pozicija u kojoj seniori (po godinama) imaju juniorske pozicije (po iskustvu).

Usled ovakvih trendova, poslodavci (kompanije) masovno obezbeđuju zaposlenima različite treninge tzv. soft veština kako bi ih podržali u izvršenju novih uloga, rukovođenja stresom, organizaciji vremena, balansiranja privatnog i poslovnog...

Uprkos sve većoj svesti kompanija o važnosti razvoja kroz različite forme treninga, radionica, individualnih sesija, i sve većih ulaganja (novčanih, vremenskih, emotivnih) kako bi osnažili svoje „ljudske resurse“, realnost donosi trendove - sve veći nivo apsentizma, fluktuacije zaposlenih, sagorevanja na poslu. Kao posledica toga, u kompanijama postoji sve veći rizik od razvoja različitih anksioznih, depresivnih stanja i sve češće psihosomatskih oboljenja.

Praksa pokazuje da ovakvi vidovi razvoja zaposlenih ne donose

željene rezultate i ne prate u dovoljnoj meri specifične potrebe svakog pojedinca, odnosno timova.

Kao osnovne prepreke razvoja zaposlenih i plodno tle za razvoj anksiozno-depresivnih stanja istražujemo nemogućnost prihvatanja novih uloga u okviru kompanije kao jednog od najvećih sekundarnih simptoma, kao i nerazvijenost emocionalne inteligencije koja omogućava bazu za primenu različitih veština.

Novi rukovodioci ne obavljaju poslove rukovodioca zbog teškoća u prihvatanju same uloge i nemogućnosti da je integrišu kao deo svoje ličnosti. Ono što je potrebno jeste da promene način razmišljanja (iz operativnog „mindseta“ u „mindset“ rukovodioca), a zatim i seta veština neophodnih za dobro funkcionisanje u novoj roli. Kompanije i timovi zaduženi za razvoj zaposlenih veći fokus stavljam na same veštine, preskačući prvi korak - samo razumevanje i prihvatanje nove uloge (a to je promena u mindsetu, rad na integraciji i asimilaciji nove uloge).

Svi otpori koji nastaju kao posledica ovakvog stanja stvari, mogu se vezati za nedovoljnu razvijenost emocionalne inteligencije, kako pojedinaca, tako i sistema. Kao posledicu toga imamo nemogućnost konstruktivnog upravljanja sobom i odnosima.

Glavna profesionalna vestina 21. veka je emocionalna inteligencija kao preduslov za adaptabilnost i rezilijentnost što zaposlenima, poslodavcima i psihoterapeutima u organizacijama treba da bude najveći prioritet.

Ključne reči: emocionalna inteligencija, apsentizam, sagorevanje na poslu, „mindset“, adaptabilnost, integracija nove uloge

TERAPIJA PISANJEM

Snežana Kecojevic Miljevic, Agencija za obrazovanje Dijalozi,
Darko Tadić, ICEPS Internacionalni centar
za profesionalne studije Beograd,
Vida Rakić Glisić, Agencija za obrazovanje Dijalozi

RADIONICA

Psihoterapija kao terapijski metod od svog početka bazira se na verbalnom izrazu i verbalnoj komunikaciji kao jedinom medijumu u okviru koga se uspostavlja terapijski odnos izmedju pacijenta i terapeuta. Kasnije, razvijaju se i drugi terapijski modaliteti koji uključuju upravo neverbalne terapijske forme (muzikoterapija, terapija dramom, plesom, art terapija) ili verbalne ali koje ne podrazumevaju klasičnu verbalnu razmenu već indirektne verbalne terapijske forme kao što su biblioterapija ali i terapija pisanjem. U ovom radu govorićemo o kreativnom pisanju i terapijskom pisanju, sa osrvtom na književnost i dramu, na pojam katarze kao jednog od važnih terapijskih fenomena i faktora, kao i na osnovne tehnike terapijskog pisanja u praksi.

Gоворићемо о писању као психотерапијском методу, начину унутрашње спознaje, личног раста и развоја, утицаја писања на превазилажње стresa, супортативне терапије у тежим психичким станима као што су нуротске болести или психотична стана.

Говорићемо о искуству писања поезије као начину превазилађења тешких емоција и болних искустава и о писању поезије као облику самотерапије и самопомоći. Такодје, говорићемо о форми кратке приče и романа, личном есеју, студијама карактера и значају осnovних техника креативног писања за терапијски процес.

Ključне речи: психотерапија, терапија, писање

RELACIONA GEŠTALT PSIHOTERAPIJA U RADU SA DEPRESIVNIM POLJEM: POSEZANJE I OSTALI POKRETI

Nikola Krstić, Dragana Nikolić

RADIIONICA

Izmedju mene i drugih je mračni, duboki ponor. Ponekad mi se učini da preko njega postoji most. On se medjutim raspada u parчиće čim probam da na njega zakoračim (M. 26 godina)

Prema relacionoj geštalt perspektivi suština iskustva psihopatoloških stanja je nemogućnost dosezanja drugog i doživljaj izolovanosti u polju organizam sredina. Fenomeni odustajanja od pokreta približavanja i posezanja, odustajanja od razmene i gubitak ego funkcija, na poseban način su karakteristični i za depresivno polje.

Proces psihoterapije, isceljivanja polja novim iskustvima bivanja pacijenta sa terapeutom (u sada i ovde psihoterapijske seanse), u relationalnom geštaltu može se opisati kroz tri faze:

1) Rezonovanje sa klijentovim poljem.

Terapeut prepoznaće preplavljenost klijentovim poljem postajući deo pacijentovog iskustva koje oseća kao nemogućnost dosezanja i susreta na granici kontakta.

2) Artikulacija i ukorenjivanje iskustva klijenta u njegovom životnom kontekstu.

Terapeut sa pacijentom traži reči i pokrete, verbalne i neverbalne artikulacije depresivnog iskustva da bi pronašli njihov smisao i koren u polju klijentovog života i njegovim značajnim odnosima.

3) Pojavljivanje novih pokreta („ples” psihoterapeuta i klijenta).

Kada artikulacija i prepoznavanje urodi plodom dolazi do promene polja i susreta na granici kontakta. Terapeut ostaje budan da oseti,

prepozna i verbalizuje promenu u polju terapeut - klijent (promenu facialne ekspresije, govora tela, boje glasa, senzacija, osećanja, nivoa energiziranosti). Deleći ovo prepoznavanje sa klijentom kroz reč i pokret dolazi do svesnosti o novom iskustvu povezivanja.

Nakon kratkog izlaganja u svetlu istorije slučaja učesnici dobijaju priliku da pokušaju prepoznati rezonovanje sa svojim parom u toku kratkog dijaloga. Zatim sledi vežba u kojoj svoj doživljaj nastoje opisati pokretom (odaljavanja, približavanja, posezanja, privlačenja, odgurivanja...).

Cilj radionice je da demonstrira i objasni nove tendencije razvoja relacionog geštalta kroz ove tri faze rada kao i mogućnost korišćenja fizičkog pokreta (najbazičnijeg nivoa komunikacije), radi osvešćivanja doživljaja i prepoznavanja promene koje ekspresija donosi.

Ključne reči: relacioni geštalt, polje depresivnog iskustva, bazični pokreti, telo

SLOBODA OD EMOCIJA ILI SLOBODA ZA EMOCIJE?

Zoran Milivojević

Ono što naše klijente dovodi na psihoterapiju jesu njihova neprijatna osećanja kojih ne mogu da se „oslobode“. Zbog toga se svaki psihoterapijski modalitet jednostavno mora baviti emocionalnim aspektima klijenta i njegove životne situacije. Bez obzira na izabrani modalitet kojim se bavi psihoterapeut, on jednostavno mora biti „emocionalno pismen“ što znači da treba da prepozna kada klijent oseća, da prepozna dato osećanje, da proceni njegovu adekvatnost i da, svojom veštinom i primenom intervencija i tehnika dovede do promene emocionalnog doživljaja klijenta.

U radu sa emocijama pažnja će biti posvećena konfliktu „racionalno“ – „emotivno“ koji je tipično mesto u psihoterapijskom procesu kroz koji prolazi klijent.

U ovoj radionici će biti prikazani načini identifikovanja osećanja preko „mikro-signalâ“ koje klijent izražava. Zatim će biti prikazani načini psihoterapijskog delovanja na emocije, na osnovu modela „Kružna emocionalne reakcije“ koju je voditelj izložio u svojoj knjizi Emocije.

Jedan od fokusa ove radionice će biti „zaledena osećanja“ ili „emocionalni kompleksi“ koji su povezani sa životnim događajima iz rane prošlosti klijenta i modeli kojima se objašnjava delovanje ovih „arheoloških“ zaostataka na savremenu životnu situaciju i funkcionisanje klijenta. U skladu sa tim biće prikazan koncept „spavajućeg ego stanja“ i načini rada koji iz njega proizlazi.

Polaznici radionice će imati prilike da se upoznaju sa neadekvatnim strahovima psihoterapeuta u radu sa klijentima koji intenzivno doživljavaju i izražavaju osećanja.

Ključne reči: psihoterapija, emocije, sloboda, racionalno, emotivno

KAKO DA ZARAĐUJEM I ŽIVIM OD PSIHOTERAPIJE? – FINANSIJSKA SLOBODA PSIHOTERAPEUTA

*Stefan Mitrović Jokanović, Nataša Milosavljević
Ubuntu centar/ DNA Communications*

RADIONICA

Nakon tri godine intenzivne saradnje sa mladim edukantima i psihoterapeutima uočio sam da mnogi imaju poteškoće da se upuste u praktičan rad. Takođe sam uočio da postoji velika zadrška u naplaćivanju savetodavnog i psihoterapijskog rada. Kroz intervizije, supervizije i radionice koje sam održao na ovu temu sam mapirao kontaminacije i nedostatak informacija koji su kamen spoticanja mlađih psihoterapeuta. Na ovoj radionici će učesnici dobiti informacije koje su im neophodne za početak rada, proći kroz vežbe koje imaju za cilj dekontaminaciju iskrivljenih uverenja o finansijama, sopstvenoj kompetentnosti za psihoterapijski rad, važnosti naplate psihoterapijskog sata, uticaju novca na motivaciju klijenta i psihoterapeuta.

Ključne reči: finansije, sloboda, TA, kontaminacije

ŽENA I ORGAZAM – PUT SAZREVANJA I OSVAJANJA LIČNE SLOBODE

*Gordana Nikić
Univerzitet Singidunum*

RADIIONICA

RE&KBT terapeuti prihvataju ideju da ne postoji žena koja ne može da doživi orgazam, samo ima onih koje to još uvek nisu naučile. Seksualna sloboda o kojima se danas naširoko raspravlja, u nekoj meri su donele slobodnije upražnjavanje seksa, ali na žalost ne i pomak u kvalitetu uživanja, dobre partnerske komunikacije i učestalost seksualnih odnosa.

Nemogućnost da dožive orgazam predstavlja uzrok zabrinutosti kod mnogih žena. Razlozi za odsustvo uživanja u seksu su brojni. Najčešće se svode na rasprostranjena neznanja o ženskoj seksualnosti, predrasudama i pogrešnim uverenjima o seksu koje žene uče u toku odrastanja. Pogrešne informacije, pogrešna očekivanja i strah koji se vezuje za seksualni odnos sprečavaju mnoge žene da uživaju u seksu i ostvare svoj seksualni potencijal.

RE&KBT tretman obuhvata rad na prevladavanju brojnih iracionalnih uverenja kojima žene same sebe obeshrabruju ali i niz praktičnih vezbi i saveta koji imaju sa cilj da pomognu ženama da slobodnije istražuju sopstvenu seksualnost.

Seks nije samo fizičko spajanje, već i emotivno, mentalno i duhovno preplitanje. Još uvek se saplićemo u pravljenju osnovnih koraka, a predisponirane smo za mnogo veće uživanje, blaženstvo, prepuštanje, postizanje višestrukih orgazama. Na tom putu, najznačajniji je prvi korak, nesputan orgazam, oslobođanje telesnih pulsacija i prihvatanje telesnog uživanja kao dela lične slobode i rasta.

Radionica uključuje kratko predavanje o najčešćim uzrocima problema orgazma kod žena, kao i praktične vezbe za razumevanje sek-

sualne žudnje i načina prevazilaženja seksualnih blokada.

Ključne reči: zena, orgazam, RE&KBT, sloboda, lični rast

OD TRANSAKCIJE DO AKCIJE – ANALIZA SNOVA I TRANSAKCIJONA ANALIZA

*Slobodan Nikolić, Ana Radević
Centar IMAGO, Praktika*

RADIONICA

Radionica je integrativnog tipa i kombinuje savremenu psihodinamsku analizu snova i transakcionu analizu.

Cilj radionice je da se učesnici upoznaju sa novim pristupom kojim se integrišu pristupi psihodinamskih pravaca psihoterapije i transakcione analize.

Analizom snova otkrivaju se aktuelni nesvesni obrasci mišljenja, osećanja i ponašanja koji remete funkcionisanje ličnosti klijenta. Sadržaji dobijeni analizom snova imaju etiološku, dijagnostičku i terapijsku funkciju. Smešteni u kontekst teorije i prakse Transakcione analize ovi sadržaji se dalje konkretnizuju i pomažu klijentu da promeni neadekvatne obrasce.

Radionica će se sastojati od praktične vežbe za predstavljanje metoda i od pokaznog praktičnog dela rada sa snovima učesnika uz neophodno minimalno upoznavanje sa teorijskim osnovama. Učesnici će imati prilike da dobiju osnovne informacije o mogućnosti da analizu snova i Transakcionu analizu koriste i u svojoj praksi.

Ključne reči: snovi, analiza snova, transakciona analiza, integrativni pristup

DEKONSTRUKCIJA BAJKE U EDUKACIJSKOM I PSIHOTERAPIJSKOM KONTEKSTU

Anja Petrović

Centar za urbani razvoj

RADIONICA

U radionici će biti prikazana metodologija za analizu bajke kako u edukacijskom tako i u psihoterapijskom kontekstu. Metodologija se sastoji iz četiri celine: analiza, sinteza, rekonstrukcija i dekonstrukcija, a učesnici će biti u prilici da o koracima vise saznaju teorijski i iskustveno. Takodje će biti prikazan priručnik za analizu bajki koji je rezultat jednogodisnjeg projekta “Fairy tale genderology” čiji je nosilac nevladina organizacija “Centar za urbani razvoj”, autor je psiholog i savetnik transakcione analize Anja Petrović.

Bajke imaju posebno mesto u književnosti i veliku ulogu u istoriji ljudske civilizacije, kao i u našim ličnim istorijama. Kao takve, bajke su polje interesovanja mnogih stručnjaka iz oblasti psihoterapije, psihologije i edukacije. One se u tom polju interpretiraju kao metafore socijalnog života. Njihova funkcija je da pripreme decu za život i socijalne uloge koje ih očekuju. Iz ugla transakciono analitičkih terapeuta bajke doprinose kreiranju životnog Skripta i učenju socijalnih uloga kako na socijalnom nivou, tako i na psihološkom. Analiza se vrši pomoću analize Dramskog trougla koji kreiraju odnosi izmedju junaka u bajkama. Ovu temu obradjivali su vodeći transakcioni analitičari Erik Bern, Stiven Karpman i Fanita Inglis. Interesantan ugao interpretiranja bajki je ugao jungovski orijentisanih psihoanalitičara. U njihovom radu bajke se posmatraju intrapsihički, tj. kao da su svi elementi bajke deo unutrašnje dinamike osobe. Nešto slično možemo primetiti i u analizi snova. Oni zastupaju stav da su bajke naše kolektivno nesvesno - koje predstavlja nasledjeno iskustvo naših pređaka.

Osnovna ideja ovog rada je da prikaže višestrukost izbora uglova posmatranja pri tumačenju bajki u psihoterapijskom kontekstu i da ih integriše. A metodologija koja će biti prikazana je veoma praktična i primenljiva na različite ciljne grupe.

Ključne reči: bajke, metodologija, psihoterapija, edukacija

SLOBODA U RADU RELACIONOG INTEGRATIVNOG PSIHOTERAPEUTA

Vesna Petrović
FLV, Univerzitet Union

RADIONICA

Terapeuti variraju u svojoj efikasnosti. Neki terapeuti konstantno postižu bolje ishode sa svojim klijentima od drugih.

Faktori, kao što su radni savez, empatija, očekivanja, psahoeduksija u vezi sa poremećajem i drugi tzv. "zajednički faktori" su snažno povezani sa ishodom.

Privrženost protokolu tretmana nije povezana sa ishodom. To znači da terapeuti koji se pridržavaju onoga što je očekivano u tretmanu ne postižu bolje ishode od terapeuta koji odstupaju od priručnika o radu.

Zapravo, izgleda da terapeuti koji se drže protokola, bez obzira kako klijent odgovori, postižu lošije ishode. Oni terapeuti koji fleksibilno sprovode tretman, postižu najbolje ishode.

Takodje, izgleda da su "tretmani" bez strukture manje efikasni od onih koji imaju ciljane, promišljene akcije fokusirane na klijentove probleme.

Radionica ima za cilj da iskustveno i interaktivno prikaže i zajed-

no sa učesnicima provežba neke od uslova za postizanje boljih ishoda u tretmanu i kada je u pitanju i terapeut i klijent.

Ključne reči: terapeuti, efikasnost, fleksibilnost, sloboda

IMAGINACIJA U POKRETU – AUTENTIČNI POKRET I PLES U ANALITIČKOJ PSIHOLOGIJI

Branislava Piper

RADIONICA

Aktivna imaginacija je psihoterapijski metod koji se koristi u analitički orijentisanoj psihoterapiji – jungovskoj analizi i za koju je karakterističan, mada su se vremenom iz njega razvili i novi, nezavisni psihoterapijski pravci. U ovoj radionici istražuje se ples i pokret kao forma aktivne imaginacije. Kroz tzv „autentični pokret“ pažnja je usmerena na telesne senzacije, predstave i osećanja. Nakon kratke teorijske prezentacije metoda i tehnike, učesnici će imati priliku da otkriju i izraze sopstveni unutrašnji pokret kao način da spoje svesno i nesvesno, telo i psihi, osećanja i predstave. Radi se u parovima gde će svako iskusiti ulogu osobe koje se kreće, kao i ulogu svedoka – onoga čiji je zadatak da pruži prostor, svedočenje i holding osobi koja se kreće. Na kraju će se diskutovati primena metoda u analitičkoj psihoterapijskoj praksi.

Ključne reči: autentični ples i pokret, aktivna imaginacija, analitička psihologija

KAKO SE POSTIŽE PSIHOTERAPIJSKA PROMENA U PSIHODRAMI I GRUPNOJ TERAPIJI – RADIONICA 1

Dušan Potkonjak, Goodmayes hospital London, psihijatar, u penziji,
trener srpske i britanske psihodramskе asocijације SPA i BPA

Jasna Veljković, Fakultet političkih nauka u Beogradu

Sanja Životić, KBC Dragisa Mišović

Dragan Milivojević, Privatna praksa

Marijana Radulovic, ALTERO

Antonio Aras, Diplomirani teolog

RADIONICA

Ovo su dve psihodramskе radionice 1 i 2 koje se povezuju i nastavljaju. Ali moguće je da učesnici budu samo na 1 radionici. Znači za učestvovanje u radionici 2 nije neopodno da učestvujete u radionici 1.

Radionica 1 baviće se više susretima - encounters, delom je to autentični susret –Tele, a delom je to Transfer.

Na početku radionice ćemo pratiti spontanu grupnu komunikaciju učesnika i potrebe učesnika sada i ovde u toku radionice. Osnovna neophodna pravila grupne terapije istražićemo kroz komunikaciju potreba učesnika. Ovo ćemo detaljnije raditi u radionici 1. Kada je moguće to ćemo pratiti na psihodramskoj sceni. Pratićemo susrete učesnika i međusobne utiske. Neko može biti izabran da bude u ulozi poverenja, neko u ulozi diskrecije i sigurnosti u grupi. Koliko je moguće gradićemo zajedno neophodnu kulturu grupe. Pratićemo dalje spontane susrete. Gde postoji medjusobna uzajamna zainteresovanost, a gde eventualno rezervisanost. Istraživaćemo šta je to autentично u susretu (to je Moreno nazvao Tele), a gde nas neko podseća na neku važnu osobu iz našeg života. Pratićemo koliko ima Tele odnosa, a koliko transfera u našim susretima. Moguće da ćemo doći i do početnog ogledanja. Ima li moguće nešto od naših osobina što vidimo ili

pripisujemo, projektujemo na drugog učesnika. Šta drugi primećuju u nama, međusobno ogledanje. Neki članovi grupe će više privući našu pažnju i interes. Kasnije ćemo ustati sa stolicu, kretaćemo se po prostoru i praktičemo prvo neverbalne susrete sa članovima grupe. A kasnije ćemo i verbalno komunicirati. Nekada je interes uzajaman. Jedno vreme će članovi grupe biti u parovima. Pokušaćemo da dubliramo našeg partnera u paru. Staćemo iza našeg para, zauzećemo njegov položaj tela i intuitivno ćemo pratiti osećanja i misli. Nekada je naša intuicija tačna i u skladu sa ličnošću koju dubliramo. Nekada to može da bude i naša projekcija. Dolazimo i do kompleksnijeg dubliranja. Osoba koja je dublirana se kreće i sreće druge članove grupe, a dubl prati te susrete i intuitivno dublira utiske o drugim ličnostima. Dublirani može da reaguje na dubl i potvrdi ako je to tačno, ili da kaže: "Ne, to nije moje". Postoji sličnost između dubliranja u psihodramskoj grupi i onog svesno nesvesnog dubliranja između majke i bebe. To je bitno za razvoj odnosa, komunikacije i sigurnosti. Kada bude pogodno zamenićemo uloge sa nekim članom grupe. Ta zamenena uloga (Role reversal) je bitna za veće medjusobno razumevanje i eventualno produbljivanje odnosa. Zavisno od potreba i razvoja grupe možemo posle ovoga iskustva iz međusobnih susreta da sednemo i podelimo utiske. Ovo se zove deljenje ili sharing.

A možemo da nastavimo sa akcijom i podelimo prostor na 2 dela. Prvi deo je naši susreti i osećanja sada i ovde u grupi. Mikrokosmos. A drugi deo je naš svet i za nas važne ličnosti van grupe. Postoji mogućnost da zainteresovani članovi postanu protagonisti i da na psihodramskoj sceni istraže važne susrete ili sada i ovde na grupi ili susrete i odnose sa za nas važnim ličnostima van grupe. Znači sada slede kraće scene i istraživanje važnih interpersonalnih odnosa. Na psihodramskoj sceni ćemo pratiti potrebe protagoniste. Bitno je da protagonista istražuje dokle želi i da može da stane u psihodramskoj akciji kada i koliko želi. Prvo istražujemo ono što se desilo u realnosti. A posle eventualno i ono što je bitno, a nije ispoljeno. Ono što smo želeli, a nismo tada uradili-Surplus reality. Pratićemo naše

uobičajene uloge i tražićemo eventualno nove uloge koje želimo. Pratićemo i spoljašnji i naš unutrašnji svet i to ćemo eksternalizovati na psihodramskoj sceni u onoj meri koliko članovi grupe koji su postali protagonisti to sada žele. Kada se završi akcija na sceni, sešćemo ponovo u krug i podelićemo naše utiske. To može da bude početak bliskosti, prihvatanja i interpersonalnog učenja.

Ovo je pretpostavka i plan sadržaja radionice 1. Međutim, bitno je da se u psihodramskoj seansi u grupi prati spontani grupni tok, potrebe učesnika ili dela grupe. I zavisno od tih potreba i spontanog razvoja grupe biće i tok seanse, radionice 1, a i radionice 2.

Sledi druga psihodramска grupna seansa, radionica 2, koja će biti održana 1 do 2 dana kasnije.

Ključne reči: psihodrama, grupna psihoterapija, gradjenja grupne kulture, susreti, tele i transfer, oslobadjanje komunikacije, spontanosti i kreativnosti, veza izmedju mikrokosmosa grupe i makrokosmosa u životu van grupe, kompulsivna repeticija i moguće nove uloge, interpersonalno učenje i drugi psihoterapijski faktori, katarza ekspresije i oslobadjanja i moguća katarza integracije i bolji interpersonalni odnosi

KAKO SE POSTIŽE PSIHOTERAPIJSKA PROMENA U PSIHODRAMI I GRUPNOJ PSIHOTERAPIJI – RADIONICA 2

Dušan Potkonjak, Goodmayes hospital London, psihijatar, u penziji,
trener srpske i britanske psihodramskе асociјације SPA i BPA

Jasna Veljković, Fakultet političkih nauka u Beogradu

Sanja Životić, KBC Dragisa Mišović

Dragan Milivojević, Privatna praksa

Marijana Radulovic, ALTERO

Antonio Aras, Diplomirani teolog

RADIONICA

Ovo je psihodramска radionica 2 i povezana je sa radionicom 1, ali za učestvovanje u Psihodramskoj radionici 2 nije neophodno da ste učestvovali u radionici 1.

Radionica 2 baviće se više praćenjem emocionalne psihoske gladi, Aktom gladi, katarzom oslobođanja i kasnije mogućom katarzom integracije.

Pratićemo spontanu komunikaciju u grupi. Moguće je da će biti 2 sub-grupe učesnika - deo koji je učestvovao u radionici 1 i novi učesnici grupe koji su dosli na radionicu 2. Bitno je da istražimo potrebe učesnika i da se podsetimo na osnovna pravila grupne terapije i da zajedno stvaramo kuluturu grupe. Moguće da ćemo potrebe učesnika i susrete i utiske jedni o drugima pratiti kroz akciju na psihodramskoj sceni. Kasnije ćemo ustati sa stolica, kretaćemo se u prostoru i pratićemo prvo neverbalne susrete učesnika. Koga mi biramo u susretu, za koga postoji interes. Izabratemo svog para ili ćemo biti izabrani, nekada je to spontani uzajamni izbor.

U sledećem biranju para tražićemo nekog ko nas je zainteresovao, ali imamo i izvesnu rezervu prema tom učesniku. Pratićemo koliko slobodno možemo da podelimo medjusobno naše utiske, da damo

i primimo fidbek. Kasnije ćemo ponovo sesti u krug i podelićemo utiske o našim susretima. Koliko smo u 1 ili 2 grupne seanse, radio-nice postigli grupnu kulturu i autentičniju komunikaciju. Koliko se sada komunikacija u grupi razlikuje od uobičajene komunikacije u grupama. Jalom naglašava razliku otvorene komunikacije u grupnoj terapiji od komunikacije u grupama na koktel partiju, poslovnoj i političkoj organizaciji i drugim grupama. Nešto od toga podelićemo sedeci, a nešto možemo da podelimo kroz akciju na psihodramskoj sceni, akciono deljenje - akcioni šering.

Pozvaćemo učesnike koji su zainteresovani da svoje iskustvo u grupi u susretima eventualno asociraju sa susretima van grupe i sa za njih važnim interpersonalnim odnosima van grupe. Oni koji su motivisani mogu to uz pomoć grupe da istraže na psihodramskoj sceni. Postaju protagonisti i ne pričaju samo o događajima i odnosima, već to ako žele odigravaju na psihodramskoj sceni. Za uloge važnih ličnosti u životu mogu da izaberu članove grupe. Počinjemo psihodramu na sceni. Pratimo energiju psihološke potrebe i emotivnu glad protagoniste. Bitno je da protagonista ima slobodu i da u istraživanju ide dokle sada želi. Pratimo ono što se realno desilo i istražujemo ono što se nije desilo, a protagonisti je bilo potrebno. Surplus reality. Pratimo realan i imaginarni svet. Bitno je da protagonista povremeno zameni uloge sa za njega važnim ličnostima. Nekada je teže zameniti uloge sa ličnostima sa kojima imamo komplikovan ambivalentan odnos. Koliko je moguće težimo da eksternalizujemo na psihodramskoj sceni naš unutrašnji svet. Nekada prateći svoje potrebe protagonista dolazi do željene akcije i odnosa, do akta gladi. Obično je to prvo katarza oslobođanja, a posle težimo da dodjemo i do katarze integracije. Dolazi se do mogućnosti da protagonista počinje da prevazilazi komplikovanu repeticiju i rizik samoispunjavanja negativnog prorčanstva. Nekada se u odnosima na grupi vidi ta kompulsivna repeticija koja se dešava u životu van grupe. To je povezanost mikrokosmosa grupe i makrokosmosa našeg života i odnosa van grupe. Zavisno od toka grupnog procesa i potreba protagoniste, istraživaćemo nove

bolje životne uloge (širenje repertoara uloga) i moguće kvalitetnije interpersonalne odnose. Ali poštovaćemo realnost i bitne egzistencijalne faktore.

Kada se psihodramska scena završi, sešćemo ponovo u krug i podelićemo naša iskustva. To je mogućnost za prihvatanje, intimu i interpersonalno učenje.

Ukoliko bude vremena na kraju seanse razgovaracemo šta je eventualno bilo psihoterapijski u ovoj seansi i kako smo to postigli.

Ključne reči: psihodrama, grupna psihoterapija, gradjenja grupne kulture, susreti, tele i transfer, oslobadjanje komunikacije, spontanosti i kreativnosti, veza izmedju mikrokosmosa grupe i makrokosmosa u životu van grupe, kompulsivna repeticija i moguće nove uloge, interpersonalno učenje i drugi psihoterapijski faktori, katarza ekspresije i oslobadjanja i moguća katarza integracije i bolji interpersonalni odnosi

O PSIHOANALIZI I MARINI ABRAMOVIĆ U BEOGRADU 2019.

*Vida Rakić Glišić, Snežana Kecojević Miljević
Agencija za obrazovanje Dijalozi*

RADIIONICA

Dijalog o nasiju u psihoanalizi i umetnosti Marine Abramović aktualizovan je sada u Beogradu njenom postavkom u Muzeju savremene umetnosti kao i svakodnevnim životom, otkrivajući nam naše socijalno nesvesno.

Akcentat je na suptilnim odnosima, uključujući i odnose moći, koji se odigravaju izmedju ljudi, neizbežno praćenim uspostavljanjem hijerarhije i suprotstavljanjem destruktivnih i konstruktivnih elemenata nasilja. Radionica će se takodje baviti raspoznavanjem udela svesnog i nesvesnog u performansu i današnjem živiljenju karakterisanim bolom, strahom, nasiljem kao uzrokom bola i straha, brutalnom bezizlaznošću i savladavanjem osećanja koja se mogu imenovati samo kao bezimeni užas oživljen u nečovečnim, ponižavajućim situacijama koje zahtevaju natčovečnu snagu i dostojanstvo da bi se preživelo i živilo.

Ključne reči: psihoanaliza, umetnost Marine Abramović, bezimeni užas, socijalno nesvesno, Beograd

EGO STANJA I JA – PSIHODRAMSKA RADIONICA SA ELEMETIMA TRANSAKCIJONE ANALIZE

*Ksenija Roganović, Privatna praksa
Marija Marinković, Dom zravlja Star Grad*

RADIONICA

Transakcionalna analiza je pravac psihoterapije, pomoću čije teorije Ego stanja je moguće objasniti zašto se ponašamo različito sa različitim ljudima. Prema stanovištima transakcione analize, svi ljudi su OK i svako je sposoban da misli, kao i da doneše odluku o vlastitoj sudbini, te i odluku da se može promeniti. Na psihodramskoj sceni imaćemo mogućnost da proživimo sva svoja različita stanja ili stanja naših klijenata, i uz pomoć transakcione analize i psihodramskih tehniku, razumemo kada ih koristimo, zašto iz koristimo, te kako da promeni-mo dosadašnje obrasce kako bi se poboljšala komunikacija.

Radionica je osmišljena kao iskustvena, gde možemo podeliti vlastita iskustva, te ih proraditi kroz primenu psihodramskih tehniku. Dalje, naučiti da stanja prepoznamo kod sebe, kod drugih, te u međusobnoj komunikaciji. Ova radionica pruža mogućnost učenja bazičnih veština prepoznavanja stanja preko opservabilnih ponašanja i vlastitih životnih iskustava, kao i svest o tome kako vidimo sebe ali i kako nas vide drugi. Upoznaćemo se sa osnovnim tehnikama psihodrame i transakcione analize i uživo videti kako se u grupi odigravaju svakidašnji životni problemi.

Ključne reči: psihodrama, transakcionalna analiza, Ego stanja

KREATIVNI MODELI U SUPERVIZIJI – KORIŠĆENJE BAJKI, PRIČA I METAFORA

Bojana Rudić Stamenković, Desanka Nagulić†, Saveta Draganić Gajić‡, Nevena Čalovska Hercog‡, Milica Lazarević†, Bojan Vuković†, Lana Vučićević Miladinović†, Radmila Vulić Bojović†*

Privatna praksa*, Asocijacija sistemskih terapeuta†,
Fakultet za medije i komunikacije, Departman psihologije,
Univerzitet Singidunum‡

RADIONICA

Supervizija je proces u kome je odnos supervizora i supervizanta od izuzetnog značaja i otvara prostor „da se generiše kreativni dijalog u kome će nova znanja i nova razumevanja omogućiti da se razvijaju nove perspektive“ (Anderson & Goolishian, 1992). Iskustvo pokazuje da je važno da i supervizor i supervizant razmišljaju o svojoj poziciji u sistemu, kako u supervizijskom kontekstu, tako i u praksi sa klijentima, i da je supervizija efikasnija onda kada je supervizor spreman da menja svoje pozicije s obzirom da svaka pozicija koja teži da bude stalna postaje i manje korisna. Praksa potvrđuje da korisnu superviziju odlikuje sposobnost da se deluje iz različitih uloga (Bernard & Goodyear, 1992) i da efikasni supervizori pružaju podšku, inspirišu ali i stvaraju atmosferu koja promoviše učenje, lični i profesionalni razvoj, hrabrost i kreativnost terapeuta.

Ima mnogo definicija supervizije i mnogo je različitih modela supervizije. U literaturi se navodi korišćenje neverbalnih tehnika, terapija igrom, upotreba metafore i priča i smatra se da primena ovih tehnika može proširiti didaktički okvir supervizije i da obogaćuje supervizijski i terapijski proces. Bajke se pričaju hiljadama godina i koriste se u različitim psihoterapijskim modalitetima. Naše iskustvo psihoterapeuta, edukatora i supervizora upućuje da su pričanje priča

i bajki u grupnom kontekstu moćni podsticaji u deljenju asocijacija, osećanja, impresija i različitih unutrašnjih glasova koji su značajni za razumevanje terapijskog procesa, poziciju terapeuta i dekonstruisanje narativa kljenata.

Cilj ove radionice je sticanje neposrednog iskustva supervizijskog rada sa bajkama. Teoretsku osnovu u pristupu čine sistemska porodična terapija i analitička psihologija sa modelom koji je blizak ali ne i identičan modelu Ciriške jungovske edukacije – Grupe odigravanja i interpretacije bajki.

Ključne reči: supervizija, multiperspektivnost, bajke, porodična i analitička psihoterapija

UPOTREBA TEHNIKA RELAKSACIJA U SAVETODAVNOM RADU

*Sonja Šovljanski
Psihorelaks*

RADIONICA

Autogeni trening (AT) i Progresivno mišićna relaksacija (PMR) su tehnike relaksacije koje su u upotrebi više od 80 godina i primenjuju se u mnogim zdravstvenim sistemima. To su jedne od najpoznatijih i najstarijih psiholoških tehnika za postizanje duboke relaksacije.

Relaksacija doprinosi jačanju otpornosti osobe i podjednako je koriste zdrave i bolesne osobe. Esch i saradnici (2003) definišu odgovor na relaksaciju skupom integrisanih fizioloških mehanizama i „korekcija“ koje se aktiviraju kada se subjekt angažuje u ponavljanju mentalne ili psihičke aktivnosti i pasivno ignoriše ometajuće misli. Izvođenje tehnika relaksacije je povezano sa trenutnim javljanjem fizioloških promena koje uključuju smanjenje potrošnje kiseonika ili

eliminacije ugljen-dioksida (tj. smanjeni metabolizam), manji broj otkucaja srca i snižen arterijski krvni pritisak.

PMR predstavlja vežbe stezanja i opuštanja mišića po određenim grupama sa ciljem da naučimo da opustimo postepeno čitavo telo. Njen tvorac dr Džejkobson otkrio je da duboka relaksacija može biti od velike pomoći kod različitih stanja psihosomatskih tegoba.

AT je terapeutska tehnika psihofizičke relaksacije koja je inspirisana istočnjačkim tehnikama meditacije i joge. Savladavanjem za samostalno izvođenje i njihovom primenom se postiže stanje duboke opuštenosti i značajni isceljujući efekti kako za telo tako i za psihu.

Ispitivanja su pokazala da praktično nema funkcija sistema organa na koje ove metode blagotvorno ne utiče. Koristi se prevashodno u lečenju napetosti, strepnje, straha, anksioznosti i psihosomatskih bolesti. Tehniku autorelaksacije koriste zdravi ljudi radi postizanja bolje koncentracije, relaksacije, kreativnosti, imaginacije, kondicije i spremnosti za rad. Posebno se preporučuje profesionalnim sportistima. Vežbači primećuju povećanje kreativnosti i bolje pamte. Trudnici se lakše porađaju. Studenti ili zaposleni uspevaju da zadrže intenzivan tempo rada uoči ispita ili napornijih perioda. Tehnike duboke relaksacije se koriste i pre javnih prezentacija, intervjuza za posao, stresnih sastanaka kako bismo se opustili i imali veću energiju i bolju koncentraciju tokom istih.

Ključne reči: relaksacija, autogeni trening, progresivno mišićna relaksacija

PARTNERI U DVORANI OGLEDALA

*Nataša Veselinović, Danijela Radojević
Institut za psihodramu*

RADIONICA

Tokom radionice ćemo demonstrirati i omogućiti učesnicima da kroz lični rad iskuse višestruke mogućnosti primene psihodramske tehnike mirroring (ogledala) u partnerskoj terapiji u pojedinačnom i grupnom setingu. Specifičnost mirroringa u radu sa parovima je u mogućnosti da posmatraju sebe u partnerskom odnosu, partnera, njih kao par, kao i njihov medjusobni odnos. Mirroring u partnerskoj psihodrami ima neograničene mogućnosti kreacije i istraživanja dubine ogledala, granica odnosa, usložnjenosti odraza vidjenih likova u ogledalu i samim tim razumevanja strukture, prirode, složenosti unutrašnjih i spoljnih uticaja na partnerski odnos. Oživljavanje odraza u grupnom setingu povećava mogućnost kreacija i rada na partnerskom odnosu.

Kroz osnovne instrukcije o samoj tehnici mirroringa pokušaćemo da motivišemo učesnike na sopstvene kreacije u upotrebi ove tehnike u radu sa parovima.

Ključne reči: psihodramske tehnike, mirroring, partnerska terapija

Okrugli sto

PROPEDEVTIKA: KO MOŽE POSTATI PSIHOTERAPEUT?

Zoran Milivojević, Nevena Čalovska Hercog, Vesna Petrović,

Zoran Đurić, Gordana Dedić, Stanislava Popov

Imajući u vidu da psihoterapeuti dolaze sa različitim fakulteta gde su zavšili osnovne stuje, a psihoterapijski rad se zasniva i na bazičnim teorijskim znanjima o razvoju ličnosti, teorijama strukture i dinamike ličnosti, psihopatologiji detinjstva, mladosti i odraslog doba. SDPS prepoznaće neophodnost propedevtičkih znanja kao preduslov za daljim usvajanjem teorijskih koncepata i ovladavanjem veština u razvijanju psihoterapijskih kompetenci.

Psihoterapija , nauka naracije i razgovora uz umetničku kreativnost se sve više oslanja i na klinička istraživanja, kako ishoda, tako i procesa rada. Ovi rezultati su obavezujući u odnosu na programe edukacije, unapredjivanje profesionalnog rada, kolegijalnu razmenu i promociju psihoterapije kao nezavisne, naučno zasnovane discipline.

SLOBODA I NESLOBODA U EDUKACIJI PSIHOANALITIČKOG PSIHOTERAPEUTA

Tija Despotović, Dušanka Lataš, Tatjana Djurić†, Aleksandra Džambić||, Jasmina Starčević§, Olga Čolović¶, Nataša Janković§,
Jelica Satarić§*

Specijalistička psihijatrijska ordinacija Psiha*, Fakultet za medije i komunikaciju Univerziteta Singidunum, Beograd†, Zavod za bolesti zavisnosti Beograd‡, KBC Dr Dragiša Mišović| |, Privatna praksa§, Institut za mentalno zdravlje Beograd¶

OKRUGLI STO

Psihoanalitička psihoterapija kao ciljeve u radu može postaviti do stizanje različitih vidova sloboda za klijenta, kao što su sloboda od simptoma, sloboda od neadekvatnih izbora i odnosa, sloboda govora, sloboda misljenja, sloboda od predrasuda itd, ali na tom putu i klijent i terapeut prolaze kroz različite skučene situacije i kompleksne uslove često povezane sa prilično ograničenom slobodom (seting, odnos - terapeut pacijent omedjen i definisan profesionalnim granicama, transferno-kontratransfreni izazovi i sl.). Koliko se ovakva situacija slobode ili neslobode sreće i ponavlja i u iskustvu edukanata ali i edukatora tokom procesa edukacije za sticanje zvanja psihoanalitičkog psihoterapeuta je jedno od pitanja kojim ćemo se baviti u ovom radu. I koliko slobode ali i neslobode i kakvih sve njihovih vidova, ovo uče nje kroz iskustvo pobudjuje, pogotovu i sa stanovišta mešanja uloga koje je neminovno tokom procesa edukacije kako od strane edukatora tako i od strane edukanta.

Ključne reči: psihoanalitička psihoterapija, edukacija

Usmena saopštenja

HRIŠĆANSKE ODREDNICE SLOBODE ZNAČAJNE ZA PSIHOLOŠKI RAZVOJ

Biljana Andjelković

Privatna psihoterapijska praksa,

Pastirsko-savetodavni centar Srpske pravoslavne crkve

USMENO SAOPŠTENJE

Prikazaćemo hrišćanske pravoslavne odrednice slobode koje mogu da doprinesu razvoju psihoterapijskog procesa, odnosno psihološkom razvoju klijenta. Kazuistički materijal obuhvata protokole individualne psahoanalitičke psihoterapije i grupne analize. Ukazaćemo na duhovne odrednice u unutrašnjem svetu psihoterapeuta, kome je bliska pravoslavna hrišćanska kultura, koje mogu da omoguće klijentu ostvarenje slobode ličnosti. Neophodni su neutralan stav i veština pronalaženja paralelnog jezika u prikazivanju duhovnih iskustava psihološkim terminima. U hrišćanstvu pojmovi dostojanstva i slobode ličnosti proizilaze iz koncepta njenog božanskog ishodišta. Biblijsko predanje govori o tome da je čovek stvoren po ikoni i podobiju Božijem (Post. 1, 26; 5, 1), pri čemu se ikona poima kao nešto što mu je dato od početka, a podobije kao potencijal koji može da ostvari. Ikona Božija je u umnoj prirodi ličnosti i u postojanju slobodne volje, a podobije Božije je sjedinjenje sa Bogom kroz vrlinu. U samoj srži hrišćanske antropologije nalazi se učenje o oboženju (*theosis*) – ličnost blagodaću postaje ono što je Bog po prirodi. Oboženje je cilj hrišćanskog života i postiže se zajedničkim naporima, saradnjom i sinergijom izmedju Boga i čoveka. Čovekova slobodna volja stupa u harmonično jedinstvo sa voljom Božijom. Najveće dostojanstvo čoveka leži u slobodnoj realizaciji sopstvenog potencijala na putu ka Bogu. Sveti Oci govore o prisustvu „slobodne volje“ u čoveku, koja je u njegovom prvostvorenom stanju uvek stremila ka dobru, ali koja u palom čoveku može da

se usmeri ka neprirodnom: zlu, grehu i poroku. Istovremeneo, postoji i „volja razlikovanja“ koja može pravilno da usmeri prirodnu volju. Sloboda nije samo ukidanje unutrašnjih protivurečnosti i uspostavljanje jedinstva ličnosti, već i uključenost duha u najvišu slobodu božanskog postojanja – ona se otkriva tamo gde se završava vreme, večnost se otkriva u večnom. U svojim tajanstvenim dubinama duša zna otkuda je i radi čega postoji i zato oseća šta joj je srođno a šta tudje.

Ključne reči: hrišćanske odrednice slobode, psihološki razvoj, individualna psihanalitička psihoterapija, grupna analiza, duhovna iskustva u psihološkim terminima

PSIHOTERAPEUTI I BURNOUT

Vesna Andrejević

Institut za javno zdravlje Kragujevac

USMENO SAOPŠTENJE

Svaka profesija postavlja odredjene zahteve i izazove pred pojedinca koji se opredeli za nju. U pomagačkim profesijama, u ovom slučaju profesiji psihoterapeuta, postoje specifični motivi koji doprinose sindromu izgaranja.

Pored organizacionih faktora i karakteristika klijenata, na pojavu sindroma izgaranja utiču i neke osobine ličnosti samih profesionalaca. Jedan od bitnih faktora jeste mogućnost profesionalca da održi izvesnu distancu u odnosu na probleme klijenata. To ne znači hladnoću i distanciranost, već mogućnost profesionalca da saoseća sa svojim klijentom, a da pri tom ne bude u potpunosti preplavljen njegovim osećanjima.

Razvoju sindroma izgaranja sklonije su osobe sa visokim očekivanjima u pogledu ličnog i profesionalnog funkcionisanja. Profesional-

ci koji teže perfekcionizmu će teže podnositi situacije u kojima nisu u stanju da donesu odredjenu odluku, neizvesnost i osećanje nekompetencije, što se nužno javlja tokom rada sa ljudima. Takođe, oni su skloniji da odredjene neuspehe pripisu sebi, gube iz vida da postoje odredjene okolnosti koje su van kontrole i klijenti koji nisu u stanju da prime pomoć. Ono što vodi sindromu izgaranja jeste stalni unutrašnji pritisak u pogledu radnog funkcionisanja, koje ukoliko nije u skladu sa očekivanjima osobe, budi osećanje krivice, inferiornosti, neadekvatnosti. Sviše idealistička očekivanja od radne sredine takođe mogu da dovedu do sindroma izgaranja.

Sindromu izgaranja će manje biti skloni profesionalci čije samopoštovanje nije narušeno, koji imaju mogućnost introspekcije i uvida u sopstvene reakcije i koji mogu da traže pomoć i konsultacije svojih kolega. Posledice sindroma izgaranja mogu se ogledati u urušavanju odnosa poverenja, dehumanizaciji, skraćivanju terapijskih i radnih seansi, primeni fizičke sile, i uopšteno dobijanju lošijih usluga. Konačno, posledice može trpeti i celokupni kolektiv, odnosno ustanova u kojoj profesionalci pod stresom rade, tako što dolazi do podeljenosti i stvaranja grupe medju kolegama, pogoršanju odnosa medju članovima kolektiva, iritabilnosti i opšteg pada radne efikasnosti.

Ključne reči: transakcionalna analiza, burnout, psihoterapeuti

PSIHOSOMATSKE BOLESTI (HIPOGLIKEMIJA) U SVETLU TRANSAKCIJONE ANALIZE

Vesna Andrejević

Institut za javno zdravlje Kragujevac

USMENOG SAOPŠTENJE

U literaturi se često pominje da se u osnovi psihosomatske bolesti načini somatizovana anksioznost. Međutim, patologija započinje kada protok anksioznosti kroz telo postaje dominantan kanal za "pražnjenje viška anksioznosti" u slučajevima kada se taj "višak" ne može razrešiti kroz motorno, verbalno ili socijalno ponašanje.

Termin hipoglikemija je grčkog porekla i doslovno znači "pad šećera u krvi". Ukoliko napravimo poredjenje sa automobilom, možemo zaključiti da je glukoza ono što je gorivo za vozilo, a insulin varnica svećice koja prouzrokuje sagorevanje goriva i energetsku reakciju. Hipoglikemija je veoma česta kod osoba koje su na nekom položaju, kancelarijskih službenika, i uopšte kod svih onih koji su izloženi stresu. Uzrok leži u tome što stres i njegove posledice (nelagodnost, depresija, razdražljivost, itd.) osetno utiču na metabolizam endokrinskih žlezda, kao što su pankreas, nadbubrežne žlezde, tiroidna žlezda ili hipofiza. Posmatrano sa aspekta transakcione analize pacijenti sa niskim nivom glukoze posmatrano na egogramu imaju nisko funkcionisanje u ego stanju R i O, „zaključani“ su u ego stanju D. Nedostaje energija za ego stanja R i O. Početni simptomi su nespecifični i teško ih je prepoznati. Umor i razdražljivost postepeno utiču na socijalni život, s obzirom na to da osoba oseća snažnu potrebu da bude u kući, opružena na kauču i da spava, pre nego da ode u posetu prijateljima ili porodicu. Ovim se ostavlja opšti utisak neke bolesti koja se ne podudara sa kliničkim nalazima do kojih je došao lekar. Pored laboratorijskih pretraga važno je ispitati i životne navike pojedinca. Tretman pored higijensko dijetetskog režima često zahteva i psihoterapiju.

Rana detekcija hipoglikemije je važan korak u tretmanu velikog broja pacijenata. Dekontaminacija i jačanje energije O je moguće i mnoga „patološka ponašanja“ nestaju.

Ključne reči: transakciona analiza, hipoglikemija, psihosomatske bolesti

SAMO JOŠ JEDAN POTEZ – MODELI LIČNOSTI IGRAČA KOMPJUTERSKIH IGARA

*Uroš Antić
Clock Drive Games*

USMENO SAOPŠTENJE

Sa rastom koji premašuje filmsku i muzičku industriju zajedno, industrija digitalnih igara je fenomen koji obeležava ovu epohu. Zahvaljujući napretku tehnologije i njenom širenju, dobili smo mogućnost da se igramo na način i u obimu koji je ranijim generacijama bio nezamisliv. Igranje je danas postalo način života i često se govori o „igračkoj kulturi“. Uz mogućnost da zaradite novac, bilo kao igrač bilo kao neko ko pravi igre, uticaj igara na svakodnevni život je postao prilično složen. S druge strane, motivacija za igranje igara može biti veoma različita od pojedinca do pojedinca. Cilj ovog izlaganja jeste predstavljanje nekoliko tipologija koje su pojedinci ili istraživači napravili sa ciljem boljeg razumevanja različitih profila igrača i njihove motivacije. Upoznavanje s njima svakako može pomoći da se bolje razume igračka kultura, što može biti veoma značajno za terapijski rad, pogotovo sa decom i mladima. S obzirom da je igranje igara jedan od najčešćih vidova zabave i oblika druženja kod dece i mladih danas, terapeuti su suočeni sa dodatnim izazovima prilikom rada sa njima ne samo u smislu poznavanja materije (samo tržište igara je

postalo prilično dinamično) već i razumevanje uloge igre i igranja u njihovim životima i šta je ono što ih pokreće da svoje vreme posvete ovoj aktivnosti.

Ključne reči: ličnost, igra, psihoterapija, profil

DUBINSKA PSIHOLOGIJA I ROK MUZIKA - PESMA „DIVLJE JAGODE“ KAO ANTICIPACIJA SUDBINE BENDA

Mladen Avramović
Šabačka gimnazija

USMENO SAOPŠTENJE

Uvod. Primeri uticaja nesvesnih procesa na stvaranje muzičkog dela kroz istoriju muzike:

DJuzepe Tartini- DJavolji triler

Pol Makartni- Yesterday

Franc Šubert- Nedovršena simfonija („Moj san“)

Analiza pesme „Divlje jagode“ sa prvog, istoimenog albuma grupe Divlje Jagode

Prospektivna funkcija pesme - bend je nakon pet snimljenih albuma dobio ponudu (kao jedini bend u Istočnoj Evropi) britanskih producenata da snimi album na engleskom jeziku i održi koncertnu turneju, sa ciljem afirmacije na medjunarodnoj muzičkoj sceni. Projekat je propao jer neki članovi benda nisu verovali da će medjunarodni uspeh mogući. Njihov odlazak doveo je do poništavanja ugovora.

Mali vrt - Bihać, grad u kom je bend osnovan; u širem smislu, jugoslovenska scena u odnosu na britansku i američku

Divlji plod - nešto samoniklo, samosvojno i drugačije - bend koji se razlikuje od svega ostalog prisutno na našoj muzičkoj sceni. Sjeme

čudesno - talenat, ogroman potencijal da se postigne uspeh koji drugi bendovi nisu mogli ni da zamisle

Pet jagoda - pet albuma na osnovu kojih su britanski producenti odabrali „Divlje jagode“ kao jedini bend u Istočnoj Evropi

Tek nešto rose - Zele (frontmen) je jedini ili jedan od malo članova benda koji istinski veruje u medjunarodni uspeh; u širem smislu može da se odnosi i na relativno slabu podršku na domaćoj sceni („tihu rastu divlje jagode“)

Sve prolazi a mi ne bi htjeli još divljeg dok ima u nama - nespremnost ostalih u bendu da realizuju „seme čudesno“ na „tlu“ koje je odgovarajuće potencijalu benda

U drugoj verziji pesme, nakon londonskih dogadjaja, izbacuje se „pet jagoda“, tako da stih glasi „i jagode sunce obasja“ (umesto „pet jagoda sunce obasja“). Time se „lična“ problematika benda uzdiže na nivo opštег, pa pesma ostvaruje efekat svakog vrednog umetničkog dela-obuhvata univerzalnu problematiku svih ljudi: da li negovati „divlje jagode“ u sebi ili ne?

Ključne reči: (dubinska psihologija, muzika, prospektivna funkcija nesvesnog)

TRANSAKCIJONA ANALIZA KAO ESENCIJA KOMUNIKACIONE INTELIGENCIJE

Jelena Bajić

Visoka škola za komunikaciju, Beograd

USMENO SAOPŠTENJE

Motivaciona moć interpersonalne komunikacije je velika, jer zadovoljava kognitivne, emocionalne i društvene potrebe svakog čoveka. Kvalitet i učestalost interpersonalne komunikacije imaju ključnu ulogu u stvaranju zdravog radnog ambijenta, dobre organizacione kulture i radne motivacije. Cilj skretanja pažnje menadžmentu na važnost interpersonalne komunikacije u okviru organizacija, uz isticanje uloge samih transakcija, namenjeno je stvaranju prekretnice u vođenju i upravljanju privrednim organizacijama. Uz sve probleme sa kojima se susreće savremen svet, problem adekvatne, inteligentne komunikacije je pored trke za profitom ili surove borbe za opstanak, stavljén u drugi plan. Zanemarene su osnovne ljudske potrebe mada svi glasno govorе o oblikovanju korporativnog identiteta, kulture i imidža moderne poslovne organizacije. Ovaj rad napisan je u želji da da odgovor na pitanje: "Koji je to vid najplodotvornije edukacije koji najviše odgovara savremenom čoveku da bi razvio većinu svojih ličnih i poslovnih potencijala i da bi samim tim dao veći doprinos i osjetio veće zadovoljstvo na svom radnom mestu, ali i u svom intimnom, porodičnom životu?" Stvaranje zdravog radnog ambijenta, radne motivacije zaposlenih, kao i dobre organizacione kulture, veoma zavisi od komunikacione inteligencije, naročito strateški ključnih ljudi u timu. Način na koji komuniciramo sa našim okruženjem postaje naša subbina kako lična, tako i korporativna. Komunikaciona inteligencija sa esencijom Transakcione analize omogućava da naša komunikacija bude laka kao pero i da u svakom trenutku "radi" za naše najbolje dobro.

Ključne reči: transakcionalna analiza, komunikaciona inteligencija, motivacija, edukacija

NEUROFEEDBACK METHOD OTHMER I PSIHOTERAPIJA

Jasna Bajraktarević

Pedagoški fakultet, Univerzitet u Sarajevu, PsychoPractice

USMENO SAOPŠTENJE

Neurofeedback je funkcionalan alat u složenom psihoterapijskom procesu retrumatizacije i reintegracije ljudske psihe. U trenucima kada klijentu treba energija za restrukturiranje kognitivnih distorzija nastalih tokom života, neurofeedback se pojavljuje kao nova, jednostavna i efikasna metoda kojom klijent ubrzava sopstvenu promjenu i upušta se u reorganizaciju, najčešće habitualnih algoritama, usvojenih tokom života, koji su ga učinili nefunkcionalnim i neproduktivnim. Svjesnost o mogućoj promjeni, snaga da je izvede do kraja, autentičnost emocija i njihova stabilnost su nov pogled na sopstvenu individualnost i ujedno platforma za jedan nov i drugačiji potencijal koji većini klijenata vraća osjećaj kontrole nad vlastitim životom i samopouzdanje da na nov način sagledavaju iste stvari.

Ključne reči: neurofeedback, psihoterapija

KRITIČKO MIŠLJENJE – SASTAVNI DEO SLOBODE I PSIHOTERAPIJE

Snežana Bjelobaba

Institut za mentalno zdravlje

USMENO SAOPŠTENJE

Pamćenje je složen kognitivni proces koji se sastoji od obrade (kodiranja) čulnih informacija, zadržavanja, te pronalaženja i ponovnog korišćenja informacija.

Imajući u vidu da pamćenje nije verna reprodukcija dogadjaja, autor se pita sa kakvim sadržajem radimo u toku psihoterapije.

Praveći korelaciju izmedju individualnog, kolektivnog i medijskog sećanja ukazuje na privid slobodnog mišljenja, mogućnost zloupotrebe ali i značaj kritičkog mišljenja.

Istražujući, u toku psihoterapijskog procesa, klijentovo lično razumevanje situacije, osećanja, želja, sećanja, stvara se psihički prostor za razumevanje drugačijeg, stranog, nelogičnog. Stvaraju se uslovi za kritičko mišljenje.

Ključne reči: pamćenje, mišljenje, psihoterapija, sloboda

MRAČNA STRANA SVAKOG PRIJATELJSTVA ILI PRIJATELJSTVO PO SENCI

Tamara Bradić
OŠ "Boško Buha"

USMENO SAOPŠTENJE

Da li smo slobodni da biramo svoje prijatelje ili su nam prijatelji dati? Ako smo slobodni, koliko smo slobodni i u kojim situacijama?

U svom radu *Mračna strana svakog prijateljstva ili prijateljstvo po senci* baviću se promišljanjem na temu različitih tipova prijateljstava kao i Senkama koje se kriju iza naših najdražih prijatelja sa posebnim osvrtom na gubitak odanog prijatelja i psihološki značaj koji takav gubitak ima za nas i naše klijenete. Namera mi je da kroz primere iz svoje terapijske prakse, stavim akcenat i na značaj prijateljskih veza, koje su, čini mi se, zahvaljujući ogromnom značaju koji se pridaje ljubavnim vezama, u izvesnoj meri zanemarane. Rad se bavi i različitim tipovima prijateljstava, pa će govoriti o prijateljstvu po dušu, prijateljstvu po personi i prijateljstvu po senci kao i o mogućnostima za rast i razvoj koje se kriju iza prijateljstava ukoliko smo dovojno slobodni i hrabri da otvoreno razgovaramo sa svojim prijateljima.

Govoriću i o arhetipskoj perspektivi prijateljstva kao i o različitim očekivanjima koje prijatelji imaju od prijateljskih veza.

Ključne reči: sloboda, datost, prijateljstvo, Senka, rast, razvoj

(NE)SLOBODA PSIHOTERAPIJSKOG POZIVA

Aleksandra Bubera

*Privatna specijalistička ordinacija iz oblasti
psihijatrije „Bubera“ Beograd*

USMENO SAOPŠTENJE

Ovaj rad će se baviti slobodom i ograničenjima (neslobodom) psihoterapijskog poziva. Namera ovog rada jeste upoznavanje mlađih kolega sa kojim prednostima i kojim ograničenjima će se najverovatnije sretati ukoliko psihoterapiju izaberu kao svoj poziv. Kao i razmena iskustava sa iskusnim i starijim kolegama na istu temu.

Ključne reči: sloboda, ograničenja, prednosti, psihoterapija, psihoterapijski poziv,

OPTIMIZACIJA SPECIFIČNOG PSIHOTERAPIJSKOG TRETMANA: SLOBODA OD KALUPA, SLOBODA ZA GREŠENJE

*Nataša Cvejić Starčević
Psihološko savetovalište PST*

USMENO SAOPŠTENJE

Savremeni istraživači (Krause, 2018) ističu neophodnost ciljano dizajnirajnih istraživanja radi definisanja faktora koji optimilizuju terapijski uticaj. Jedan od važnih faktora je „ukrojavanje“ – prilagodjavanje odredjene intervencije specifičnim potrebama klijenta.

Istraživanja pokazuju da je povećana efektivnost tretmana vezana sa uspešnim „ukrojavanjem“ (Norcross & Wampold, 2011). Proces stvaranja optimalnog psihoterapijskog pristupa je do sada imao više naziva: adaptacija, responzivnost, prilagodjavanje, usklajivanje, selekcija tretmana, ili individualizacija, ali je termin „ukrojavanje“ najčešće korišćen radi opisivanja prilagodjavanja konkretne pojedinačne intervencije ili tehnike određenom klijentu i kontekstu. U praksi, svaka optimizacija zahteva korekcije koje uzimaju u obzir povratne informacije – prepravljanje početne verzije ka sve primerenijoj.

Ova prezentacija navodi neke od modela ukrojavanja tretmana, kao i istraživanja o ovoj temi, i opisuje proceduru kojom se neizbežne greške u psihoterapiji koriste kao mogućnost za terapijski uticaj.

Ključne reči: optimizacija tretmana, ukrojavanje, modeli optimizacije intervencije

ODNOS IZMEDJU SLOBODE, USAMLJENOSTI I PSIHOTERAPIJE

Milan Damjanac

USMENO SAOPŠTENJE

O pojmu slobode se ne može govoriti bez razmatranja kulturološke i filozofske perspektive povećanja individualnosti, a smanjenja osećaja kolektiviteta. Ovaj proces je doveo do povećanja integriteta i kapaciteta individualnog identiteta koji sa sobom donosi nova iskušenja. Ova iskušenja se tiču povećane lične odgovornosti, krivice i oslanjanja na sebe, što donosi očajanje zbog sve težeg povezivanja sa drugima. Odnosi sa drugima su postali opterećujući po uspeh pojedinca, te je usamljenost glavna posledica ovakvog društva. Uloga psihoterapije je da pomogne ljudima da ojačaju lične kapacitete, postave granice, dodju u kontakt sa svojim potrebama i nauče da iste komuniciraju i socijalno se povežu. Psihoterapija vrši društveno korektivni zadatak i uspostavlja socijalne norme koje pojedinac u prihvatajućem odnosu sa terapeutom bira da prihvati ili ne prihvati. Potreba za psihoterapijom se povećava usled povećanja lične slobode, kapaciteta ali i usamljenosti, što otvara novo poglavlje uloge terapije. Akcenat je sada i na "zdravim", a ne samo ljudima koji iskazuju problematično ponašanje. Psihoterapija postaje uobičajena aktivnost prihvaćena od strane mase. Pričaćemo o promenama koje nas čekaju, cilju terapije i njenoj ulozi danas.

Ključne reči: psihoterapija, filozofija, kulturologija, identitet, sloboda, usamljenost

IDENTITET IZ UGLA PSIHOLOGIJE LIČNIH KONSTRUKATA

Milan Damjanac

USMENO SAOPŠTENJE

Identitet se obično posmatra kao datost, kao skup relativno ne-promenljivih osobina koje su posledica odredjenih predispozicija i socijalnih uticaja i kao takav nije u potpunosti podložan promeni. Konstruktivisti nude drugačiji ugao posmatranja identiteta. Identitet jeste presek svih faktora, ali je, u okviru ove teorije, on nešto što je posledica pokušaja rešenja primarne anksioznosti u susretu sa nesamerljivim i neshvatljivim osetima koje iskustvo života nosi sa sobom. Identitet je pokušaj rešenja problema haosa kategorizacijom koja predstavlja iluziju kontrole nad iskustvom. Tako se gradi identitet i obezbedjuje predvidivost naših postupaka. Pričaćemo o čoveku iz pozicije naučnika, kao nekoga ko testirajući svoje pretpostavke o sebi i svetu gradi sebe, kao što i gradi sebe kroz odnose i perspektivu drugih ljudi. Identitet podrazumeva suprotnost, krivicu koja proizlazi iz napuštanja sopstvenih vrednosti i strah od gubitka kategorija i urušavanja identiteta na mnoštvo manjih, unutrašnje logički koherentnih ali ne i komunikabilnih jastava. Identitet je vrsta rešenja problema i vrsta uloge koju odigravamo u cilju predvidivosti.

Ključne reči: konstruktivizam, filozofija, identitet, krivica, strah, kontrola

PSIHOTERAPIJA I SLOBODA PSIHOTERAPEUTA U LEĆENJU SUICIDNIH PACIJENATA

Gordana Dedić

Klinika za psihijatriju VMA

USMENA PREZENTACIJA

Da li psihoterapeut može da spreči pacijenta koji je odlučio da se ubije?

Problemi psihoterapeuta u radu sa suicidnim pacijentom su vezani za probleme ranog prepoznavanja osoba sa suicidnim rizikom u odnosu na pretpostavku da on/ona može pokušati/izvršiti suicid ili u odnosu na mogućnost prevencije suicidnog ponašanja, zatim za probleme (prisilne) hospitalizacije pacijenta sa visokim suicidnim rizikom, kao i za kontratransferne probleme u radu sa suicidnim pacijentom.

U radu sa suicidnim pacijentom je neophodna procena suicidnog rizika u preduzimanju postupaka zaštite života pacijenta kao i poštovanje osnovnih etičkih/pravnih pitanja. Potrebno je još u informisanom pristanku obavestiti pacijenta o ograničenju poštovanja standardnih principa poverljivosti u slučaju namere da pacijent pokuša/izvrši suicid. Psihoterapeuti bi trebalo da poseduju znanje o faktorima suicidnih rizika i da poznaju smernice za intervenciju u krizi, a po potrebi i da se konsultuju sa drugim stručnjacima za mentalno zdravlje kako bi pomogli pacijentu sa suicidnim rizikom u daljim intervencijama, posebno ukoliko je potrebno hospitalizovati takvog pacijenta. U tom slučaju se može javiti i strah psihoterapeuta da razbijje terapijsku aliansu ukoliko bi uputili pacijenata psihijatru radi hospitalizuje, posebno ukoliko se radi o nevoljnoj (prinudnoj) hospitalizaciji. Problem može nastati i u slučaju tzv. „razdvojenog“ lečenja pacijenta sa suicidnim rizikom, gde psihijatar leči farmakoterapijom, a psihoterapeut psihoterapijom, kada je lečenje pacijenta fragmentarno. I pored pokazane „ljubavi i spasavanja“ za pacijenta,

sve može biti uzaludno kada pacijent pokuša ili izvrši suicid, što čini psihoterapeuta "očajnim terapeutom" jer nije uspeo da kod svog pacijenta proceni suicidni rizik i primeni odgovarajuću terapiju.

Ključne reči: suicid, psihoterapija, etički principi, kontratransfer

KONCEPTI EGZISTENCIJALISTIČKE PSIHOLOGIJE VIKTORA FRANKLA I PRIMENA LOGOTERAPIJE

Isidora Djerić

Student Fakulteta za medije i komunikacije

USMENO SAOPŠTENJE

Egzistencijalistička psihologija određuje način shvatanja unutrašnje biti čoveka i otvara neograničeno polje samospoznaje. Njen tvorac, Viktor Frankl, preživevši traumatične situacije koje mu je život naneo, pokušao je da odgovori na tradicionalna pitanja koja se u psihologiji iznova ponavljaju.

Ko smo mi i zbog čega živimo? Vodeći se principima svoje terapije, Frankl nam objašnjava da egzistencija prethodi esenciji i poziva nas na konstantno preispitivanje svrhe našeg postojanja u cilju boljeg razumevanja sopstvene ličnosti. Centralna tema njegovog psihološkog pravca je čovek, predstavljen kao dinamičan spoj različitih mehanizama, u stalnom razvoju i konstantnom kretanju. Čovek kao takav, ima potpunu slobodu izražavanja svoje ličnosti, pronalaženja novih načina postojanja i funkcionalisanja. I dok klasična psihoanaliza vidi ovo kao nestabilnu ličnost i koren nastanka ozbiljne bolesti, Frankl objašnjava da upravo u tim fazama leži celokupan ontogenetski razvoj.

Pod okriljem logoterapije, dozvoljavamo sebi potpunu slobodu

percipiranja i tumačenja svih nepogodnih životnih situacija i to činimo u našu korist. Okretanje ka budućnosti, dalji planovi za život, pronalaženje smisla samo su neki od glavnih pojmovi koji se pomenuju u principima logoterapije.

Ključne reči: smisao života, logoterapija, pandeterminizam, sloboda izražavanja, ostvarivanje dela, doživljavanje vrednosti

SEKSUALNA INHIBICIJA I SLOBODA

Zoran Djurić

USMENO SAOPŠTENJE

Spontan i kreativan - slobodan čovek ne oseća strah i spreman je da u svakom trenutku nadje pravi odgovor na situaciju u kojoj se našao. Postoji veza izmedju spontanosti i slobode u seksualnom ponašanju i osećanja slobode i životnog zadovoljstva u svakodnevnom životu. Glavobolje i bezvoljnost, gubitak inicijative, teškoće u radu bili su razlozi zbog kojih se pacijent javio. Ispostavilo se da je reč o čoveku koji godinama nije u stanju da doživi orgazam u seksualnom odnosu sa partnerkom. Tok terapije pokazao je da se iza zavodljivog ponašanja i veselih dosetki krije osećanje nesigurnosti, nedovoljno samopoštovanje i strah od seksualnog kontakta. Terapija, sa prekiddima koji su posledica neurotskih odbrana, traje od prvih vidjenja do danas skoro dvadeset godina. Promene se dogadjaju sa razvojem pozitivnog transfera prema terapeutu. Kada je poverenje nadvladalo sumnju, kad je terapeut prihvaćen kao stabilan objekat, pacijent je prihvatio da ode korak dalje od svojih pošalica, konverzivnih glavobolja, prejedanja i neurasteničnog umora i postepeno se u odnosu sa suprugom suoči sa svojim stvarnim osećanjima i kočnicama. Razvoj prisnosti i topline u odnosu sa terapeutom preneo se na odnos sa su-

prugom. Anksioznost se ublažila, njegovo seksualno funkcionisanje se poboljšalo i pacijent je počeo da saopštava da je postao zadovoljan. U profesionalnom pogledu, ima inicijative, počeo je da se oseća slobodno da preduzima nove korake u razvoju svog posla.

Ključne reči: seksualnost, inhibicija, poverenje, sloboda

MODEL MOTORIČKE KONTROLE U PSIHOTERAPIJI – KAKO I ZAŠTO?

Strahinja Došen, Tinja Došen Kalezić†, Lidija Došen‡*

Dept. of Health Science and Technology, Aalborg University, Aalborg, Denmark*, Udruženje dramskih umetnika Srbije†, Centar za obrazovanje, Ministarstvo finansija Srbije‡

USMENO SAOPŠTENJE

Nervni sistem je sofisticirani procesor informacija koji može da se proučava na različitim nivoima apstrakcije. Na primer, kognitivna psihologija i psihoterapija se obično bave funkcijama višeg reda, dok se nauka o neuralnoj kontroli pokreta fokusira na „elementarne“ procese koji se često odvijaju (polu)automatski (npr. refleksi). Iako su na prvi pogled ova dva nivoa pristupa nervnom sistemu veoma različita, pokazaćemo da medju njima postoji korisna i jasna veza. Preciznije, pokazaćemo da istraživanje motoričke kontrole, koje je bazirano na strogo definisanim i kontrolisanim eksperimentima, može da ponudi uvid u neke od osnovih principa koje nervni sistem koristi za uspešno učenje i rešavanje motoričkih zadataka. S obzirom da ti mehanizmi predstavljaju bazične karakteristike neuralnog procesiranja informacija, oni su relevantni i van konteksta motoričke kontro-

le i mogu se prema tome primeniti za razumevanje pojava u oblasti psihologije i psihoterapije. Prvo ćemo demonstrirati odnos i važnost implicitnog i eksplicitnog učenja i pokazati značaj ovih procesa za stabilnu terapijsku promenu koja zahteva više od kognitivnog uvida. Eksperimentalni model će biti motorička adaptacija subjekta na senzorni ili motorički poremećaj (npr. Optička prizma, polje sila). Ovi eksperimenti pokazuju da eksplicitno znanje (uvid) nije dovoljno za uspešnu adaptaciju, već da se adaptacija pojavljuje postepeno kroz uzastopno ponavljanje zadatka i testiranje strategija. Zatim ćemo objasniti principe procene i interpretacije senzornih informacija kao i donošenja odluka koje nervni sistem koristi kako bi uspešno funkcionišao u dinamičnom i neizvesnom okruženju. Predstavićemo model koji objašnjava kako kombinacija prethodnog iskustva i trenutnih informacija utiče na percepciju i akciju. Pokazaćemo dalje kako se ovi procesi mogu iskoristiti da bi se objasnile percepcija i reakcije kod klijenata sa psihološkim problemima (npr. Socijalna fobija). Na kraju ćemo preporučiti eksperimente putem kojih se mogu testirati navedene hipoteze i dalje razviti transfer znanja izmedju ove dve oblasti neuralnih (kognitivnih) nauka.

Ključne reči: motorna kontrola, učenje, adaptacija, transakcionalna analiza

ISTRAŽIVANJA PARTNERSKIH RELACIJA I IZAZOVI SLOBODE PSIHOTERAPIJSKOG PROSTORA

Saveta Draganić Gajić†, Desanka Nagulić†, Nevena Čalovska
Hercog*†, Bojana Rudić†, Milica Pejić†*

Fakultet za medije i komunikacije, Departman psihologije, Univerzitet Singidunum, Beograd*, Asocijacija sistemskih terapeuta, Beograd†, Privatna praksa‡

USMENO SAOPŠTENJE

Savremeno doba, doba u kojem živimo, dovelo je do fenomena postmodernog preoblikovanja partnerstva koje se karakteriše dinamičnošću i nestabilnošću, a bliske veze i partnerstvo karakteriše "lavorost veza i opozivost obaveza". Promene koje se dešavaju u društву, dešavaju se sve većom brzinom a pred pojedinca se postavlja, kao nikada do sada, veliki broj različitih mogućnosti izbora ali i nedovoljno jasne smernice i pravila za fukcionisanje u tim novim okvirima. Uporedo sa promenama strukture, menjao se i fokus braka i partnerstva, tako da pojedini autori smatraju da partnerstvo u današnjem dobu ima skoro terapijsku ulogu.

Uprkos dobro poznatom značaju koja istraživanja u bilo kojoj oblasti imaju za razvoj iste, čini se da se bračni i porodični terapeuti danas suočavaju sa izazovom povezivanja iskustava prakse i istraživačkog procesa, na različite načine, više nego ikada ranije. Pitanja koja postavlja savremeno doba šta zapravo istražujemo kada istražujemo partnerske relacije, koliko i kako istražujemo, da li metodologija istraživačkog procesa, podrazumevana objektivnost istog i mogućnosti evaluacije dobijenog ishoda „ograničavaju“ slobodu psihoterapijskog prostora ili, naprotiv, oni predstavljaju elemente koji osnažuju „sigurnu bazu“ psihoterapijskog konteksta koja je nužan uslov uspeš-

nog terapijskog procesa, čine se umesnim. Izazovi za istraživanja u oblasti partnerskih relacija su brojni - teškoće u konceptualizaciji novih formi partnerstva, nedostatak konsenzusa o značenju/definišanju fenomena, teškoće u povezivanju tzv. makrovarijabli (npr. uticaj kulture) i mikrovarijabli (npr. sekvenca bihevioralne interakcije para) i pojašnjavanju mehanizama koji uslovljavaju promene tokom vremena, kao i ubrzani razvoj naučno-tehnoloških dostignuća. Ovакви izazovi doveli su i do promena formi, ciljeva i konceptualizacije i samih istraživanja partnerskih odnosa.

Uprkos brojnim izazovima, verujemo da kompetentan terapeut ima odgovornost da razvija kompetentnu istraživačku praksu koja ga čini efikasnijim i etički senzitivnijim, uz napomenu da i samo istraživanje predstavlja svojevrsnu intervenciju u sistemu i psihoterapijskom prostoru.

Ključne reči: istraživanja, partnerska terapija

TRETMAN PORODIČNOG NASILJA SA ASPEKTA SISTEMSKE PORODIČNE TERAPIJE

Milena Dujović

Klinika za psihijatrijske bolesti "Dr Laza Lazarević", Beograd

USMENO SAOPŠTENJE

U radu su predstavljene sistemske perspektive u radu sa članovima porodice u kojoj je izražen bilo koji oblik nasilja.

Kako se nasilje definiše kao "Bilo koji postupak ili propust počinjen u okviru porodice, od strane jednog od njenih članova, a koji ugrožava život, telesni ili psihički integritet, ili slobodu drugog člana iste porodice, ili koji ozbiljno ugrožava razvoj njene ili njegove lič-

nosti”, sasvim je sigurno da psihoterapijski rad posebno može biti izazovan, u odnosu na model koji se primenjuje. Jedno od najznačajnijih naučnih i praktičnih pitanja jeste da li je u slučaju sistemskog pristupa primereno i etički oslanjati se na jedan od njegovih osnovnih postulata - cirkularnost, s obzirom na to da bi takvo stanovište upućivalo na pretpostavku da žrtva deli odgovornost za zlostavljanje koje trpi. Ovim radom obuhvata se pitanje raznovrnosti žrtava nasilja, preuzimanja i izbegavanja odgovornosti, kao i etika u različitim terapijskim situacijama. Osim vrsta i definicija nasilja, biće obuhvaćen prikaz samog multisistemskog tretmana nasilja, tretmana partnerskog nasilja, seksualnog zlostavljanja kao i programi za decu sveđokne nasilja, a sve sa aspekta sistemske porodične terapije.

Ključne reči: nasilje, porodica, sistemska, psihoterapija

RIGIDNOST KAO FAKTOR KOJI OTEŽAVA MENTALNO FUNKCIONISANJE OSOBE

Bojana Grahovac, Marina Orost†*

Dom zdravlja „Stari grad“, Beograd*, Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu†

USMENO SAOPŠTENJE

Problem ovog istraživanja je pokušaj odgovora na pitanje da li rigidnost pozitivno ili negativno utiče na mentalno funkcionisanje osobe. Naime, rigidnost, kako je definisana u ovom istraživanju, predstavlja svako ponavljanje i nefleksibilan način bilo razmišljanja, bilo doživljavanja sebe i okoline ili reagovanja na različite stimuluse iz spoljašnjeg okruženja. Revidiran je instrument rigidnosti kojeg su autor i saradnici konsturisali 2011 god. (Grahovac, 2011), a na osnovu rezultata faktorske analize novog upitnika zadržana su dva faktora rigidnosti (interpersonalni i bihevioralni) koji objašnjavaju 37.837% varijanse. Kronbahov alfa koeficijent pouzdanosti iznosi .92, dok je vrednost Kajzer–Majer–Olkinovog koeficijenta reprezentativnosti (KMO) .88. Zakriviljenost distribucije (Skewnees) iznosi .56, dok je zaravnjenost distribucije (Kurtosis) 1.07. Uzorak čini 133 ispitanika iz nekliničke i 56 ispitanika iz kliničke populacije (pretežno osobe obolele od psihotičnih poremećaja), starosti od 21. do 67. godine. Nije dobijena razlika po polu, dok je dobijena pozitivna korelacija izmedju rigidnosti i starosti ($p < .01$), a ispitanici sa završenom srednjom školom su rigidniji od ispitanika sa završenim fakultetom ($p < .05$). Psihijatrijski pacijenti postižu značajno više rezultate na oba faktora rigidnosti ($p < .01$). Praktične implikacije bi se ogledale u korišćenju instrumenata u dijagnostičke svrhe i dizajniranju psihoterapijskih intervencija.

Ključne reči: rigidnost, mentalno funkcionisanje, faktorska analiza

DVA PRAVCA DJELOVANJA BAJKI

Nada Hančević Horvat
XI gimnazija, Zagreb

USMENO SAOPŠTENJE

Bajke kao narativ ili bajke kao usmena predaja su bivale zapisane i tako postale književni žanr kojim se počela baviti i psihoanaliza od Freuda i Younga do Bettelheima, psihoterapija (Transakcijska analiza) preko Berna i Karpmana, te teorija književnosti od Campbella pa sve do novijih teoretičara književnosti. Bernova i Karpmanova teorija o bajci kao podlozi za skript, magijskom djelovanju skripta i traženju igara u ponašanju osobe nas vode ka rješavanju istih dovodeći ih do razine svjesnosti. Tada uz dozvolu, moć i zaštitu terapeuta možemo birati od bajkovitih elemenata što ćemo zadržati kao zdrave želje i potrebe, a čega se odreći kao štetnih skriptnih osjećaja i uvjerenja. *Narativna terapija* govori o omiljenom narativu i jedinstvenom ishodu. *Priča* o pričama neodoljivo podsjeća na gubitničku i pobjedničku priču u Transakcijskoj analizi. Bajke imaju dva moguća pravca djelovanja i ta se očituju upravo u tome kako je osoba inkorporirala odredjene elemente bajke i koje je izabrala. Jedan od njih je put u pobjedničku priču, a drugi u gubitničku. Obično nam pacijent dodje sa gubitničkom; ali na nama je da mu osvijestimo mogućnost i slobodu da ista bajka može predstavljati ciljeve, te motivaciju za ostvarenje istih.

Kroz prikaz slučaja jedne pacijentice prikazujem kako osvješćujemo elemente bajke koje je pacijentica nesvesno usvojila i koji ju vode prema nesretnom tijeku života. Ali osim starije verzije bajke postoji i novija koja ima sretan i utješan kraj. Osnažujući njene resurse služeći se TA i NLP tehnikama, koristeći alternativna rješenja narativne psihoterapije dajemo pacijentici mogućnost da krene onim pozitivnim pravcem bajke koja vodi u zdravu želju i motivaciju za ispunjenim životom.

Slobodu imamo mi koji, koristeći integrativnu psihoterapiju, bimo u danom trenutku tehniku ili modalitet kojim ćemo pristupiti rješavanju problema, ali istu dajemo i pacijentu koji uvijek ima slobodu izbora da prihvati život u svojoj punini.

Ključne reči: transakcijska analiza, narativna psihoterapija, bajka

NAMERA TRAŽENJA PSIHOLOŠKE POMOĆI I TRUDNOĆA: ZNAČAJ BRAČNOG KVALITETA I PSIHOFIZIČKOG ZDRAVLJA

Gordana Janačković, Jelena Sakotic Kurbalijat,
Biljana Trifunović†*

MUP Republike Srbije - Policijska uprava Zrenjanin*†

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu†

USMENO SAOPŠTENJE

U cilju utvrđivanja u kojoj meri kvalitet bračnog odnosa i opšte psihofizičko zdravlje doprinose spremnosti trudnica u Srbiji da traže profesionalnu psihološku podršku, prikupljeni su podaci od 252 trudnice u svim trimestrima trudnoće, različitog socioekonomskog statusa, starosti od 20 do 46 godina. Za procenu kvaliteta bračnog odnosa primenjena je Skala prilagodjenosti u bračnom odnosu (Dyadic Adjustment Scale: DAS-7; Spanier, 1976), koja obuhvata: Konzensus, Zadovoljstvo brakom, Afektivno seksualnu usaglašenost i Kohezivnost, kao dimenzije bračnog kvaliteta. Za procenu opštег psihofizičkog zdravlja primenjena je Skala psihofizičkog zdravlja (SPFZ: Majstorović, 2011) koja obuhvata sledeće dimenzije: Poremećaj fizičkog zdravlja, Strah i anksioznost, Depresivnost, Pore-

mećaj socijalnog ponašanja i Umor. Diskriminativnom analizom je ispitana struktura razlika izmedju grupe trudnica koja iskazuje nameru da potraži profesionalnu psihološku pomoć i grupe trudnica koje su se izjasnile da nemaju nameru da potraže profesionalnu psihološku pomoć, u odnosu na dimenzije psihofizičkog zdravlja i dimenzije kvaliteta braka. Rezultati ukazuju na to da trudnice koje su izrazile nameru da potraže profesionalnu psihološku pomoć u većoj meri ispoljavaju simptome poremećaja psihofizičkog zdravlja (strah i anksioznost, depresivnost, poremećaje fizičkog zdravlja i socijalnog funkcionisanja), a i svoj brak doživljavaju kao manje kvalitetan u odnosu na trudnice koje u vreme ispitivanja nisu imale nameru da potraže profesionalnu psihološku pomoć. Na osnovu poredjenja ovih rezultata sa rezultatima utvrđenim na kontrolnoj grupi ispitaničica, zaključeno je da trudnoća (ili „drugo stanje“) ne utiče značajno na doprinos percepcije bračnog kvaliteta i psihofizičkog zdravlja nameri traženja profesionalne psihološke pomoći. Dakle, nezavisno od trudnoće, žene će u većoj meri izražavati nameru da potraže profesionalnu psihološku pomoć ukoliko ispoljavaju lošije psihofizičko zdravlje i lošijim percipiraju kvalitet svog braka.

Istraživanje prikazano ovim radom predstavlja deo projekta „Efekti egzistencijalne nesigurnosti na pojedinca i porodicu u Srbiji“, koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije (179022).

Ključne reči: trudnoća, profesionalna psihološka pomoć, partnerski odnosi, psihofizičko zdravlje, kvalitet bračnog odnosa

SISTEMSKA PORODIČNA TERAPIJA U USTANOVAMA ZA SMEŠTAJ ODRASLIH I STARIJIH

*Valentina Jeremić, Slavica Dejković Jakovljević
Gerontološki centar Jagodina*

USMENO SAOPŠTENJE

U radu je prikazan psihoterapijski rad sa starijima u Gerontološkom centru Jagodina. Bavljenje psihoterapijom starijih postavlja zahtev za boljim poznavanjem procesa starenja, razvojnih zadataka, relacijskih odnosa u porodicama sa starijim članom i specifičnosti psihoterapije starijih. Ovaj zahtev dovodi do činjenice da na našem jeziku ima malo literature o psihoterapiji starijih, što navodi na razmišljanje koliko u Srbiji psihoterapeuti rade sa starijima, s obzirom da smo društvo koje stari. Hrabri činjenica da je dostupna strana literatura, u kojoj se mogu naći smernice, ideje i inspiracija za rad.

Za potrebe ovog rada predstavljen model snage – vulnerabilnosti koji su kreirali Shields i Wynne, sa faktorima: snage/jačine, osetljivosti/podložnosti, zdravlja, rizika. Procena pojedinačnih faktora, pruža širu sliku iz koje terapeut sagledava mentalno zdravlje ili bolest starije osobe, tokom života. Intervencije na nivou porodičnog sistema oslanjaju se na model pet nivoa intervencije (Wynne, Weber, Susan H., Mc Daniel), a svaki od ovih nivoa predstavlja intervenciju u srži porodičnih direktnih interpersonalnih procesa. Prvi nivo - konsultacija, porodica je sa dobrom privrženošću i komunikacijom. Drugi, intervencija za probleme u slučaju rešavanja problema. Treći - intervencije za probleme u komunikaciji. Četvrti - intervencije zbog problema u odnosu privrženost/davanje pažnje odnos je neuravnotežen i hijerarhijski neodredjen. Peti - intervencije za probleme u odnosu privrženost-pružanje pažnje, privrženost je negativna, slaba ili ambivalentna. Sa svakim nivoom intervenisanja, raste i potreba za veštini

nama psihoterapeuta i mogućnostima balansiranja izmedju starijeg člana, koji sada živi u ustanovi i ostalih članova porodice.

Kao bitna pitanja u radu sa starijima izdvajaju se pitanje straha od smrti, praštanja i zahvalnosti. Specifičnost rada sa starijima u ustanovama za smeštaj, komplikuje položaj psihoterapeuta, da se postavlja pitanje da li je psihoterapija starijih potreba ili luksuz? Ako uzmemo u obzir da odvajanje od porodice i izmeštanje u ustanovu, sa sobom pred starijom osobom, postavlja nove razvojne zadatke može se donekle sagledati složenost potrebe za psihoterapijom starijih.

Ključne reči: porodična psihoterapija, stariji, ustanova za smeštaj, socijalna zaštita

“THE INNER CORE“ BUĐENJE USPAVANOG KAPACITETA/INTEGRACIJA TELA, UMA I DUŠE

Dragana Jovanović Boka

*Agencija za edukaciju, psihoterapiju i konsalting “Life coaching”
Novi Sad, PTSTA- edukator i supervisor u Psihopolis institutu*

USMENO SAOPŠTENJE

The inner core predstavlja simbol za univerzalni i spiritualni Self. Koncept Ego stanja kojim se u transakcionaloj analizi predstavlja struktura ličnosti, donekle deluje neotpuno i limitirajuće. Postoji deo identiteta koji možemo otkriti, to je deo kapaciteta koji postoji, ali još nije primećen ili otkriven, ističe Muriel James. Otkrivanje se može dogoditi nakon duge potrage ili neočekivano u trenutku predavanja, uvida ili satori (prosvetljenog otkrovenja). Ponovno otkriće podrazumeva da je nešto nekada bilo u vlasništvu, što nam je bilo poznato ili smo to iskusili, ali smo to izgubili ili zaboravili. William Cornell ukazuje na put razvoja savremene TA koja kontinuiranim istraživanjem i inte-

gracijom sa drugim psihoterapisjkim modalitetima i tehnikama, izmedju ostalih i kroz rad Wilhelma Reicha, utiče na promenu skriptnih obrazaca, razvoj i otkrivanje prirodnih kapaciteta na putu ka integraciji. Reichov karakterni oklop, Bern vezuje za specifične roditeljske Zabране. Bern opisuje relaciju izmedju različitih muskulaturnih tenzija koje su grupisane, njihovog pomeranja kroz Ego stanja i njihovu funkciju. Neo-Rajhijanske tehnike bazirane su na edukacijskom modelu sa ciljem da otvore kapacitet individue za duboka, spontana osećanja, omogućavajući joj da iskaže sopstvena osećanja, tako da kroz doživljeno iskustvo, prevlada obrasce restriktivnog funkcionisanja. Reket systemom se objašnjava zatvaranje kapaciteta radoznalosti i kreativnosti Slobodnog deteta i Odraslog u Detetu u preverbalnoj fazi razvoja i formiranje skriptne adapracije kroz Adaptirano dete. Osoba koristi igre, otpisivanje, reket, ogromnu energiju da bi održalo muskulaturnu tenziju koja blokira autentična osećanja i autentičnu ekspresivnost. Kombinacijom TA i Rajhijanskih metoda, podstičemo spontanost, fleksibilnost i autnetičnost. Posebno je interesantno da se ugovor za pomenu pravi iz Odraslog Ego Stanja klijenta, Adult-Adult ugovor, jer se koristi sa punom svesnošću klijenta, sa uverenjem da individua može uz vodjenu pomoć da osloboди hroničnu blokadu, poveća svoje kapacitete za emocionalnu regulaciju, poveća spontanost i postigne samosvesnost. Ovaj metod nudi potentnost i efikasnost u intervencijama na skript, kao i terapijsku dozvolu kroz kognitivnu, ugovorenu strukturu TA tretmana.

Ključne reči: transakcionalna analiza/ razvoj kapaciteta, oslobođenje od skripta

TRANSAKCIONA ANALIZA I EKSPRESIVNA TERAPIJA: DA LI JE SPOJ MOGUĆ?

*Ivana Jovanović
Dom za stare "Milagro Casa"*

USMENO SAOPŠTENJE

Poštovanje koncepata transakcione analize i primena istih u planu tretmana klijenta omogućava nam dobru i kvalitetnu osnovu za uspešanu terapiju i ostvarivanje ugovora. Praćenje jasnih smernica i pravila pružaju nam jasniji i koncizniji oslonac u pristupu svakom klijentu ponaosob.

Koncepti Ego Stanja, transakcija, tempograma i skriptne matrice vrlo su značajni u samom planiranju i konstruisanju plana tretmana. Koristeći njih, možemo bolje i dublje da upoznamo klijenta i njegovu unutrašnju strukturu, ali isto tako, i njihova polja interesovanja, kako postojećih, tako i onih potencijalnih, novih.

Način strukturisanja slobodnog vremena, kao i Ego Stanje iz kojeg klijent to vreme strukturiše dosta nam govore o unutrašnjim konfliktima i samovrednovanju klijenta. Obzirom na to da savetovanje i terapija često dovode do unutrašnjeg sukoba u klijentu, jer se sukobljavaju stara, otežavajuća osećanja i ponašanja sa novim konstruktivnim pogledima na život i problem kojima se klijent bavi.

Ekspresivna terapija jeste posebna vrsta terapije koja koristi različite kreativne metode, kao i različite načine umetničkog izražavanja, a koji pomažu u razrešavanju emocionalnih problema klijentata.

Cilj ovog rada je predstaviti osnovne ideje i koncepte oba terapijska pravca, njihove prednosti i mane, u kojim poljima mogu da se nadopunjaju, a sve u cilju što individualnijeg, autentičnijeg rasta i razvoja svakog klijenta ponaosob. Odvajkada je poznato kao muzika, slikanje, cvećarstvo, ples i sijaset drugih stvarajućih aktivnosti pozitivno utiču na čoveka, a u radu će biti izložene različite ideje na koje sve načine je moguće uključiti ih u terapijski rad sa klijentom.

Ključne reči: transakcionalna analiza, ekspresivna terapija, umetnost, tretman

POVEZIVANJE ASTROLOŠKOG SISTEMA SIMBOLA I PSIHOTERAPIJE

Nikola Jovanović
Institut za mentalno zdravlje, Beograd

USMENO SAOPŠTENJE

Astrološki sistem simbola ističe se kao izuzetno značajan za dubinsku psihologiju i kao nezaobilazna stanica na putu terapeuta koji želi da savlada Jungovu metodu objektivne amplifikacije. Astrologija je svakako "položila ispit vremena" jer se tokom svoje duge istorije pokazala kao otporan i prilagodljiv sistem sposoban da oslikava složenu i bogatu mrežu arhetipova. Razlog za to vidim pre svega u izuzetno pogodnom projektivnom polju koje astrologija koristi, nebu sa mnoštvom nebeskih tela koja se kreću i zauzimaju različite medjusobne položaje. Takvo projektivno polje u stanju je da obuhvati veoma širok spektar pojava i iskustva. U astrologiji su sadržaji nesvesnog predstavljeni kroz čitav spektar simbola, kao živa bića, geometrijske figure, prirodne sile ili vrste materije. Koristi se paralelno kvalitativno i kvantitativno posmatranje vremena. Sve ovo astrološku sliku sveta čini izuzetno pogodnom da predstavi nesvesno, kako individualno tako i kolektivno. Rad opširnije govori o astrologiji iz ugla Jungovske psihologije i perspektivama koje nudi njeno povezivanje sa psihoterapijom.

Ključne reči: Jungovska psihoterapija, astrologija

SLOBODA U KARIJERNIM IZBORIMA

Ivana Katić

Fakultet tehničkih nauka, Departman za Industrijsko inženjerstvo
i inženjerski menadžment, Univerzitet u Novom Sadu

USMENO SAOPŠTENJE

Potreba za praćenjem trendova u karijeri nameće pitanje konkurenčnosti koja je proporcionalna znanju, iskustvu, kompetencijama i ličnom razvoju. Nove mogućnosti kao i pretnje na tržištu stvaraju nepredvidivost u procesu razvoja karijere. Ima li u takvim okolnostima slobode u karijeri? Doživljaj lične slobode je potpuno subjektivan osećaj. Planiranje karijere je u velikoj meri odgovornost pojedinca da pravi izbore za željeni put u karijeri.

Karijerne preferencije su vrlo dinamične. Sa jedne strane daju individualnu slobodu u traženju alternativa koje najviše odgovaraju osobi dok sa druge strane povećavaju kompleksnost u odlučivanju. Snažan motivator je dozvoliti sebi ličnu slobodu i slobodu izbora. Svesnim donošenjem odluke o aktivnom upravljanju karijerom pojedinac dobija uvide i stvara promenu. U tom kontekstu izgovori, sagorevanje, nerealno pomeranje granica, udovoljavanje tudim zahtevima, previšoka očekivanja od sebe samih ili drugih ograničavaju stepen slobode pojedincu.

Postoje brojne zamke na putu karijernog razvoja koje se mogu veštoto izbeći stvaranjem svesnih izbora. Uz pomoć karijernog konsultanta jačaju se unutrašnji kapaciteti i svesno oblikuju složene odluke na putu ka željenoj promeni. To je svakako siguran put da klijent doživi slobodu u karijeri koja mu omogućava da donosi najbolje odluke za sebe.

Ključne reči: sloboda, Transakcionalna analiza, karijera, izbori

SLOBODA I KONTROLA (DA LI NAS KONTROLA ZAISTA ĆINI SLOBODNIMA?)

*Andjelka Kolarević
Ordinacija Kolarević*

USMENOG SAOPŠTENJE

Na psihoterapiji, često pozivamo klijente da preuzmu kontrolu, oni sami pričaju o kontroli, ili mnogo razmišljamo o slobodi, autonomiji na samoj seansi, ponekad ne primećujući da pričamo o samoj kontroli. Čini se da ljudi često izjednačavaju slobodu sa mnogo kontole nad stvarima. Mislimo da imamo više slobode ako smo na poziciji da kontrolišemo naše voljene, sladbenike ili zaposlene, podredjene, klijente. U ime sigurnosti da da uspe veza, da se završi posao, da se preuzme odgovornost, pod parolom imam slobodu, čovek zapravo ulazi u vtrlog gubitka lokusa kontrole. Ono što treba da bude unutrašnji locus, postaje spoljašnja kontrola, i tako se stvara neurotizacija odnosa. Jedna strana se pasivizira, druga se kreće ka ekspanziji. Ostaje pitanje da li se sloboda kao izbor uopšte dopušta u situaciji, u kome nismo svesni narcističnih zahteva, i u kojoj se u ime sigurnosti, i zbog imperativa postojanja "samo ako", važnosti, pripadnosti, "slobodno" upuštamo u odnos koji i nema mnogo veze sa slobodnom voljom, jer se više oslanja na osećaj bespomoćnosti u ranom detinjstvu. U TA možemo objasniti sa kateksom koja prelazi od Odraslog na negativno adaptirano Dete, u kome je pristajanje na kontrolu, kao i potreba da se kontroliše, dva lica istog novčića.

Ključne reči: sloboda, kontrola, neurotizovan odnos, negativno adaptirano dete

PSHOTERAPIJA KAO MOGUĆNOST POVEĆANJA STEPENA SLOBODE

Lelica Kostić, Srdjan Sretenović*, Danica Janković Tošanović†,
Aleksandar Stanić**

Medihelp Beograd*, Klinika za psihijatrijske bolesti “Dr Laza Lazarević”†

USMENO SAOPŠTENJE

Uvodjenjem koncepta dovoljno dobre majke Winnicot govori o razvoju pravog selfa nasuprot lažnom selfu. Kod svih ljudi postoji lažni self, onaj koji nas kroz vaspitanje tera da usvajamo način ponašanja kako bismo mogli održavati sa drugima “civilizovane odnose”. Pomoću pravog selfa stiče se osećaj autentičnog postojanja i razvija doživljaj postojanja spoljašnje realnosti.

Kod svake osobe mora postojati “normalan” stepen lažnog selfa. U stanju zdravlja treba da postoji sposobnost stvaranja kompromisa između ta dva selfa. Sposobnost za kompromise daje odredjen stepen egzistiranja lažnog selfa koji se transformiše u socijalnu adaptaciju. Nastojanje da se zadovolje najpre zahtevi okruženja tako da se podvrgava lažnom selfu i pomoću njega elaborira arteficijelne relacije kojima se imitira nečiji stil življenja postaje sličan NEKOME, a ne sebi, dovodi do osećanja neslobode. Često je „bolest izlaz“ ili „glavobolja najbolja drugarica“.

Novi vek koji donosi obilje izvora informacija, medijski uticaj, socijalne mreže, dovodi do pasivizacije kako je u prošlom veku sagledao Adorno. Lažni self postaje nadmoćan, kao parcijalne objektne relacije. Istraživanje spoljašnjih objekata razvija osećaj o svom postojanju za razliku od neurotičnog doživljaja da život prolazi mimo želja. Psihoterapijski proces omogućava razvoj normalnog selfa, novim objektnim relacijama, autentičnom-slobodnom izboru, životu koji se

proživljava uz savremene partnerske i porodične relacije koje se u novom veku opisuju kao partnerski i porodični aranžmani.

Sta ovaj vek donosi, koju slobodu? Da li idemo u pravcu koji O. Haksli opisuje?

Ključne reči: psihoterapija, mogućnost, stepeni slobode

OPORAVAK OD GUBITKA SUPRUŽNIKA UZ STRATEGIJE PREVLADAVANJA IZ DUALNOG PROCESA MODELA

Kristina Krstić Joksimović, Milica Lazić, Vesna Gavrilov-Jerković,
Veljko Jovanović, Danica Marković*

Regionalna bolnica u Vestfoldu, Tonsberg, Norveška*

USMENO SAOPŠTENJE

Gubici, umiranje i smrt bolna su, univerzalna i neizbežna životna iskustva. Dualni proces model prevladavanja ukazuje na značaj strategije usmerenosti na gubitak i strategije usmerenosti na proradu, kao i procesa oscilacije u prilagodjavanju na gubitke usled smrti. U našem istraživanju ispitivali smo na koji način ove strategije prevladavanja doprinose oporavku od gubitka supružnika u starosti. Ispitanje je bilo organizovano kroz tri ponovljena merenja u periodu prvih šest meseci od smrти bračnog partnera. Multilevel regresiona analiza pokazuje da smanjenje usmerenosti na gubitak predviđa statistički značajno opadanje emocionalnog distresa tokom vremena, pri čemu porast usmerenosti na proradu predviđa rast doživljaja smisla i zadovoljstva životom ispitanika kroz ponovljena merenja. Dobijeni rezultati konzistentno ukazuju na povezanost strategije usmerenosti na gubitak sa afektivnim merama oporavka, dok se

strategija usmerenosti na proradu vezuje za kognitivne indikatore mentalnog zdravlja. Prilikom kliničkog i psihoterapijskog rada sa tugujućim starim osobama važno je uzeti u obzir utvrđeni značaj obe strategije prevladavanja za oporavak od gubitka, ali i imati u vidu rezilijentnost ozalošćenih supružnika.

Ključne reči: gubitak, strategije prevladavanja, oporavak, Dualni proces model

OD SLOBODE DO ZAVISNOSTI OD INTERNETA

*Žilijeta Krivokapić
Visoka škola socijalnog rada, Beograd*

USMENO SAOPŠTENJE

Ideja slobode se razmatra od shvatanja unutrašnje slobode čoveka, svesti o slobodi, slobode i morala i vrednosti, do slobode i odgovornosti. Sloboda je stanje u kojem osoba deluje bez prisile i zabrane. From je uveo distinkciju između dva značenja pojma slobode: sloboda od i sloboda za. Suočen s teretom sopstvene odgovornosti i odlučivanja, čovek postaje zaplašen zbog svoje izdvojenosti i mogućeg pogrešnog izbora i često zavšava ponovo u položaju zavisnosti, bežeći od slobode kojoj nije dorastao. Savremeno doba je vreme slobode i izbora, sa imperativom – biti slobodan i nezavistan. Internet uvodi neograničene mogućnosti slobode izbora i ponašanja. S druge strane, povećanje korišćenja interneta prati pojava zloupotrebe vezane za njegovu upotrebu. Gde ima nagrade postoji opasnost da se razvije kompulzija i izgubi kontrola nad ponašanjem. Gubitak kontrole nad ponašanjem je suština koncepta zavisnosti. Internet zavisnost (ZI) predstavlja impulsivnu težnju za upotrebom interneta, praćenu gu-

bitkom kontrole, preokupiranošću i kontinuiranom upotreboru bez obzira na posledice. Internet-korisnici postaju zavisni od osećaja i doživljaja koje dobijaju koristeći računar (mobilni telefon) i internet. Epidemiološki podaci upućuju na značajno prisustvo problema zloupotrebe i zavisnosti od interneta.

Istraživanja su potvrdila da je KBT efikasan tretman za zavisnost od interneta. KBT je usmerena na pomoć klijentima da razmotre odnos izmedju uverenja, misli i osećanja i ponašanja koja ih prate, da sagledaju zavisnička osećanja i aktivnosti, istovremeno učeći nove veštine prevladavanja i metode za prevenciju recidiva. Terapija se može podeliti u tri faze: promena ponašanja, kognitivno restrukturiranje i program smanjenja štete (harm reduction). Prva faza je modifikacija ponašanja s fokusom na ponašanja i situacije u kojima poremećaj kontrole impulsa izaziva značajne teškoće i koristi se za kontrolu komplizivne upotrebe interneta. Druga faza je kognitivno restrukturiranje koje se primenjuje za identifikovanje, izazivanje i promenu kognitivnih gresaka i negativnih uverenja koja uzrokuju bhevioralnu zavisnost. Treća faza je program smanjivanja štete koji se koristi za nastavak oporavka i prevenciju recidiva.

Ključne reči: sloboda, internet, zavisnost

MEDIJI, (NE)SLOBODA, PSIHOTERAPIJA

Zvezdan Lekić

KCCG-Klinika za psihijatriju, Podgorica

USMENO SAOPŠTENJE

U ovom radu se razmatra uloga medija u kreiranju javnog mnjenja i stvranju iluzije da građani dobijaju "informacije" i da mogu "slobodno" da odlučuju, proizvodnji "vijesti" i stvaranju homogene mase, koja postaje sredstvo za ostvarivanje ciljeva političko-ekonomskih elita, koje i kontrolišu medije.

Takodje se razmatra uloga i značaj psihoterapije i psihoterapeuta u medijskoj sferi, manipulaciji "činjenicama" i kreiranju javnog mnjenja.

Ključne reči: mediji, sloboda, psihoterapija

RODITELJEVANJE IZ SLOBODNOG DETETA

Tijana Lirić

USMENO SAOPŠTENJE

Majka trojemale dece u stresnom okruženju svakodnevice pronašla je mnoge odgovore na edukaciji iz Transakcione Analize. Na ličnom primeru isprobala sam razne načine da u napetim situacijama kad se od mene očekuje da budem odgovorni roditelj koji vaspitava i rešava svakodnevne situacije i sve to pokušavajući da ostane mirne glave, mnogo je lakše ako razmisla skao dete koje zeli da se slobodno, necenzurisano ponaša. Svaki roditelj će se složiti da je mnogo lakše, iz najveće ljubavi u tim malim ljudima uguši slobodno dete da bi podizati adaptirano dete sa kojim je mnogo lakše se izboriti, ali da li je ono iskreno srećno? Cilj je ostvariti odnos sa njima a zadržati autoritet i još se pri tom i mi roditelji zabavimo obavljajući taj tako zahtevan zadatak.

Ključne reči: slobodno dete, Kritikujući Roditelj, igranje

PSIHOTERAPIJA U XXI VIJEKU: OSVRT NA POSTOJEĆE STANJE I ANTICIPACIJA NJENOG RAZVOJA

*Milana Ljubičić, Sladjana Dragišić Labaš
Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu*

USMENO SAOPŠTENJE

U radu se bavimo pitanjima: šta karakteriše psihoterapijsku teoriju i praksi u sadašnjem trenutku, ima li takva psihoterapija snage i potencijala da bude od koristi ljudima u savremenom svijetu i kakva nas budućnost u tom pogledu čeka? Da bismo odgovorili na ova pitanja, analizu smo vodili kroz nekoliko koraka. U prvom smo dali prikaz dostupnih podataka o postojećim terapijskim modalitetima i nekim njihovim konceptualnim usmjerenjima. Potom smo se pozabavili ključnim karakteristikama *isporučivanja* usluga klijentima i formalnim obilježjima edukacije budućih terapeuta u domaćem kontekstu. Na osnovu ovako stečenih uvida nametnuo se zaključak da će psihoterapija u budućnosti biti neophodna, prvenstveno stanovnicima razvijenog svijeta, kao i da će njeni modaliteti i načini na koji će biti praktikovana, biti prilagodjeni postmodernom kontekstu.

Ključne reči: psihoterapija, praksa, edukacija, klijenti, postmoderni kontekst

BAJKE U PSIHOTERAPIJI: OD PASIVNOSTI DO SLOBODE

Vesna Macura

USMENO SAOPŠTENJE

Princeza čeka princa da je oslobođi zatočeništva.

Žabac čeka princezin poljubac da bi postao princ.

Ovi motivi su vrlo česti u bajkama koje smo slušali kada smo bili mali. One su nas naučile da negde u svetu oko nas postoji moćna sila koja sve stvari dovodi u red. Tada smo zaista zavisili od te „više sile“, koju su predstavljali naši roditelji.

Odrastajući osetili smo da se ta moćna sila nalazi u nama, da je mi sami pokrećemo – odlukom i smislenim aktivnostima koje vode do realizacije nama važnih ciljeva ili rešavanja naših problema.

To je sloboda.

Slobodu niko nikada nije dobio na poklon - ona se osvaja. Potrebna je aktivnost da bi se do nje došlo.

Zato sloboda i pasivnost stoje jedna naspram druge, kao dve strane jednog novčića.

U radu su četiri oblika pasivnog ponašanja (ne raditi ništa, agitacija, preterana adaptiranost, nasilje) opisana kroz najpoznatije likove iz svetskih bajki.

Ključne reči: pasivno ponašanje, agitacija, adaptiranost, nasilje, sloboda, bajka

SLOBODA NEVERBALNOG I VERBALNOG IZRAŽAVANJA U ART TERAPIJI I GRUPNOJ ANALIZI CRTEŽA

Gordana Mandić-Gajić

Klinika za psihijatriju VMA

USMENO SAOPŠTENJE

Crteži mogu pružiti jedinstvenu ilustraciju aktuelnih i proživljenih emocionalnih iskustava pacijenata obolelih od različitih mentalnih poremećaja. Cilj rada je prikaz kvalitativne analize forme i sadržaja crteža, kao i grupnih protokola uz korišćenje iskustava saučestvujućeg posmatranja u toku grupne analize crteža kod pacijenata Dnevne bolnice sa različitim mentalnim poremećajima. Autor je izvršila modifikaciju originalne psihoterapijske tehnike koju su bračni par Vassiliou nazvali »Synallactic collective image technique«, što je prevodjeno kao »Psihoterapija sa grupnom slikom«. Art terapija se primenjuje u dva dela: (1) crtanje prema slobodnim asocijacijama i slobodnom izboru boja i (2) grupna analiza crteža. Analiza crteža se istovremeno pojavljuje i kao sadržaj grupnog rada i kao tehnika vodenja grupe.

Kliničkim opservacijama, analizom sardžaja i forme crteža, kao i na osnovu grupne analize crteža u toku integrativnog terapijskog procesa, uočeno je da kod pacijenata sa psihotičnim poremećajima, kao i kod onih sa traumatskim iskustvima, često postoji socijalno povlačenje. Bili su prisutni i problemi u kognitivnom funkcionisanju, poremećaj pažnje i koncentracije uz pad efikasnosti u socijalnoj sredini. U toku integrativnog lečenja bolesnici su se više vezivali za teme realitata i interpersonalne relacije sa značajnim osobama uz oslobođanje potrebe za podrškom i gratifikacijom.

Likovni izraz potstiče kreativnost i slobodu samoizražavanja kroz neverbalnu i prateću verbalnu ekspresiju u matriksu grupne podrške

u sigurnom okruženju. Takodje omogućava oslobadjanje potisnutih sardžaja u toku grupnog procesa i ilustruje potrebu za ličnom slobodom i socijalnom podrškom. Kao adjuvantna terapija, grupna art terapija može unaprediti sposobnost kliničara da detektuju, bolje razumeju i leče teško prepoznatljive i neotkrivene simptome kod različitih mentalnih poremećaja.

Ključne reči: crtež, art terapija, grupa, psihoterapija, kreativnost

LICE I NALIČJE BESA ADOLESCENATA: MODEL RADA SA BESOM KAO ZAMENSKIM OSEĆANJEM

Milena Marković
Psihopolis Institut

USMENO SAOPŠTENJE

Adolescencija, kao tranzitivni period izmedju detinjstva i odraslog doba, je period ubrzanog diferenciranja referentnog okvira osobe, snažnih preispitivanja dotadašnjih temeljnih uverenja o sebi, drugima i svetu, asimilovanja novih, do tada nepoznatih iskustava i posledično, snažnih konflikata unutar ličnosti. Ovi intenzivni i mučni unutrašnji konflikti često su emocionalno preplavljajući za adolescente, zbog čega ih, u cilju rasterećenja psihičke napetosti, eksternalizuju i pretvaraju u spoljašnji konflikt – sa roditeljima, autoritetima u školi, vršnjačkom grupom... Ova eksternalizacija često biva manifestovana u vidu ljutnje, besa, inata, prezira, neretko i mržnje. Iako eksternalizacijom dolazi do privremenog rasterećenja napetosti, primarni unutrašnji konflikt ostaje nerazrešen. Ljutnja i bes adolescentima pomažu da uspostave svoje granice i mogu imati pozitivnu

funkciju psihološke zaštite i ojačavanja. Međutim, osim autentičnog osećanja ljutnje i besa, ove emocije adolescentima služe kao „maska“, „štit“, odnosno supstituišuća (zamenska) osećanja za različita druga neprijatna osećanja: inferiornost, strah, anksioznost, stid, krivica, samoprezir, tuga, dosada, usamljenost... Skrivajući svoju ranjivost iza fasade besa, adolescent se često oseća jače i moćnije nego sa primarnim, supstituisanim osećanjem i štiti se od dubljeg emocionalnog povredjivanja.

Cilj psihoterapeuta u radu sa ovom vrstom besa, jeste da sa klijentom dodje do autentičnog (prigušenog ili potisnutog) supstituisanog osećanja i uz pomoć empatičnog i stabilnog terapijskog odnosa, različitih intervencija i tehnika pomogne adolescentu da prihvati, razume i izadje na kraj sa sopstvenim neprijatnim emocijama.

U radu će biti predložen model psihoterapijskog rada na ovoj problematiki. Model je primenljiv na različita zamenska osećanja i različite kategorije klijenata, ali nam je u ovom izlaganju fokus na besu adolescenata.

Ključne reči: adolescencija, emocije, zamenska osećanja, bes, model psihoterapijske intervencije

SELF KONCEPT I ALKOHOLIZAM

*Mirjana Martić Pantić
Specijalna bolnica za bolesti zavisnosti*

USMENO SAOPŠTENJE

Svaki čovek poseduje self-koncept ili sliku o sebi. Self-koncept je mentalna slika o samom sebi koja odražava naše verovanje o tome kakva smo osoba. Slika o sebi postepeno se izgradjuje pod uticajem našeg iskustva, uspeha i neuspeha, ali i pod uticajem mišljenja koje drugi imaju o nama.

U razvoju alkoholizma ključnu ulogu ima faktor čovek. Nisko samopuzdanje je često osnov nedovoljno kvalitetnog funkcionisanja. U pokušaju da ga prevazidju, mnoge osobe neretko pribegavaju uzimanju alkohola. Za posledicu možemo imati alkoholizam sa dodatno degradiranim samopouzdanjem.

Kroz terapiju je važno da osoba realno sagleda sebe, da kao takvu sebe prihvati i nastoji da ojača svoje samopouzadanje. *Bezuslovno prihvatanje sebe se postavlja kao jedan od najvažnijih ciljeva lečenja. Ujedno je i faktor evaluacije uspešnosti tretmana.*

U cilju rasvetljavanja veze izmedju samopuzdanja i ishoda lečenja, sprovedeno je istraživanje jula i avgusta 2016. u Dnevnoj bolnici za zavisnike od alkohola. Pošlo se od pretpostavke da na početku lečenja većina pacijenata ima doživljaj niže vrednosti (nekada ga kompenzuju/maskiraju arogancijom), a da se sa dužinom trajanja tretmana poboljšava predstava o sebi. U ispitivanju su učestvovali pacijenti i saradnici uključeni u dnevnobolnički tretman kao i pacijenti u rehabilitacionim grupama.(N=44). Za prikupljanje podataka korišćena je Skala globalnog samopoštovanja Rozenberg (Rosenberg).

Ključne reči: self-koncept, samopoštovanje, samoprihvatanje, alkoholizam

SAVREMENA PSIHOANALIZA

Milić Irena, Milić Jana
SBPB G.Toponica**

USMENO SAOPŠTENJE

Kroz dvadeseti vek utemeljivao se korpus psihanalize. Gde je psihanaliza danas i koji je koncept približava nauci? Danas se razmatra mogućnost da se kroz neuronauku i nomotetska istraživanja postavi biološka, psihološka i socijalna osnova. Savremeni psihanalitičari su svesni da analitički metod mora unekoliko da se menja jer je savremeno društvo traži brze rezultate, savremeni čovek pati od nedostatka vremena. U standardnoj psihanalizi nije uvek moguće ostvariti cilj brzih promena zato što se ličnost veoma teško menja. Interesantno je da se i u aktuelnoj literaturi citiraju starije referenčne, što navodi na razmišljanje da li ponestaje interesovanje za ovom temom. U svakom pristupu i nauci postoji neko vreme tištine, pa i doživljaj da je terapeut samo u funkciji pacijenta tako da nema vremena za druge oblike istraživanja i rada. Na taj način se čine propusti u obaveštavanjima po tržišnom ponašanju. Psihanalizi je uvek bila draža tiština, što je sada pogrešna strategija a sporo menja a uvodi se učvršćuju godinama. Aktuelna situacija je veoma delikatna jer je psihanaliza izložena različitim kritukama, a veoma je malo učunjeno na njenoj promociji. Zato je u treći milenijum ušla izolovano pod drugih metoda iako je „pozajmljivala organe“, drugim modalitetima. Psihanalitičari su u svome maniru ostali bez odgovora na kritike zastarelosti i slabe permisivnosti terapije. Hoće li preživeti psihanaliza uzdizanjem i nekim preformulacijama koje bi je približile nauci?

Ključne reči: promene u psihoterapiji, korpus psihanalize i perspektive

PSIHOTERAPIJA STARIJIH OSOBA: (SAMO) OGRAÑIÇAVAJUĆA UVERENJA NASPRAM POTENCIJALA I MOGUĆNOSTI

*Tatjana Milivojević; Sanja Đurđević
Visoka škola socijalnog rada Beograd*

USMENO SAOPŠTENJE

Frojd je na konferenciji 1904. rekao da osobe starije od 50 godina nisu više podložne psihoanalizi zato što „ne raspolažu više plastičnošću psihičkih procesa na koju se oslanja terapeut.... (Frojd, 1904:17). Ta izjava, koju je Frojd izneo kad je imao 48 godina, bila je veoma zapazena i postala je neka vrsta psihoterapeutskog opštег mesta, koje se nadovezuje na staro i uvreženo mišljenje o karakteru kao nepromenljivoj ili teško promenljivoj strukturi. Heraklit i Šopenhauer su verovali u neumoljivi determinizam karaktera, odатle i čuvena Heraklito-va misao da je karakter čovekova sudbina. Činjenica je da je karakter stabilan i da se ne menja lako, da su njegove crte neuromentalne stabilne odrednice, ali putanje lične istorije grade različite, jedinstvene konstelacije od i oko tih crta. No kako se nižu godine, prošlost sve više pritiska sadašnjost. Sve je manje ostvarivih opcija, alternativnih puteva, te se ta egzistencijalna dimenzija čoveka kao bića-u-vremenu, često poistovećuje sa „okoštavanjem“ karaktera. Talog proživiljenog iskustva kao da vuče na dno i proizvodi ograničavajuće verovanje u uzaludnost psihoterapije u poznim godinama. Znamo, međutim, da sećanja nisu arhivski snimci koji se nižu kao materijali čiji se spisak stalno produžava, već da ih svako neprestano prekomponuje, stvarajući iznova jedinstvo svoje celovite ličnosti. Sam Frojd je dokazao tu fleksibilnost i sposobnost stvaralačke sinteze menjanjem i preoblikovanjem svojih radova sve do svoje smrti sa 82. godine. Struktura starije osobe i dalje sadrži nesvesno i unutrašnje dete.

Cilj izlaganja je da se pokaže da, suprotno ranije pomenutom

(samo)ograničavajućem uverenju, starije osobe mogu biti veoma motivisani i zahvalni kljienti za psihoterapiju. Znajući da je mnogo manje vremena ispred nego iza njih, ali i drugačije opažajući vreme, intuitivno osećaju da mogu, radom ovde i sada, da iscele i iskupe prošlost, dožive punoču sadašnjosti i oslobođe se stiska teskobe naspram sve kraće budućnosti.

Ključne reči: psihoterapija, starije osobe, karakter, (samo)ograničavajuća uverenja, stvaralačka sinteza

KONCEPT VREMENA U PSIHOTERAPIJI

Jana Narančić

USMENO SAOPŠTENJE

Vreme predstavlja univerzalno, svakodnevno, sveprožimajuće iskuštvo, a činjenica da živimo u vremenu radja i neguje gotovu naivnu ideju o jednostavnosti samog koncepta. Pored objektivnih svojstava vremena na koje se adaptiramo u skladu sa našim biološkim osnova-m razvoja, subjektivna dimenzija vremena boji naša iskustva i oblikuje ih sadejstvom naših čula. Kompleksnost koncepta proizilazi iz činjenice da upravo kroz vreme i u vremenu doživljavamo sebe, druge ljude i svet oko nas. Iako univerzalan koncept, svako od nas u konceptualizaciju vremena unosi svoje simbole i sopstvene vrednosti, te se doživljaj vremena konstruiše kroz prizmu svake pojedine osobe i odraz je individualnog iskustva. Polazeći od sopstvenih teorijskih postavki različiti psihoterapijski modaliteti su na različite načine prisupali konceptu vremena (pre svega dimenzijama prošlosti, sadašnjosti i budućnosti), otvarajući time prostor za čitav spektar tehnika i intervencija, i njihovo kreativno, promišljeno korišćenje.

Profesionalna, etička i moralna pozicija terapeuta zahteva kon-

tinuirano preispitivanje sopstvenog pristupa konceptu vremena u terapiji i korišćenju različitih slojeva i nijansi vremenski oblikovanih iskustava. Dimenzije prošlosti, sadašnjosti, budućnosti, uvremenjenost tehnika i intervencija, doživljaj trajanja seanse, početak, trajanje i završetak terapijskog procesa, vremenske dimenzije terapeutovih i klijentovih fizičkih realnosti, uticaj pola, godina starosti, kulture, religije, formiranih stavova i vrednosti na doživljaj vremena, jezik klijenata, „ovde i sada“ u terapiji, razvoj profesionalnog selfa kroz vreme... samo su neki od slojeva vremena koje kao terapeuti treba da osvestimo i učinimo sastavnim delom naše refleksivne i samorefleksivne prakse.

Razmišljanja u okvirima vremena i raznolikim vremenskim slojevima kao multiplim i različitim u terapijskom procesu mogu da otvore terapeute za nova, dalja promišljanja i omoguće im da budu više prisutni u terapeutskom procesu i odnosu sa klijentima. Dovodjenje percepcije vremena u domen svesnog je veliki terapeutski potez, a otvaranje priče o efektima vremena pruža značajne uvide kako za klijente, tako i za terapeute.

Ključne reči: psihoterapija, vreme, samorefleksivnost

MEDJULJUDSKI ODNOŠI U RADNOJ ORGANIZACIJI IZ PERSPEKTIVE TRANSAKCIJONE ANALIZE

*Milena Nikolić
Kompanija Trizma*

USMENO SAOPŠTENJE

U radu su prikazani rezultati teorijskog istraživanja iz master rada čija je tema bila „Razmatranje modela funkcionalnosti medjuljudskih odnosa u kontekstu organizacionog ponašanja iz perspektive transakcione analize“.

Istraživanje je bilo teorijsko i sprovodjeno je analizom 10 studija slučaja iz literature koje opisuju problemske situacije iz domena medjuljudskih odnosa u organizacijama.

Odabrana tema istraživanja predstavlja sintezu dve oblasti primjene psihologije: organizacionog ponašanja i transakcione analize. Transakcionalna analiza (TA) predstavlja modalitet psihoterapije i savetovanja, ali je primenljiva i u edukacijskom i organizacionom kontekstu. U istraživanju su iz perspektive njena 4 ključna koncepta posmatrani medjuljudski odnosi u različitim organizacijama, a ti koncepti su: ego stanja, transakcije, egzistencijalne pozicije i stroukovi i diskaunti.

S obzirom na to da je svrha proučavanja organizacionog ponašanja poboljšanje organizacione performanse i povećanje zadovoljstva zaposlenih, što obuhvata i interes organizacije i njenih zaposlenih, ova dva kriterijuma su bila odabrana za procenjivanje funkcionalnosti medjuljudskih odnosa u analiziranim problemskim situacijama.

Polazne pretpostavke istraživanja, koje su u njemu i potvrđene su sledeće:

- Ponašanja zaposlenih iz pozitivnih ego stanja (+KR, +NR, O, +AD, +SD) biće funkcionalnija sa aspekta medjuljudskih odno-

sa u organizaciji, nego ponašanja iz negativnih ego stanja (-KR, -NR, -AD, -SD).

- Razmena jednostavnih paralelnih transakcija iz pozitivnih ego stanja zaposlenih biće funkcionalnija sa aspekta medjuljudskih odnosa u organizaciji, nego razmena jednostavnih paralelnih transakcija iz negativnih ego stanja, kao i drugih vrsta transakcija (ukrštenih, duplih, specijalnih).
- Zauzimanje egzistencijalne pozicije „+ +“ od strane zaposlenih biće funkcionalnije sa aspekta medjuljudskih odnosa u organizaciji, nego zauzimanje drugih egzistencijalnih pozicija („- +“, „+ -“ i „- -“).
- Razmena činilaca zlatne strouk trijade (+US, +BS i -US) biće funkcionalnija sa aspekta medjuljudskih odnosa u organizaciji, nego razmena drugih vrsta socijalnih poruka – stroukova i diskaunta (-BS, +BD, +UD, -BD, -UD).

Ključne reči: medjuljudski odnosi, organizaciono ponašanje, transakciona analiza

NEUROPSIHOANALIZA U SRBIJI – PRIKAZ KNJIGE MARKA SOLMSA „MOZAK I UNUTRAŠNJI SVET“

*Slobodan Nikolić
Centar IMAGO*

USMENO SAOPŠTENJE

Izlaskom knjige *Mozak i unutrašnji svet*, autora Marka Solmsa i Olivera Turnbula, stručna i šira čitalačka publika u Srbiji dobila je prvu priliku da se na svom jeziku upozna sa neuropsihoanalizom. Neuropsihoanaliza je savremen multidisciplinarni pristup psihičkim fenomenima koji objedinjuje znanja psihoanalize i neuronauka. Ova knjiga predstavlja opšti uvod u nastanak neuropsihoanalitičke misli i odabrana je na predlog prevodioca i uz punu podršku dr Solmsa, upravo zato što čitaocima pruža najširi pregled ovog naučnog polja o kom se kod nas nedovoljno zna. Osim toga, ona je pisana jezikom koji je jednako pristupačan i stručnjacima i laicima.

Glavni autor knjige, Mark Solms, je psihoanalitičar i neuropsiholog čije je najznačajnije otkriće mehanizama sanjanja u prednjem mozgu. Centralno mesto koje je sam autor dao snovima, zahteva poseban osvrt na prvo temeljno neuropsihološko ispitivanje najzagonetnijeg od svih psihičkih fenomena.

Iako su sadržaji snova vrlo slični onome što psihotične osobe doživljavaju u budnom stanju, ostaje pitanje da li su snovi zaista samo „ludilo normalnog čoveka“. Ako i jesu, da li je to „ludilo“ nešto što je patološko po sebi ili su snovi samo neophodne dopune svesnog „racionallnog, realnošću ograničenog i izvršnog“ funkcionisanja ega koji ima ulogu da inhibira naše nagone? Da li su snovi „dozirano ludilo“ koje treba da bude integrisano u svesno funkcionisanje i da time zadovolji snažnu silu naših potreba i nagona? Iz ugla psihodinamske psihoterapije, odgovor bi bio potvrdan, a nalazi neuronauka su u naj-

većoj meri saglasni sa tim stavom. Kao što je Frojd ispravno pretpostavio, razumevanje snova i njihovih funkcija put je do razumevanja psihičkih poremećaja, ali i put do punije integracije psihičkih funkcija ličnosti.

Ključne reči: neuropsihanaliza, analiza snova, psihodinamska psihoterapija

SLOBODA DONOŠENJA ODLUKE O OSTAJANJU I NAPUŠTANJU PSIHOTERAPIJSKOG PROCESA

*Zorica Paroški
Osnovna škola "Petar Drapšin"*

USMENO SAOPŠTENJE

Cilj rada je prikaz mogućih motiva koji se nalaze u osnovi donošenja odluke pojedinca o ostajnju ili napuštanju psihoterapijskog procesa. U ovom radu je obuhvaćena jedna od najznačajnijih postavki transakcione analize, koncept samoobnavljajućeg roditeljstva o čemu govori Mjuriel Džejms, a prema kome osoba kroz psihoterapijski proces formira ego stanje Novog Roditelja. Novi Roditelj će zameniti deo strog, istorijskog roditelja i imati pozitivne kvalitete koji će za osobu obezbediti nova uverenja, zaštitu i korektivno iskustvo. Zbog svega toga je od značaja uzeti u obzir procenu svakog pojedinca koji ulazi u terapski proces koliko je psihoterapeut jača figura u odnosu na istorijskog roditelja osobe. Dakle, moguće je da klijent ne procenjuje terapeuta kao jačeg od svog istorijskog roditelja, i zbog toga ne veruje u njegove nove poruke, te vrlo često donosi odluku o napuštanju terapijskog procesa. Sa druge strane jedan od razloga ostajanja u psihoterapijskom procesu je ponašanje osobe iz ego stanja Adaptiranog

Deteta, te sama osoba odlazi na dogovorene psihoterapijske seanse i poslušno pristupa svom psihoterapeutu, vrlo često očekujući gotov savet ili rešenje. Kada ne dobije gotov savet koji je očekivala, osoba napušta terapijski proces. Takodje, razlog za odlazak iz psihoterapijskog procesa može biti i nedovoljna spremnost osobe da sprovede promenu kod sebe, te snažna potreba da se drži svojih ranih odluka i scenarija. Osoba može biti do te mere nespremna da napravi promenu, da godinama ostaje u terapiskom procesu, vodeći jednake transakcije sa svojim psihoterapeutom.

Na samom kraju izlaganja važno je otvoriti pitanje stvarne i prividne slobode pojedinca prilikom donošenja odluke o nastavku ili prekidanju terapijskog procesa. U osnovi mnogih čovekovih odluka nalaze se nesvesni procesi, psihološke igre i sociopoželjna ponašanja, svaki ulazak i odlazak iz terapijskog procesa možemo posmatrati kao slučaj za sebe, a u ovom radu su prikazani samo neki od mogućih motiva.

Ključne reči: psihoterapiski proces, ego stanje Novog Roditelja, Adaptirano Dete, promena, motiv

SLIČNOST PSIHOTERAPIJSKOG I BIBLIJSKOG SAVJETOVANJA

*Nadja Pekić
Psihoinvest*

USMENO SAOPŠTENJE

Pored nauke koja je danas zauzela veliku poziciju u ljudskom životu, vjera je nešto što se oduvijek prožima kroz ljudski život. Suštinstki, najjača je veza u psihoterapijskim prepostavkama o čovjeku i biti Biblije, a to je da su svi ljudi dobri, da svaki čovjek ima pravo da misli i da svijet u kome živimo nije opasno mjesto.

S obzirom na kompleksnost transakcione analize, u radu ćemo se samo baviti kongruentnostima nekih njenih koncepata i pojedinih segmenata Biblije.

U TA akcenat je uvijek na Odrasлом i njegovom jačanju, što je ujedno i smisao biblijskih savjeta. Bog je vjera, a mi živimo od vjere. Pobjednički skript je najjači oblik vjerovanja u život. Novi zavjet je još više učvrstio vezu psihoterapije i Biblije, samim tim što misao postaje skoro isto što i djelo. "Jer Bog je udesio da nevoljno odgovara voljnom." (Sveti Marko Podvižnik). U ovom citatu staje cilj psihoterapijskog rada, svjesnog i nesvjesnog dijela ličnosti. "A što gledaš trn u tudjem oku, a grede u svom oku ne vidiš?" (Isus Hrist). Kroz Isusovo pitanje, vidi se koliko je čovjeku lako da prepozna tudje greške, a teško da dodje do ličnih uvida o unutrašnjim konfliktima. Biblija ima jednostavan rečnik, i kroz tu jednostavnost je propletena i simbolika. TA je svela način svoga rada sa klijentima baš na tu jednostavnost komunikacije, što je značajno razlikuje od standardne psihološke terminologije.

Ključne reči: Biblija, transakcionalna analiza, psihoterapija, savjetovanje

PSIHOTERAPIJA U VIRTUELНОМ OKRUŽENJU PROS AND CONS

Sanja Perić

Savez društava psihoterapeuta Srbije

USMENO SAOPŠTENJE

Digitalni svet ima značajan uticaj na skoro sve aspekte naših života. Data nam je mogućnost da koristimo internet za osnaživanje a *e-psihoterapija* je odličan primer kako se to može postići.

Naravno *e-psihoterapija* ima i prednosti i nedostatke, ali uprkos ograničenjima, integracija tehnologije u domen terapije donosi značajne koristi. Postoji očigledan deficit stvarnog fizičkog prisustva pacijenta i terapeuta, a postoje i mnogi digitalni alati koji mogu učiniti *e-terapiju* efikasnijom. Postavljanjem terapeuta i odnosa izmedju pacijenta i terapeuta u centar terapije ostvaruje se proces koji u velikoj meri može dovesti do pozitivnih ishoda. Sudeći po trenutnim performansama, internet će biti sve prisutniji u našim životima, te se njegova značajna uloga ne sme zanemariti u oblasti psihoterapije.

Ključne reči: e-psihoterapija, prednosti, nedostaci, primeri

PSIHOTERAPIJI ADOLESCENATA..OD SIMBIOZE DO SLOBODE

Jelena Popović

Klinika za psihijatriju KCS

USMENO SAOPŠTENJE

Biti psihoterapeut adolescenta je veliki izazov. Koristeći tehnike transakcione analize probaću da pokažem koliko ima specifičnosti u psihoterapijskom radu sa adolescentima.

Adolescencija je razvojni kako telesni tako i psihološki period u kome se menja slika o sebi, drugima i svetu oko sebe, ujedno je i razvoj čitave porodice kao i svakog njenog člana ponaosob. Psihoterapija adolescenata razlikuje se od terapije odraslih zbog specifičnosti odnosa uključenih roditelja u terapiju. U radu je potrebno proraditi u terapiji odnos prema roditeljima i pogledima roditelja kad je terapijski proces u pitanju. Adolescent je i dalje dete zavisno od svojih roditelja, svestan blizine granice odrastanja, vlastite težnje da što pre postane samostalan, pojačano osetljiv, različit u funkcionisanju u odnosu na roditelje u kvalitativnom i razvojnom smislu. U periodu puberteta po Toni Vajtu, ključni su svi delovi Ega.

Roditelj se savetuje kako da održi sopstvenu stabilnost, tako i da ostvari stabilne odnose u porodici i sa svojim detetom. Psihoterapeut uspostavlja optimalani „psihoterapijski trougao“ između roditelja, adolescente i sebe gde je sam psihoterapeut ego stanje Odraslog adolescente u ovoj komunikaciji. Ojačava se ego stanje Odrasli samog roditelja time što će mu pružiti važne informacije o adolescenciji i time se vrši normalizacija.

Simbioza je odnos zavisnosti čiji je razvoj usmeren ka postizanju nezavisnosti. Put od potpune zavisnosti novorođenčeta do potpune nezavisnosti odrasle osobe je postepen, ali simbioza traje sve dok se ne ostvari odraslost. Važno je obraditi pojmove fiksirane i inverzne

simbioze. Nekada je adolescentova buntovna reakcija na postojeću simbiozu na suptilnom psihološkom nivou, takva da on deluje prividno nezavisno. U terapijskom radu ove problematike radi se na pravljanju slike o sebi, prvenstveno u smislu povećanja predstave o svojim sposobnostima, a zatim i učenje niza veština koje su potrebne za samostalan život. Krajnji cilj je separacija i individuacija.

Ključne reči: adolescencija, transakciona analiza, sloboda, simbioza, separacija, individuacija

IZAZOVI DIGITALNIH NOMADA OD UTICAJA NA MENTALNO ZDRAVLJE

Uroš Rajaković

Centar Krugovi

USMENO SAOPŠTENJE

Pojam **nomad** označava grupu ljudi koji nemaju stalno mesto stanaovanja i koji se sele sa jednog na drugo mesto u potrazi za vodom, hranom i pašnjacima. Kada na ovaj pojam nadovežemo **digitalni** dobijamo novo značenje koje oslikava savremenog čoveka digitalnog doba koji u svojim migracijama traga za komforom, avanturama, upoznavanjem novih mesta, kultura i ljudi. Ova grupa je podložnija izolaciji usamljenosti u odnosu na one koji su permanentno okruženi stabilnim društvenim strukturama. Kroz novija istraživanja uočljiva je potreba za psihološkom podrškom članovima ove grupe posebno u početnim fazama stupanja u novi oblik profesionalnog angažovanja i organizovanja života i emotivnih odnosa. Priprema i praćenje kroz savetodavni i psihoterapijski rad digitalnim nomadima donose unapređenje, razvoj i blagostanje dok sa druge strane mogu efikasno ublažavati tegobe tokom i nakon krize.

Ključne reči: digitalni nomad, mentalno zdravlje, psihoterapija, savetovanje, putovanje, on-line

SLOBODA I/ILI NUŽNOST IZMENE SETINGA IZ PERSPEKTIVE ONKOLOŠKOG PALIJATIVNOG ZBRINJAVANJA PEDIJATRIJSKE POPULACIJE

Aleksandar Rangelov

Institut za onkologiju i radiologiju Srbije

USMENO SAOPŠTENJE

Svetska zdravstvena organizacija definisala je palijativno zbrinjavanje kao pristup koji ima za cilj da poboljša kvalitet života dece i odraslih koji se suočavaju sa neizlečivom bolešću, ali i kvalitet života njihovih porodica, kroz preveniranje i olakšavanje patnji putem rane identifikacije i nepogrešive procene i lečenja bola i drugih simptoma bolesti – fizičkih, psihocijalnih i duhovnih. Patnja onkoloških pacijenata u osnovi ima različite uzroke, u tom smislu koncept "totalne patnje" podrazumeva integraciju telesnih, psiholoških, socijalnih, emocionalnih i duhovnih komponenti. Psihoonkologija kao disciplina ima pred sobom zadatak da umanji patnju i pomogne deci i adolescentima prilikom suočavanja sa sopstvenom smrću. Pedijatrijsko psihološko palijativno zbrinjavanje predstavlja specifično kreiran set intervencija koje nisu osmišljene da izleče bilo koji psihološki poremećaj već da poboljšaju detetovo stanje, sveukupno ili neki ciljani aspekt, a nekada i preveniraju ili odlože negativne reakcije kao odgovor na patnju. Kontekst rada psihoonkologa nosi sa sobom potrebu da se preispita sve što čini psihoterapijski setting, kao što je prostor, vreme i trajanje seansi, učestalost vidjanja, prisustvo drugih tokom razgovora i telesni kontakt (dodir koji ispunjava etičke granice). Nema smisla strogo ograničiti seanse na rutinu od odredjenog broja seansi u nedelji ili raditi terapiju samo u kancelariji. Ukoliko je neophodno susret sa terapeutom se nekada može desiti i dva puta u toku dana, pored detetovog kreveta kada dete to želi ili je onemogućeno da se kreće. Dužina trajanja seansi nije striktno vremenski ograničena i

može trajati duže ili kraće u odnosu na standard. Povremeno prekidanje razgovora neophodno je u situacijama kada medicinsko osoblje treba da uključi terapiju za bol ili usled lekarskog pregleda. Pravilo razgovora sa detetom nasamo, može biti po strani u zamenu za to da se sa detetom razgovara u prisustvu bliskih osoba. Sve ovo čini specifičnosti setinga palijativnog zbrinjavanja pedijatrijskih onkoloških pacijenata, a za iste treba biti senzitivisan.

Ključne reči: zdravstvena psihologija, psihoonkologija, seting, pedijatrijska populacija

PRIMENA TRANSAKCIJONE ANALIZE U RADU SA UČENICIMA I STUDENTIMA

*Nebojša Ratković
Vikimedija Srbije*

USMENO SAOPŠTENJE

Cilj rada je ilustracija primene teorije o transakcionaloj analizi u interakcijama u učionici koja može da pruži pouzdan uvid u angažovanje učenika u procesu učenja, efikasniju nastavu i postizanje boljih rezultata. Mnoge teorije proučavaju ljudske igre kako bi pronašale najbolje strategije za dobijanje konkretnе prednosti. Transakcionala analiza proučava ljudske igre kako bi dobila odgovor na pitanje zašto ljudi ulažu napore da sebe predstave kao žrtvu, progonioca ili spasioca i kako se tim ljudima može pomoći da se odreknu tih svakodnevnih ponavljanjih igara. U radu su dati primeri rada sa grupama učenika i studenata na istim zadacima kroz tri školske godine 2016/17, 2017/18. i 2018/19. školsku godinu, u 24 srednje škole i na 21 fakultetu. Ispitan je niz tipičnih interakcija učenika i studenata koje se

dešavaju u određenom vremenskom periodu, koristeći ROD model. Dati primeri imaju za cilj i da obezbede bolje razumevanje razvoja učenika kroz trajno aktiviranje autonomije učenika i studenata, kritičkog mišljenja i proaktivnog ponašanja u različitim obrazovnim kontekstima. Uloga predavača nam ne ostavlja prostor da učenicima budemo savetnici ili psihoterapeuti, ali nam daje mogućnost da stvrimo okruženje za učesnike u kojem ćemo od njih tražiti da rešavaju probleme koristeći što više resursa iz Odraslog. Na taj način možemo da ih podstaknemo da se oslobođe ponašanja iz skripta, ponašanja po drajveru pozivajući ih da se ponašaju iz životne pozicije "Ja sam OK, ti si OK". Možemo im pomoći da nauče da ne osudjuju ni sebe ni druge, možemo ih usredosrediti na ono šta dobro rade i da im pomognemo da se pozitivnije odnose prema sebi i drugima.

Ključne reči: transakcionalna analiza, učenici, studenti, učionica, igre, obrazovanje

POVEZANOST KONSTRUKTA OSETLJIVOST NA ANKSIOZNOST I OPSESIVNO KOMPULZOVNOG POREMEĆAJA

Helena Rosandić

*JZU Opšta bolnica, Nikšić i Filozofski fakultet,
Univerzitet Crne Gore*

USMENO SAOPŠTENJE

Uvod: Studije ukazuju da je osetljivost na anksioznost faktor rizika ne samo za anksiozne poremećaje, već i za razvoj teškog depresivnog poremećaja, suicidalnosti, da može pojačati osetljivost na traumu i izazvati postraumatsku reakciju (Rosen & Schulkin, 1998; Capron, Cougle, Ribeiro, Joiner, & Schmidt, 2012; Olatunji & Wolitzky-Taylor, 2009). Manji broj istraživanja se bavio pitanjem povezanosti OnA i opsesivno kompulzivnog poremećaja, iznoseći heterogene podatke (Zinbarg, Barlow i Brown 1997; Deacon & Abramowitz, 2006).

Cilj: Vodjeni teorijskom osnovom ispitali smo povezanost tri specifična faktora osetljivosti na anksioznost sa opsesivno kompulzivnim dimenzijama, kod ispitanika koji pate od opsesivno kompulzivnog poremećaja. Koristili smo ASI-3 (Taylor, & Cox, 1998) i OnA (Rosandić, 2019) upitnike za merenje osetljivosti na anksioznost, dok smo za merenje simptoma OC koristili skalu DOCS (Dimensional Obsessive-Compulsive scale, Abramowitz & al., 2010). Merene su četiri OC dimenzije: 1) kontaminacija / čišćenje, 2) opsednutost ličnom odgovornošću za neželjene ishode / proveravanje, 3) red i simetrija / slaganje, 4) neprihvatljive misli / mentalni rituali i razuveravanje.

Metod: Kako bi se proverila konkurentna validnost tri dimenzije osetljivosti na anksioznost, u predikciji relevantnih kriterijuma, sprovedena je linearna regresionih analiza.

Rezultati: Generalna osetljivost na anksioznost je značajno povezana sa opsesivno kompulzivnom dimenzijom u celini. Faktor kognitivne osetljivosti na anksioznost je u značajnoj meri povezan sa dimenzijom koja meri povratne i uporne misli i dimenzijom mentalnih aktivnosti, koje imaju za cilj sprečavanja neke katastrofe. Faktor socijalne osetljivosti na anksioznost povezan je s neprihvatljivim mislima i kompulzivnim slaganjem. Pronadjena je povezanost fizičke osetljivosti na anksioznost s kompulzivnim pranjem i čišćenjem,

Zaključak: Iako istraživanje ukazuje na to da bi faktori OnA mogli biti povezani s opsesivno kompulzivnim dimenzijama, razlozi za oprez u interpretaciji se odnose na nedovoljno veliki uzorak i izostanak kontrolne grupe ispitanika.

Ključne reči: osetljivost na anksioznost, opsesivno kompulzivni poremećaj

SLOBODA U TERAPIJSKOM PROSTORU

Bojana Rudić Stamenković, Desanka Nagulić†,
Saveta Draganić Gajić‡, Milica Lazarević†*

Privatna praksa*, Asocijacija sistemskih terapeuta†, Fakultet za
medije i komunikacije Singidunum, Departman za psihologiju‡

USMENO SAOPŠTENJE

U ovom radu su razmatrane specifičnosti koje u terapijski prostor unose kolektivno iskustvo i duboko ukorenjen sistem vrednosti našeg društva. Polazeći od sistemske perspektive – porodičnih narativa i koncepata analitičke psihologije, autori se bave izomorfizmom obrazaca na intrapsihičkom, interpersonalnom i socio-političkom planu.

Jedna od metafora terapijskog prostora je Temenos – prostor definisanih spoljnijih i unutrašnjih granica, prostor koji pruža sigurnost i mogućnost za oporavak i promenu ka novom nivou sazrevanja. Na kolektivnom planu, koncept Temenosa se povezuje sa transformacijom društva i kulture ka dubljem i zrelijem doživljaju zajedništva. Obzirom na visoka frekventnost promena u našem društvu, autori rada iznose stav da su formativni procesi pod stalnim izazovom i da se nalazimo u stalnoj „potrazi“ za Temenosom.

Kako se ovaj aspekt konteksta kulture odražava na klijente i terapeute u njihovom terapijskom prostoru? Kako on utiče na naše razumevanje slobode i prepoznavanje ograničenja u procesu terapije? Da li smo kao terapeuti u dovoljnoj meri osetljivi u prepoznavanju obeležja kulture naših klijenata i nas samih? Ovo su neka od pitanja na koje su autori rada pokušali da odgovore, uz zaključak o značaju prisustva radoznalosti za povezivanje različitih znanja i o značaju „sociološke mašte“.

Ključne reči: temenos, metafora, kultura, terapijski prostor

TERAPIJA RAZVODA

Borjana Savić, Danica Tošanović Janković*, Jelena Janković**

Klinika za psihijatriju "Dr Laza Lazarević", Beograd*

Institut za mentalno zdravlje, Beograd*

USMENO SAOPŠTENJE

Teoretski koncepti sistemske porodične terapije sagledavaju razvod kao krizu koja prekida životni ciklus porodice i usmerava ga u drugom pravcu. Proces se odvija kroz nekoliko stadijuma: prerazvodni, razvodni i postrazvodni uravnotežavajući period. Razvod braka uključuje emocionalni, legalni, ekonomski, roditeljski, socijalni, religiozni i psihološki razvod. Razvod je bolan psihološki proces praćen različitim teškim osećanjima.

Cilj rada je prikaz terapijskog procesa koji se fokusira na rešavanje partnerskog konflikta i negativnih osećanja, poboljšavanje komunikacije i jačanje roditeljskih uloga.

Emocionalni razvod podrazumeva da se povlače pozitivna osećanja i partneri se nadalje ne podržavaju već podrivaju jedno drugom samopouzdanje kroz beskrajne primedbe i borbe. U braku koji se raspada oba partnera se osećaju izdato, razočarano, neshvaćeno i odbaćeno.

Psihološki razvod podrazumeva emocionalnu separaciju od bivšeg supružnika, da se distanciraju i od dobrog i od lošeg dela ličnosti bivšeg supružnika.

Prva godina nakon razvoda je najrizičnija za decu, kvalitet roditeljstva je smanjen, roditeljska pažnja manja, a pravila nedovoljno konzistentna. Roditeljski zadaci u ovoj fazi su da objasne deci da razvod nije njihova krivica i da ništa oni ne mogu da urade da bi se brak nastavio, da odluče o tome gde će deca živeti na osnovu procene njihovog najboljeg interesa.

Deca imaju svoju, treću perspektivu roditeljskog razvoda, a najveću teškoću predstavlja zahtev da se odluče za jednog roditelja. Deca u porodici neretko preuzimaju moć u porodičnom sistemu, doživljavajući strah od napuštanja, pitajući se da li ih roditelji vole. Strahovi su pojačani osjećenim potrebama za predvidivim, konzistentnim, sigurnim okruženjem.

Zaključak: u okviru sistemske terapije razvoda može se pomoći partnerima u rešavanju emocionalnog konflikta, poboljšanju komunikacije i jačanju roditeljskih uloga, kroz koje bi se smanjio stres kod roditelja i dece.

Ključne reči: razvod, terapija, konflikt, roditeljske uloge

PREKO SRAMA DO SLOBODE

*Tankosić Ivana
TA Centar*

USMENOG SAOPŠTENJE

Osećanje srama je često prisutno u svim problemima mentalnog funkcionisanja. U ovom radu ću nastojati da dam odgovore na sledeća pitanja koja se tiču lečenja srama: Zašto je važno dotaći ovo osećanje u psihoterapiji? Koja je razlika ovog osećanja od osećanja krivice? Koje su psihoterapijske intervencije adekvatne, a koje nisu u radu sa ovim osećanjem.

Oslobadjanje od neadekvatnog stida je put do slobode!

Ključne reči: sram, neadekvatno, biće, intervencije, sloboda, autentičnost.

KOJE TRUDNICE ZAISTA DODJU U PSIHOLOŠKO SAVETOVALIŠTE: Karakteristike psihofizičkog zdravlja

*Jelena Šakotic Kurbalija**, *Gordana Janačković†*

*Biljana Trifunović**

Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu*, MUP Republike Srbije - Policijska uprava Zrenjanin†

USMENO SAOPŠTENJE

Znatan broj studija koje se bave proučavanjem traženja profesionalne psihološke pomoći polazi od Teorije planiranog ponašanja (Ajzen & Fishbein, 1980), po kojoj namera ili spremnost da se preduzme određeno ponašanje predstavlja najpribližniju meru ponašanja. U ovom radu, cilj je bio da utvrdimo šta karakteriše one koji su već realizovali svoju nameru da preduzmu određeno ponašanje, odnosno, potražili su profesionalnu psihološku pomoć. U cilju utvrđivanja strukture razlika u prisustvu simptoma poremećaja psihofizičkog zdravlja izmedju grupe trudnica koje koriste (ili su koristile) profesionalnu psihološku pomoć i onih koje nisu (bez obzira da li nameravaju da to urade), prikupljeni su podaci na 252 trudnice u svim trimestrima trudnoće, različitog socioekonomskog statusa, starosti od 20 do 46 godina koje žive na teritoriji Republike Srbije. Za procesu prisustva psihofizičkog zdravlja primenjena je Skala psihofizičkog zdravlja (SPFZ; Majstorović, 2011), koja obuhvata sledeće dimenzije: Poremećaj fizičkog zdravlja, Strah i anksioznost, Depresivnost, Poremećaj socijalnog ponašanja i Umor. Diskriminativnom analizom je ispitana struktura razlika izmedju grupe trudnica sa iskustvom korišćenja profesionalne psihološke pomoći i grupe trudnica bez iskustva korišćenja profesionalne psihološke pomoći, u odnosu na simptome poremećaja psihofizičkog zdravlja. Rezultati ukazuju da

trudnice koje su korisnice profesionalnih psiholoških usluga u većoj meri saopštavaju o sumnji u smisao poslova koje obavljaju, sumnji u svoje radne sposobnosti, psihosomatskim tegobama, gubitku strpljenja u kontaktu sa drugim ljudima, napadima anksioznosti, straha i napetosti u odnosu na trudnice koje nisu potražile profesionalnu psihološku pomoć. Na osnovu rezultata ovog istraživanja, a u skladu sa nalazima većine prethodnih istraživanja, možemo zaključiti da je nivo psihološkog distresa trudnica značajno pozitivno povezan sa njihovim traženjem profesionalne psihološke pomoći; odnosno, trudnice sa većom psihičkom uznenomorenošću značajno češće zaista i potraže profesionalnu psihološku pomoć.

Istraživanje prikazano ovim radom predstavlja deo projekta "Efekti egzistencijalne nesigurnosti na pojedinca i porodicu u Srbiji", koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije (179022).

Ključne reči: trudnoća, profesionalna psihološka pomoć, psihofizičko zdravlje

PSEUDONAUKA U PSIHOTERAPIJI – KAKO POSTAVITI GRANICE, A SAČUVATI SLOBODU?

*Milica Stanisljević, Marina Oros
Odsek za psihologiju, Filozofski fakultet,
Univerzitet u Novom Sadu*

USMENO SAOPŠTENJE

Jaz izmedju nauke i prakse u kliničkoj psihologiji i psihoterapiji datisa još od prve polovine dvadesetog veka kada je psihoterapija posmatrana odvojeno od nauke i kada se ekspertiza ogledala u prosudjivanju i iskustvu praktičara. Još 1952. godine Ajzenk je preispitivao efektivnost psihoterapije i nakon njegovog istraživanja, mnogi auto-

ri su takođe krenuli da se bave evaluacijom psihoterapije. Sa preko 500 modaliteta u psihoterapiji, važno je odvojiti šta je nauka, a šta je pseudonauka. Ne samo da mnogi od ovih tretmana nemaju naučnih dokaza da pomažu ljudima, neki od njih čak mogu i da nanesu štetu. Empirijski podržani tretmani su psihološke intervencije koje su podržane kvantitativnim naučnim istraživanjima i koji zadovoljavaju kriterijume postavljene od strane komiteta Američke psihološke organizacije. Iako ideja da psihološki tretmani treba da budu zasnovani na naučnim dokazima ne deluje kontroverzna u današnje vreme, mnogi praktičari ne smatraju da bi psihoterapija trebalo da bude evaluirana naučnim metodama ili da je takva evaluacija uopšte moguća bez potpune distorzije prakse. Odredjeni autori smatraju da iako je dobra ideja da empirijski podržani tretmani budu smernice za praksu, postoji opasnost da pojedini pravci budu favorizovani. Među istraživačima koji se bave ovom temom ima puno neslaganja kada je u pitanju način na koji bi trebalo da se procenjuje naučna zasnovanost tretmana. Neki smatraju da moramo da razmišljamo i o samim teorijskim osnovama iz kojih potiču tretmani, drugi da ne bi trebalo da se fokusiramo na vrstu tretmana, već na zajedničke opšte faktore koji stoje u pozadini mehanizama promene. Debata na ovu temu traje već nekoliko decenija i samo polje istraživanja evaluacije psihoterapije napreduje sa razvojem različitih pogleda na ovu oblast. Postavlja se pitanje kako održati terapijski proces slobodnim – kako da negujemo slobodu klijenta, njegovu i sopstvenu kreativnost i spontanost, a kako ga operacionalizovati i učiniti merljivim u cilju dokazivanja efikasnosti svog rada i integriteta struke?

Ključne reči: nauka i pseudonauka, evaluacija, psihoterapija

PARADOKS SLOBODE I AUTONOMNA LIČNOST

*Maja Stoparić
Psihopolis Institut*

USMENO SAOPŠTENJE

Počevši od definisanja „slobode od” i „slobode za” u skladu sa obra-zloženjima Kanta i Froma, pa do tumačenja savremenih autora, jedan od neizbežnih načina prepoznavanja uvećenog stepena sloboda je svakako i mera prisustva dostupnih opcija. Neki autori (Schwartz, 2004) opisuju paradoks koji stvaraju nepregledne ponude raznih opcija u savremenom obilju potrošačkog društva. U ovom izlaganju predložićemo neke hipoteze o uzrocima utiska da sve učestaliji primjeri iz prakse manifestuju uskraćenost, doživljaj zarobljenosti, prisle i usamljenosti u društvu koje i formalno i tehnološki raspolaže sa povećanim i ubrzano rastućim brojem dostupnih opcija za većinu korisnika psihoterapijskih usluga.

Ova prezentacija će se baviti i primenom ovih saznanja u planiranje tretmana sa ciljem skriptnog izlečenja i/ili mogućih rezultata u radu sa klijentima (Clarkson, 1988), dostizanjem autonomne ličnosti i integrisanog Odraslog (Berne, 1961), kao i izazovima u radu sa klijentima koji su posledica uvećanog stepena slobode.

Ključne reči: paradoks slobode, autonomija, promena psihoterapijskog plana

UNIVERZITETSKA ENTROPIJA

Uskoković Nenad

USMENO SAOPŠTENJE

Univerzitet kao jedna od važnih institucija savremenog društva po-drazumeva akademske slobode i autonomiju u svom radu. Prema navedenim karakteristikama Univerzitet bi svakako trebalo da bude mesto gde studenti i profesori uživaju pravo na slobodu mišljenja, slobodu govora, kreativno iskazivanje, odnose ispunjene međusobnim uvažavanjem, a što sve zajedno daje osećaj slobode.

Vodeni ovim prepostavkama pokušali smo da u saradnji sa studentima i specijalizantima Beogradskog Univerziteta analiziramo odnose koji postoje na Univerzitetu između profesora i njih, među samim studentima, kao i koliko su pomenute slobode istinski deo transakcija koje se svakodnevno odvijaju. Pokušali smo da kroz deo teorije komunikacije analiziramo sistem kakav je Univerzitet danas i u skladu sa načelima transakcione analize, koja promovišu promenu i razvoj, ukažemo na mogućnosti koje postoje.

Ova analiza ujedno može biti i jedna vrsta putokaza u kom pravcu bi odnosi na Univerzitetu trebalo da se razvijaju, ali i odgovor gde se ti odnosi nalaze danas.

Prikaz ego stanja, životnih pozicija, igara kao i određenih transakcija svakako daje novi i drugačiji uvid od onoga što je uobičajeni doživljaj institucije Univerziteta u Srbiji.

Mišljenja smo da bi Univerzitet, s obzirom na vreme koje studenti osnovnih studija provedu na njemu trebalo da bude i mesto njihovog ličnog razvoja. Tim više kada se ima u vidu da prosečno, samo na osnovnim studijama provedu, 10% prosečnog životnog veka građanina Srbije.

TERAPIJSKI MODALITETI KROZ ODNOS SA KLIJENTOM

*Maša Veličkov, Nikoleta Jovanov
studentkinja*

USMENO SAOPŠTENJE

U radu je prikazan odnos izmedju terapeuta i klijenta, u okviru različitih terapijskih modaliteta. Radi se o kvalitativnom istraživanju. U svrhu prikupljanja podataka, intervjuisani su profesori departmanu za Psihologiju, Fakulteta za Medije i Komunikaciju, koji se takođe bave i psihoterapijom. Obradjivanjem podataka, dobijen je uvid u njihov odnos sa klijentima, i da li i u kojoj meri on odstupa od odnosa propisanog njihovim modalitetima. Terapijski modaliteti koji su istraženi i uporedjeni su jungijanska i frojdovska psihoanaliza, transakcionalna analiza, sistemska porodična terapija i KBT (kognitivno - bihevioralna terapija).

Pored odnosa terapeut-klijent, istraženi su i uporedjeni pristupi i osnovni principi ovih pet modaliteta. Nakon obrade podataka, uoče- no je da se odnosi psihoterapeuta koji su intervjuisani, sa klijentima koje primaju, ne razlikuju od odnosa koje im njihovi modaliteti nalažu. Rezultati naše analize takođe ukazuju na to da izmedju različitih modaliteta postoje značajne razlike u odnosu sa klijentom, dok je cilj terapije u velikoj meri sličan.

Rad je rezultat jedne od zadatih tema u okviru kolokvijumskog zadatka u okviru predmeta Iskustvene grupe - komunikacija u grupi, na departmanu za Psihologiju, Fakulteta za Medije i Komunikacije. Kurs je vodila profesorka doc. dr Kristina Brajović Car. U osmišljavanju prezentacije učestvovale su studentkinje Andjela Todorović, Maša Veličkov i Nikoleta Jovanov, a prezentovaće je Maša Veličkov i Nikoleta Jovanov.

Ključne reči: psihoanaliza, TA, KBT, sistemska, terapijski odnos

SLOBODA JE TAMO GDE JE NE OČEKUJEMO: ANTISUICIDNI UGOVOR - SAMOOGOVORNOST KOJA OSLOBADJA

Marina Vicanović

USMENO SAOPŠTENJE

Izlaganje je zasnovano na iskustvu autorke u primeni antisuicidnog ugovora u praksi, gde se pokazao kao izuzetno moćno sredstvo u psihoterapijskom radu sa osobama sklonim pokušaju suicida i samopovredjujućem ponašanju, tj. onima za koje procenujemo da mogu na bilo koji način ugroziti svoj život, zdravlje ili dobrobit. Treba insistirati da klijent sklopi ugovor iz ego stanja Odrasli, dakle, da preuzme odgovornost i svojevoljno se složi da: 1.) neće činiti ništa, svesno ili nesvesno, slučajno ili namerno, što bi ga doveo u rizik od povrede ili smrti, 2.) umesto toga će u kriznim situacijama potražiti pomoć nekoga iz mreže podrške – porodice, bliskih osoba, psihoterapeuta, psihijatra i farmakoterapije ili zdravstvene (psihijatrijske) ustanove radi hospitalizacije, kada svi prethodni resursi nisu dovoljni. Kao dodatak uvodimo tzv. ugovor o brizi o sebi, u kom se formulišu pozitivna ponašanja koja treba da zauzmu mesto samodestruktivnim i omoguće konstruktivne načine prevazilaženja krize.

Antisuicidalni ugovor upravlja ponašanjem. Obavezivanje na bezbedno ponašanje ne znači da osoba neće imati suicidne misli i intenzivna osećanja koja će izazivati želju za smrću. Međutim, u praksi se pokazuje da je samoregulisanje ponašanja već dovoljno oslobadajuće za klijenta, te se u terapiji otvara prostor za analizu i reparaciju emocijonalnih povreda koje su i dovele do samodestruktivnosti.

Oslabadajući efekat antisuicidnog ugovora pokazuje se time što:

- sloboda biranja i odlučivanja pruža klijentu *moć* da upravlja svojim životom kada preuzima *odgovornost* za izvore konstruktivnih ili destruktivnih ponašanja,

- kad terapeut pruži *poverenje* klijentu da će se brinuti o sebi, i klijent izgradjuje *samopoverenje – sloboda i za klijenta i za terapeuta!*,
- klijentu se otvara *nova perspektiva* gledanja na sopstveni život – sloboda da *upravlja svojim životom* umesto da bude pasivno biće kojim upravljaju drugi/traume/bol...
- odgovornost prema sebi obavezuje na oslobadjavajući način – sloboda da se *izadje iz začaranog kruga* bola preuzimanjem odgovornosti za sopstveni život.

Ključne reči: antisuicidni ugovor, sloboda samoodgovornosti, sloboda klijenta i terapeuta, poverenje u klijenta

HIPOKRAT I HELIJANT – PITANJE DISKRECIJE U DOBA SAVREMENIH ELEKTRONSKIH INFORMACIONIH SISTEMA

Željko Vilotijević, Radmila Turalić, Ivana Mandić
SBPB „Dr Slavoljub Bakalović“ – Vršac

USMENO SAOPŠTENJE

Hipokratova zakletva obavezuje lekare na čuvanje lekarske tajne. Tajnost podataka o ličnosti pacijenta regulišu zakoni o zaštiti podataka o ličnosti, o medicinskoj dokumentaciji i o zaštiti lica sa mentalnim smetnjama. Nesporno je:

- pravo naših pacijenata na zaštitu podataka o ličnosti / diskrekciju („podaci iz medicinske dokumentacije pacijenta predstavljaju naročito osetljive podatke o ličnosti“).
- obaveza lekara da te podatke štiti od neovlašćenog otkrivanja i pristupa.

- zdravstvene ustanove su dužne da čuvaju privatnost i poverljivost podataka o ličnosti pacijenta, osim na osnovu pismenog pristanka pacijenta ili na osnovu odluke suda.
- podaci se mogu prikupljati samo u svrhe koje su „konkretno odredjene, izričite, opravdane i zakonite“... i moraju biti „ograničene samo na ono što je neophodno u odnosu na svrhu obrade („minimizacija podataka“)“ i „koriste u tačno propisane svrhe u odgovarajućem obimu“.
- podaci iz medicinske dokumentacije se mogu dostavljati sudu, organu starateljstva, organizaciji obaveznog zdravstvenog osiguranja (RFZO)... ali, samo onoliko koliko je neophodno „za ostvarivanje svrhe zbog koje se zahteva njihovo dostavljanje“.

Dakle, prilikom dostavljanja traženih podataka ne možemo dostavljati sve podatke o ličnosti iz medicinske dokumentacije već samo one koji služe navedenoj svrsi.

Heliant Health je zdravstveni informacioni sistem u kome radi većina lekara u Srbiji, podržava sve interakcije izmedju pacijenata, lekara i RFZO, u kome se podacima o pacijentu koje unese ordinirajući lekar, psiholog ili medicinska sestra „pristupa lako, brzo i sigurno preko internet pretraživača“.

Smatram da bi bilo u skladu sa principom diskrecije / zakonima da se RFZO-u dostavljaju samo podaci iz zdravstvene knjižice, redni broj hospitalizacije, datumi pregleda, prijema, otpusta, matični broj istorije bolesti (ambulantnog pregleda), primenjene dijagnostičke procedure, dijagnoze i primenjena terapija, kao i zaključak o ishodu lečenja. To bi omogućilo RFZO „uspostavljanje efikasnijeg upravljanja i kontrole troškova lečenja osiguranih lica RFZO“ u skladu sa zakonskom regulativom i očuvanje diskrecije u terapiji.

Ključne reči: privatnost, diskrecija, lečenje, zdravstveni informacioni sistem

SEM SMIT VIŠE NIJE ON NEGO ONI – DA LI DOLAZI VREME POSTNORMALNOSTI?

*Željko Vilotijević, Radmila Turalić, Ivana Mandić
SBPB „Dr Slavoljub Bakalović“ – Vršac*

USMENO SAOPŠTENJE

Postmoderna filozofija, nastala kao reakcija na težnju moderne za napretkom, objektivnošću i razumnošću, negira koncepciju apsolutne istine i smatra da je sve relativno i subjektivno, poput iskustva, morala i kulture. Britanski lingvisti izabrali su 2016.g. englesku reč godine - „post-istina“ (“post-truth”). Definicija u Oksfordskom rečniku kaže da ta reč odražava stanje u kojem su objektivne činjenice manje važne od emocija i „imaju manji uticaj na oblikovanje javnog mnjenja nego emocije i reakcije u društvu ili lični i pojedinačni stavori“, a kriterijum da se unese u rečnik je izmenjen: „jačanje društvenih mreža kao izvora informacija i sve veće nepoverenje prema činjenicama koje iznosi establišment“... Britanska „Mental Health Foundation“, aktivna i u Srbiji, tvrdi da izmedju 5%-28% opšte populacije čuje „glasove“ i da slušne halucinacije mogu ali i ne moraju biti povezane sa problemom mentalnog zdravlja. Sredinom septembra 2019.g. mediji su objavili da je britanski tekstopisac i pevač Sem Smit, osvajač Gremija, odlučio da „prigri ono što zapravo jeste – unutra i spolja“, pa je zamolio ljude da ga više ne oslovljavaju u prvom licu muškog roda, već da se koristi neutralnije treće lice množine: „oni, njima“. Homoseksualnost se više od 20 godina u MKB-10 tretira kao varijetet normalnosti, dok je Američka psihijatrijska asocijacija, kao izdavač američkog Dijagnostičkog statističkog priručnika za mentalne poremećaje, 2013.g. u DSM-5 redefinisala pedofiliju u grupu „seksualnih orijentacija“, umesto u grupu parafilija - poremećaja seksualne preferencije. Predlog MKB-11 koji treba da se usvoji u januaru 2022.g. rekategorizuje transseksualizam u grupu „uslova povezanih

sa zdravljem“ umesto „mentalnih, bihevioralnih i neurorazvojnih poremećaja“... Ovo dodatno aktuelizuje problem psihijatrije u definiciji duševnog poremećaja/zdravlja, pa čak i tumačenje normalnosti samih psihičkih funkcija (svesti, percepcije...), te otvara pitanje da li nam nam uz „post-modernu“ i „post-istinu“ sledi i vreme „post-normalnosti“, baš kao i „post-demokratije“ – vremena u kome bi volja manjine mogla biti značajnija od stava većine.

Ključne reči: psihijatrija, postmoderna, postistina, postnormalnost

DUHOVNOST I PSIHOTERAPIJA

Zoran Vojić

Ordinacija "Moderna Medicina" Beograd Zemun, Svilajnac

USMENO SAOPŠTENJE

Savremena shvatanja čoveka, ukazuju da je on ne samo fizičko i psihičko biće, već i duhovno biće koje u procesu psihoterapijskih pristupa i tretmana zahteva poseban, noviji, kvalitetniji i sveobuhvatniji pristup. Psihologija je moderna nauka stvorena kao plod zapadnog hrišćanstva. Sa aspekta duhovnosti čovek zapadne civilizacije otpao je, u svom otuđenju i beznađu, od isihastičkog Predanja Pravoslavne vere, i stvorio savremene pravce moderne psihologije, kako bi zadovoljio svoje osnovne psihološke potrebe i obezbedio funkcionisanje u svojoj sredini. Ovo je dovelo do velikog razvoja brojnih modaliteta i tehnika koje su u psihoterapijskom radu, primenjivane od temeljno edukovanih i etički odgovornih psihoterapeuta pokazale najčešće svoju punu delotvornost, kao i zadovoljstvo tretiranih osoba sa svim oblicima patnji, psihosomatskih smetnji i životnih kriza. Retko ko od psihoterapeuta u procesu terapije koju sprovodi, razgovara o problemima duhovnosti svojih klijenata, ne uočavaju problem

ako ih oni imaju na tom važnom području života, i ne pomažu im u njihovom razrešavanju. Tako rad, u savremenoj psihologiji i psihoterapiji obuhvata analizu svesnog nesvesnog dela ličnosti, kao i njegovo funkcionisanje u porodičnoj, bližoj i daljoj okolini, ali, nažalost bez duhovnosti. Duša se u humanističkoj psihologiji i psihoterapiji ne shvata kao bogolika, kao što je to slučaj u pravoslavnem bogoslovju, već kao puka „aktivnost“ tela. U savremenoj psihologiji duša nema svoju ontologiju. Duševna bolest je za psihologe i psihoterapeute narušenost psihičke ravnoteže, kao što je posledica nekih psihotraumatskih okolnosti ili razvojnih poremećaja iz ranijih razvojnih perioda ličnosti. Međutim, pravoslavno bogoslovje, oboljenje duše shvata kao pomračenje uma, sasvim posledicama koje ono nosi. Pravoslavno bogoslovje, smatra da je lečenje duše povezano sa čovekovim sjedinjenjem sa Bogom, sa bogoviđenjem i ponovnim oboženjem. Terapeutski metod čovekocentrične psihologije i psihoterapije, se razlikuje jasno od pravoslavne psihoterapije, koja teško raspoznaće oblike nastale energetske i psihičke iscrpljenosti i slepa je za delovanje Božijih blagodati. O lečenju duše, govori se skoro u svim „svetootaćkim spisima“. Pojedini savremeni bogoslovi smatraju da nema razlika između termina „lečenje duše“ i „psihoterapije“, gledano sa aspekta svetootaćke antropologije. Drugi govore o tome „da koliko se Božanska mudrost razlikuje od ljudske mudrosti, toliko se pravoslavna psihoterapija razlikuje od humanističke psihoterapije.“ Potrebno je naglasiti da je u pravoslavnoj psihoterapiji prisutna za čoveka i živi Božanska ljubav, jedina savršena ljubav, „bogosjedinjujuća i sveobiumajuća sila“ „istupljenje uma“ koje vraća savremenog čoveka na put prosvetljenja i oboženja, pa i životnih radosti i snaga koje su mu potrebne da bi opstao u sadašnjim teškim vremenima. Savremena psihologija i psihoterapija danas žive paralelno jedna po red druge, odvojene, od pravoslavne psihoterapije, ali potrebe savremenih klijenata, koji imaju brojne probleme, imperativno zahtevaju njihov međusobni dijalog, uvažavanje i poštovanje, kao i neminovnu neposrednu saradnju u sadašnjim i budućim vremenima radi pobolj-

šanja kvaliteta življenja i unapređenja mentalnog i fizičkog zdravlja svih struktura stanovništva.

Ključne reči: duhovnost, duša, pravoslavna i humanistička psihoterapija

EMPATIJA - EMPATIČNE TRANSAKCIJE

*Irena Vučić Živković
TA Centar*

USMENO SAOPŠTENJE

Biti empatičan znači izaći iz okvira sopstvenog suda, izaći iz svog osećaja o ispravnosti i pogrešnosti, o tome „kako treba da bude“. Empatični terapeut će ući u klijentov RO, videće i doživeće svet kao on. Kada smo empatični učimo o klijentovom iskustvu i njegovoj stvarnosti. U okviru ovog rada biće predstavljene emaptičke transakcije koje podrazumevaju sa jedne strane terapeutovo razumevanje onoga što klijent doživljava, dok sa druge strane predstavljaju klijentov doživljaj da ga terapeut razume i prihvata.

U radu sa klijentom upotreba empatičkih transakcija dovodi do stvaranja empatske veze izmedju terapeuta i klijenta, što klijentu omogućava da se oseća dovoljno bezbedno da oživi svoje nezadovoljene potrebe. Da bi se osećao bezbednim da ovo uradi, klijent mora da veruje da je terapeut sposoban da razume njegova najdublja emotivna stanja. Emptatička veza je neophodna kada se radi dekonfuzija ego stanja Deteta. U empatičkom ambijentu klijent i terapeut će moći da pristupe ranim razvojnim nivoima ego stanja Deteta, što je neophodno da bi se dekonfuzija dogodila.

Ključne reči: empatija, empatička veza, empatička transakcija

TERAPIJA DODIROM U KONSTRUKTIVISTIČKOJ PSIHOTERAPIJI – VEĆA SLOBODA ILI SUDAR SVETOVA?

Sladjana Živković

Udruženje konstruktivistika Srbije

USMENO SAOPŠTENJE

Iz ugla psihoterapije ličnih konstrukata, sloboda počinje osmišljavanjem ortogonalne dimenzije spoznавanja sveta u odnosu na raniju ograničavajuću. Jedan od ciljeva konstruktivističke psihoterapije je osvešćivanje i verbalizacija sržnih konstrukata. Da bi se jednog načina sagledavanja „oslobodili“ moramo ga osvestiti, upoznati, preispitati pa eksperimentisati sa novim. Na tom putu jednu od najvećih poteškoća čini proces i ritam osvešćivanja neverbalnih i preverbalnih konstrukata.

Rozen metoda fokus stavlja na telo sa ciljem osvešćivanja nesvenskih sadržaja koji leže u osnovi telesnih blokada. Glavna karakteristika Rosen metode je dodir. Rozen praktičar posmatra vezu između fizičkog držanja tela i emocionalnog stanja, polazeći od ideje da potisnuta osećanja, dovode do napetosti u mišićima i ograničenog disanja. Koristeći ruke koje slušaju i prate, umesto da ispravljaju ili upravljaju procesom kontakta, terapeut se fokusira na hronične misićne napetosti. Promene u telu koje ukazuju da klijent postaje svesniji svog tela i unutrašnjeg iskustva kontinuirano se prate dodirom. Reč se u Rozen metodi koristi kao „treća ruka“ sa ciljom podške klijentu da zadrži prisustvo i poveže u šиру sliku senzaciju, emociju, nelagodu, a ponekad i bol koji trenutno oseća u telu. Za razliku od Rozena, konstruktivistička psihoterapija je dominantno verbalna psihoterapija. Ona ne podrazumeva, već traži i značenje reči u sistemu svakog klijenta. Rozen tehnika ne traga za značanjem već smisao reči traži u dahu i promenama mišićnih tenzija. Ako pratiš reči klijenta ruke će ti

biti neuvremenjene i povremeno van kontakta. Ukoliko pratiš samo telo gubiš iz vida da i izbor reči ima različito dejstvo na različite ljude. Pitanje je kako izgraditi most izmedju ova dva pristupa i naći veću slobodu i preciznost u radu sa klijentima?

Ključne reči: konstruktivistička psihoterapija, Rozen metoda

REZILIJENCIJA KOD DJECE VULNERABILNIH KATEGORIJA

Milica Zelenović, Danijela Joksimović

USMENO SAOPŠTENJE

U okviru rada bavili smo se mjerenjem i podsticanjem rezilijentnosti kod djece vulnerabilnih kategorija (djeca iz porodica korisnika socijalne pomoći, djeca žrtve nasilja, djeca iz strukturalno i funkcionalno promijjenjenih porodica, djeca iz višečlanih porodica lošijeg imovinskog statusa, djeca iz porodica demobilisanih boraca koje se nalaze u stanju socijalne potrebe, djeca bez roditeljskog staranja) učesnika projekta "Socijalizacija djece Republike Srbije".

Većina dosadašnjih istraživanja iz oblasti socijalne zaštite djece i adolescenata uglavnom su imala tendenciju fokusiranja na deficit, odnosno na identifikaciju patologije i faktora rizika. Nedostatak ovog pristupa po našem mišljenju je zanemarivanje snaga pojedinca i kompletnih zajednica u prevazilaženju i adaptaciji na stresnu situaciju.

Budući da se rezilijentnost definiše kao sposobnost pojedinca da prevaziđe stres i nesreću te kao kapacitet pojedinaca da se uspješno suoči sa značajnom promjenom, nevoljom ili rizikom, željeli smo

ispitati koji su to značajni faktori koji najviše utiču na razvoj psihološke otpornosti kod djece koja su imala negativna iskustva i koliki je značaj socijalne podrške.

Većina dosadašnjih istraživanja pokazala su značajne socijalne podrške nakon traume, tako da je socijalna podrška prepoznata kao mogući medijator psihološke uznenamirenosti ljudi te kao prediktor pozitivnih psiholoških ishoda medju onima koji su preživjeli traumatska iskustva (Elklin i Pedersen, 2001.).

Primjenom Upitnika „Mjera rezilijencije kod djece i adolescenata“ (eng. Child and Youth Resilience Measure, CYRM) ispitali smo nivo rezilijentnosti, ali i dobili značajne faktore podrške koje djeca iz različitih kategorija procjenjuju kao značajne.

U okviru projekta "Socijalizacija djece RS" osmislili smo program podrške i razvoja rezilijentnosti kroz grupne aktivnosti. Cilj ovog rada je predstaviti rezultate i naš model podrške.

Značaj rada leži u primjeni kako u oblasti socijalne zaštite, zbog ukazivanja na moguća polja unapredjivanja prevencije, u održavanju i poboljšanju rezilijencije djece, tako i u unapredjenju kvaliteta samog projekta u okviru koga je istraživanje radjeno.

Ključne reči: rezilijentnost, vulnerabilne kategorije, djeca i adolescenți, socijalizacija, socijalna podrška

Poster prezentacije

UTICAJ KONFLIKATA U PORODICI NA FORMIRANJE SLIKE O SEBI KOD DECE

Sladjana Andjelkoska

Medjunaroden Slavjanski Univerzitet

„G.R.Deržavin“- Sveti Nikole- Bitola

POSTER

U okviru porodice se stvara osnovni primer za emotivni život deteta. U psihološkom smislu članovi porodice su usmereni jedan prema drugome jer je porodica mesto za razmenu emocija.

Konflikt izmedju roditelja dovodi i do konflikta u samoj deci. Deca u stvari, vole oba roditelja, i delom se identifikuju i sa jednim i sa drugim. Deca u ovim porodicama su žrtve konflikata izmedju roditelja i zaslužuju posebnu pažnju.

Predmet ovog istraživanja je bio istraživanje uticaja konfliktne porodične atmosfere na stvaranje slike o sebi kod dece u ovakvim porodicama.

U procesu istraživanja primenjena je projektivna tehnika crteža ljudske figure „Machover“ kao i crtež kuće i drveta „HTP“. Istraživanje je sprovedeno na grupi dece od 6 do 11 godina iz konfliktnih porodica čiji su roditelji prošli kroz proces razvoda braka.

Analizujući crteže dece koja pripadaju razvedenim porodicama može se uočiti da je u ovoj grupi dece prisutna niska kontrola impulsa koji određuju jačinu ega kod dece da se brane od pritiska koji je prisutan u njima samima. Sve to ukazuje da je ego kod ove grupe dece slabo organizovano, da imaju niski nivo kontrole frustracija, a reakcije su im impulsivne. Impulsi kod ove dece, naročito agresivni, koje potiskuju ostaju u njima i razlog su za unutrašnju potisnutu agresiju koja je prisutna. Kumulirana agresija dovodi do dezintegriranog ega i kontinuiranog potiskivanja nesvesnih impulsa. Slab, umanjen Ego kod ove grupe dece u stvari se primećuje i preko velike nesigurnosti

u sebe, niskog samopouzdanja, straha od socijalnih kontakata i nesigurnost u socijalne kontakte, nisko samopouzdanje. Može se primetiti da ova deca primenjuju karakteristične mehanizme odbrane. Osećaj nesigurnosti ja takođe prisutan kao i agresivnost u odnosu koju usmeruju ili ka sebi preko samopovredjivanja ili ka spoljašnjoj sredini preko konfliktnog ponašanja. U oba sličaja dete želi da usmeri pažnju na sebe.

Ključne reči: porodica, konflikt, dete, slika o sebi, ego

ZNAČAJ ZAGREVANJA U PSIHODRAMI

Katarina Arizanović Milošević, Jelena Barbulj
New moment**

POSTER

Cilj rada je upoznavanje sa psihodramom kao modalitetom psihoterapije, ali pre svega da približi strukturu psihodramске seanse i njen uvodni deo – zagrevanje. Želja autora je da otvore diskusiju o značaju zagrevanja tj. zašto je baš ono jedno od tri ključna dela psihodramске seanse. Dat je osvrt na različite vrste, ali i ciljeve zagrevanja, kao i načine izdvajanja protagoniste tokom istog. Individualne razlike i psihoterapijski stil su nešto što takođe oblikuje zagrevanje, i baš iz tih razloga, različitosti u zagrevanju je bezbroj.

Autori se bave i operativnim pitanjima u zagrevanju – vremensko ograničenje zagrevanja, broj uputstava, otvorenost pitanja, nivo uključenosti terapeuta itd. Zagrevanje autori vide kao značajno i van psihodramskog konteksta, i kao nešto čoveku vrlo svojestveno u različitim društvenim aktivnostima, te će ovakvo poredjenje takođe imati svoje mesto u radu.

Na kraju, imajući u vidu činjenicu da se zagrevanje svakako dešava

i u drugim psihoterapijskim modalitetima, samo ne nosi takav naziv, autori žele da podstaknu kolege na diskusiju u kontekstu načina kako oni «zagrevaju» svoje klijente, tj. na koji način se podiže nivo spontanosti i slobode razmene, jer bez dobrog «zagrevanja» nema ni neophodnih uslova za bilo koji terapijski rad.

Ključne reči: psihodrama, zagrevanje, terapijski odnos, struktura seanse

STAVOVI JAVNOSTI PREMA IZVORIMA PODRŠKE U PARTNERSKIM VEZAMA I PSIHOTERAPIJI PAROVA

*Diana Ridjić, Haris Šabanović
Psihološko savjetovalište Domino*

POSTER

Različita sociološka i psihološka ramatranja navode da partnerstvo i brak danas nisu jednostavni zadaci, te da se od partnera zahtjevaju mnoge promjene i prilagodjavanja na nove uloge koje nisu jasno društveno i kulturno odredjene kao što je bio slučaj ranijih godina kada se u partnerstvo stupalo sa jasnom predstavom o tome šta pojedinca očekuje u takvoj zajednici. Pored toga, mehanizmi podrške partnerima u ovim izazovima kao i informacije o njihovo dostupnosti su oskudni. Sve ovo dovodi do velikih pometnji kod pojedinaca koji vremenom nailaze na poteškoće pri rješavanju partnerskih zadataka. Cilj ovog istraživanja je bio utvrditi stavove medju odraslim stanovništvom ($N=230$) o izvorima podrške u izazovima partnerstva, traženju psihoterapijske intervencije za parove i procjeni njene efikasnosti. Anketni upitnik koji se koristio u ovom istraživanju predstavlja kombinaciju pitanja konstruiranih od strane istraživača za

potrebe ovog istraživanja. Tematski je podijeljen na dvije cjeline: 1) opća obilježja, i 2) stavovi o izvorima podrške u partnerskim odnosima. Rezultati ovog istraživanja prikazuju da 77% ispitanika navodi da prijatelji predstavljaju podršku u partnerskim izazovima. Gotovo isti procenat navodi da bi stručnu pomoć potražili kod psihologa, a osobe koje su imale priliku biti na partnerskoj psihoterapiji navode da su njihova iskustva pozitivna. Dobiveni rezultati su ohrabrujući i upućuju na potrebu snažnije psihoedukacije građanstva o benefitema partnerske psihoterapije.

Ključne reči: psihoterapija; partnerska terapija; stavovi;

TEHNIKE RELAKSACIJE – POVEZANOST PSIHIČKOG STANJA I IMUNITETA

*Sonja Šovljanski
Psihorelaks*

POSTER

Autogeni trening i progresivno mišićna relaksacija su tehnike duboke relaksacije koje su u upotrebi više od 80 godina i primenjuju se u mnogim zdravstvenim sistemima. Esch i saradnici (2003) definišu odgovor na relaksaciju skupom integrisanih fizioloških mehanizama i „korekcija koje se aktiviraju kada se subjekt angažuje u ponavljanju mentalne ili psihičke aktivnosti i pasivno ignorise ometajuće misli“. Izvođenje tehnika relaksacije je povezano sa trenutnim javljanjem fizioloških promena koje uključuju smanjenje potrošnje kiseonika ili eliminacije ugljen-dioksida (tj. smanjenji metabolizam), manji broj otkucaja srca i snižen arterijski krvni pritisak.

Peavy, Lawlis i Goven (1985 prema Zakowski, Hall and Baum 1992) su pokazali značajan porast u meri nivoa fagocita posle ve-

žbanja ovih tehnika, kod nasumično izabrane grupe zdravih „visoko-stresiranih“ studenata. Karlson (Carlson, 2003, 2007 prema Pace et al, 2009) je našao da je kod osoba u ranom stadijumu kancera koje su praktikovale ovakve tehnike, dolazilo do smanjenja broja monocita, kao i do smanjenja produkcije interferon-gama i citokina. Ovakvi nalazi su se održali stalnima u periodu od čak godinu dana. U meta-analizi studija relaksacije, Hillenberg i Collins (1982 prema Deuskar, 2010) ističu da većina studija koje nisu uspele da pokažu bilo kakvu značajnost da su koristile u proseku samo 2,3 sesije. Studije koje tvrde da postoji značajna razlika koriste dva puta više sesija.

Tehnike relaksacije, kako bi pokazale značaja efekat kod psihičkog blagostanja ili imuniteta, treba usvajati i praktikovati minimum šest nedelja. Iskustvo autora u radu sa klijentima preko deset godina sa preko 400 klijenata je da je potrebno da je to minimum jednom dnevno, a poželjeno i dva puta dnevno. Klijenti osete efekte i posle prve obuke, a nakon nekoliko nedelja se dešavaju značajnije promene u raspoloženju, boljem podnošenju svakodnevnog stresa, kvalitetnjem spavanju, brzinom pri kojoj zaspu ili da se lakše bude i osećaju odmornije nakon noći, trudnice se lakše porađaju i slično.

Ključne reči: relaksacija, autogeni trening, progresivno mišićna relaksacija

PRIMENA PRAVOSLAVNE PROPOVEDI NA PSIHOTERAPIJI

Dragana Žorić, Mirjana Stefanović†, Miodrag Topalović†*

Medicinski fakultet*, Real Medicine Foundation†
Crkva Sv. Apostola Luke†

POSTER

Klijentkinja se javlja telefonom. Svoj slučaj opisuje kao težak i hitan, te želi da dodje što pre. Dolazi sa suprugom i nevesela je kada kažem da suprug ostaje ispred vrata. U 55 minutnom izlaganju govori o okolnostima svog nastanka, o sadašnjoj porodičnoj situaciji te o očevoj verbalizovanoj potrebi da poslednje vreme svog života proveđe kod nje u njenom jednosobnom stanu, dok druga sestra ima sve druge pogodnosti ali „ne želi da se brineo o ocu”. Uz sve zadrške koje prate konotaciju pravoslavlje, psihoterapija i psihiatrija, kažem da sam u Crkvi na Liturgiji slušala priču - parabolu o dve sestre. Pre-pričavam istu. Obećam da će proveriti značenje i da će je obavestiti. Proveravam kod sveštenika: „čovek je mera, treba naći meru u svemu, i žrtva Bogu duh skrušen, i ljubav koja je veća od svega”. Klijentkinja kaže: „it's not my cup of tea”. Prilikom sledećeg susreta nije u Štajnerovom trouglu i izveštava o promeni svog ali i porodičnog ponašanja.

Ključne reči: pravoslavlje, edukacija budućih roditelja

UPOTREBA ALKOHOLA KAO SAMOMEDIKACIJA TRANSGENERACIJSKI

Dragana Žorić
Medicinski fakultet

POSTER

Četrdesetogodišnjak je doveden u pravnji starijeg brata i snahe jer mu: „Prisluškuju mi telefon”, „Prate me”, „Šalju mi poruke na telefon”. Aktuelnom stanju predhodi duga adiktivna prošlost. Praćenje telesnog govora prema drajverima i „Vi mi čitate misli”. „Kako znate šta mislim”, „Ja ču da vas ubijem”. Maladaptacioni porodični odnosi imaju za imperativ održavanje nepromjenjenog stava odraslog dečaka. Psihoterapija kao jedina vrsta terapije ipak dovodi do pristanka na medikaciju.

Ključne reči: zloupotreba alkohola, pasivno agresivna i paranoidna (adaptacija) struktura

PLAYBACK TEATAR

Playback teatar je spontano improvizovano pozorište u kome se prvo 4 glumca, muzičar i voditelj predstave publici. Oni kažu po nešto o sebi i to odmah iustruju izvodjenjem kraćih playback scena. Prvo izvodjači pokažu šta je to playback teatar.

Kasnije izvodjači pokreću publiku da podele nešto malo o sebi. Uslov je da to bude lično iskustvo nekoga iz publike i da bude istinito. Onda voditelj bira playback formu, poput fluidne sculpture, hora, madrigala ili parova. Ako je to priča, onda voditelj bira slobodnu formu, sa više likova. Bitno je da se stvori poverenje. Potrebno je da izvodjači i publika poštaju pripovedače, kao i to da se momenti iz njihovih života ili priča validiraju na sceni.

Učesnici Playback-Beograd su: Dusan Potkonjak, Antonije Aras, Miloš Lazarević, Jelena Radović, Tina Perić, Ana Nikolić, Julijana Protić, Ivana Stevanović, Vasja Milankov, Ljubica Špirić, Milica Lajbenspreger.

Ključne reči: pozorište, lična priča, playback, spontano pozorište

Velika grupa

*Veliku grupu vode grupni analitičari
Društva grupnih analitičara Beograd (DGAB):
Vida Rakić Glisić i Snežana Kecanjević Miljević*

PROMOCIJE KNJIGA

1. **Dedić Gordana.** Veštine komunikacija u medicini. Medijacentar odbrana, Beograd, 2019
2. Bolesti zavisnosti, Savremena dostignuća u prevenciji, lečenju i rehabilitaciji. **Urednik Slavica Djukić Dejanović.** Evropski centar za mir i razvoj, ECPD, Univerzitet za mir Ujedinjenih Nacija, Beograd, 2019
3. **Zoran Zoričić.** Ovisnosti, prevencija, liječenje i oporavak. Školska knjiga, Zagreb, 2018
4. **Petar Nastasić.** Sistemska, grupna i porodična terapija alkoholizma. Visoka škola socijalnog rada, Beograd, 2019
5. Trauma naša priča. **Urednici: Tijana Mirović i Marko Tomasević.** Centar za Shema terapiju, Beograd, 2019

Sadržaj

Sloboda i psihoterapija	3
Plenarna predavanja 5	
Sloboda: juče, danas i sutra.....	7
U senci nesvesnih procesa učenja – učenje u grupnoj analizi i grupno-analitički metod u učenju ...	9
Prihvatanje i samoprihvatanje u kognitivno-bihevio- ralnim terapijama: teorije i intervencije	10
Sloboda u terapijskom prostoru	11
Kako se uči slobodno mišljenje	12
Etička pitanja u grupnoj psihoterapiji: psihodrama	13
Sloboda (i nesloboda) u psihoterapiji kako se postaje i ostaje zarobljen u savremenom društvu – neurološki i psihološki aspekti	15
Simpozijumi 17	
Integrativna art psihoterapija, sloboda i odgovornost..	19
Psihoterapeut kao “toksični terapeut” ili korak dalje – ka oslobođenju. Šta znači biti zreo psihoterapeut?.....	21
Izlazak iz zastoja djetetai roditelja - korak ka slobodi (rad sa djetetom).....	23
Izlazak iz zastoja djetetai roditelja - korak ka slobodi (rad sa roditeljem)	25
Kros-kulturne razlike u primeniart terapije – iskustvo u japanu.....	27
Simbioza – nevidljiva veza	28
Psihološka podrška u organizaciji	29

Psihološko osnaživanje žena u poslovnom okruženju...	31
Burnout i šta sa njimu organizacionom kontekstu?.....	32
Izazovi psihoterapeuta u pružanju psihološke podrške organizacijama	33
Emocionalno zdravlje menadžera	
– osnova za funkcionalnu organizacionu kulturu.....	34
Profesionalni stres – pogled iz dve perspektive.....	35
Shema terapija	36
Slobode koje shema terapija daje terapeutima	37
Prikaz rada sa adolescentom iz ugla shema terapije.....	38
Prikaz tehnike limitiranog roditeljstva kroz imaginaciju	39
Psihodrama i shema terapija: akcione tehnike, teorija uloga i modaliteti.....	40
Upotreba shema kartica u radu sa decom i njihovim roditeljima.....	41
Prikaz rada sa različitim stilovima prevladavanja	42
Psihološka trauma izugla shema terapije	43
Kognitivno-bihevioralne psihoterapije: multimodalnost u praksi i mogućnosti integracije.....	44
Integrativni aspekti racionalno-emotivne bihevioralne terapije.....	45
Shema terapija i integracija unutar kbt modela.....	46
Terapija posvećenosti i prihvatanja (act): promena paradigme promene.....	47
Operacionalizacija problema u ponašanju, bihevioralni pristup	48
Primena psihoterapijskih modaliteta u organizacionom konsaltingu	49
Primena analitičkog pristupa u dijagnostici i radu sa organizacijama.....	50
Primena geštalt psihoterapije u organizacionom savetovanju i razvoju.....	51

Kako do konstruktivnog dijaloga? Primena koncepata sistemske terapije u organizacionom kontekstu	52
Grupna analiza uorganizacionom konsaltingu	53
Radionice	55
Sloboda i zatočeništvo stilova afektivnog vezivanja	56
Psihoterapijski pristupu lečenju vaginizma	57
Priča o sebi iz ugla straha i budućeg poželjnog i nepoželjnog „ja“	58
Sloboda u biblioterapiji: kako se kalilo zlo	59
Emocionalna inteligencija i adaptacija zaposlenih na nove poslovne uloge (primena psihoterapije u radu sa organizacijama)	60
Terapija pisanjem.....	62
Relaciona geštalt psihoterapija u radu sa depresivnim poljem: posezanje i ostali pokreti	63
Sloboda od emocijaili sloboda za emocije?.....	65
Kako da zarađujem i živim od psihoterapije? – Finansijska sloboda psihoterapeuta	66
Žena i orgazam – put sazrevanja i osvajanja lične slobode	67
Od transakcije do akcije – analiza snova i transakciona analiza	68
Dekonstrukcija bajke u edukacijskom i psihoterapijskom kontekstu	69
Sloboda u radu relacionog integrativnog psihoterapeuta	70
Imaginacija u pokretu – autentični pokret i ples u analitičkoj psihologiji.....	71
Kako se postiže psihoterapijska promena u psihodrami i grupnoj terapiji – radionica 1.....	72
Kako se postiže psihoterapijska promena u psihodrami	

i grupnoj psihoterapiji – RADIONICA 2	75
O psihoanalizi i marini abramoviču beogradu 2019.....	78
Ego stanja i ja – psihodramska radionica sa elemetimatransakcione analize	79
Kreativni modeli u superviziji – korišćenje bajki, priča i metafora.....	80
Upotreba tehnika relaksacija u savetodavnom radu.....	81
Partneri u dvorani ogledala	83
Okrugli sto	85
Propedevtika: ko može postati psihoterapeut?.....	86
Sloboda i nesloboda u edukaciji psihoanalitičkog psihoterapeuta	87
Usmena saopštenja	89
Hrišćanske odrednice slobode značajne	90
Psihoterapeuti i burnout	91
Psihosomatske bolesti (hipoglikemija) u svetu transakcione analize.....	93
Samo još jedan potez – modeli ličnosti igraca kompjuterskih igara.....	94
Dubinska psihologija i rok muzika - pesma , „divlje jagode“ kao anticipacija sudbine benda	95
Transakciona analiza kao esencija komunikacione inteligencije	97
Neurofeedback method othmer i psihoterapija	98
Kritičko mišljenje – sastavni deo slobode i psihoterapije	99
Mračna strana svakog prijateljstva ili prijateljstvo po senci	100

(Ne)sloboda psihoterapijskog poziva.....	101
Optimizacija specifičnog psihoterapijskog tretmana: sloboda od kalupa, sloboda za grešenje	102
Odnos izmedju slobode, usamljenosti i psihoterapije ...	103
Identitet iz ugla psihologijeličnih konstrukata.....	104
Psihoterapija i sloboda psihoterapeuta u lečenju suicidnih pacijenata	105
Koncepti egzistencijalističke psihologije Viktora Frankla i primena logoterapije	106
Seksualna inhibicija i sloboda	107
Model motoričke kontrole u psihoterapiji – kako i zašto?.....	108
Istraživanja partnerskih relacija i izazovi slobode psihoterapijskog prostora	110
Tretman porodičnog nasilja sa aspekta sistemske porodične terapije	111
Rigidnost kao faktor koji otežava	113
Dva pravca djelovanja bajki	114
Namera traženja psihološke pomoći i trudnoća: značaj bračnog kvaliteta i psihofizičkog zdravlja.....	115
Sistemska porodična terapija u ustanovama za smeštaj odraslih i starijih	117
“The inner core“ buđenje uspavanog kapaciteta/integracija tela, uma i duše.....	118
Transakciona analiza i ekspresivna terapija: da li je spoj moguć?.....	120
Povezivanje astrološkog sistema simbola i psihoterapije	121
Sloboda u karijernim izborima	122
Sloboda i kontrola (da li nas kontrola zaista čini slobodnima?).....	123
Pshoterapija kao mogućnost povećanja stepena slobode.....	124

Oporavak od gubitka supružnika uz strategije prevladavanja iz dualnog proces modela	125
Od slobode do zavisnosti od interneta.....	126
Mediji, (ne)sloboda, psihoterapija	128
Roditeljevanje iz slobodnog deteta.....	129
Psihoterapija u xxi vijeku: osvrt na postojeće stanje i anticipacija njenog razvoja	130
Bajke u psihoterapiji: od pasivnosti do slobode	131
Sloboda neverbalnog i verbalnog izražavanja u art terapiji i grupnoj analizi crteža.....	132
Lice i naličje besa adolescenata: model rada sa besom kao zamenskim osećanjem	133
Self koncept i alkoholizam	135
Savremena psihoanaliza.....	136
Psihoterapija starijih osoba: (samo)ograničavajuća uverenja naspram potencijala i mogućnosti	137
Koncept vremena u psihoterapiji.....	138
Medjuljudski odnosi u radnoj organizaciji iz perspektive transakcione analize.....	140
Neuropsihoanaliza u Srbiji	
– prikaz knjige Marka Solmsa	142
Sloboda donošenja odluke o ostajanju i napuštanju psihoterapijskog procesa	143
Sličnost psihoterapijskog i biblijskog savjetovanja.....	145
Psihoterapija u virtuelnom okruženju <i>pros and cons</i>	146
Psihoterapiji adolescenata.. Od simbioze do slobode	147
Izazovi digitalnih nomada od uticaja na mentalno zdravlje.....	149
Sloboda i/ili nužnost izmene setinga iz perspektive onkološkog palijativnog zbrinjavanja pedijatrijske populacije	150
Primena transakcione analize u radu sa učenicima i studentima	151

Povezanost konstrukta osetljivost na anksioznost i opsesivno kompulzovnog poremećaja.....	153
Sloboda u terapijskom prostoru	155
Terapija razvoda.....	156
Preko srama do slobode.....	157
Koje trudnice zaista dodju u psihološko savetovalište: karakteristike psihofizičkog zdravlja	158
Pseudonauka u psihoterapiji – kako postaviti granice, a sačuvati slobodu?.....	159
Paradoks slobode i autonomna ličnost	161
Univerzitetska entropija	162
Terapijski modaliteti kroz odnos sa klijentom.....	163
Sloboda je tamo gde je ne očekujemo: antisuicidni ugovor - samoodgovornost koja oslobadja.....	164
Hipokrat i helijant – pitanje diskrecije u doba savremenih elektronskih informacionih sistema	165
Sem Smit više nije on nego oni – da li dolazi vreme postnormalnosti?	167
Duhovnost i psihoterapija.....	168
Empatija - empatične transakcije	170
Terapija dodirom u konstruktivističkoj psihoterapiji – veća sloboda ili sudsar svetova?	171
Rezilijencija kod djece vulnerabilnih kategorija.....	172
Poster prezentacije	175
Uticaj konflikata u porodici na formiranje slike o sebi kod dece	176
Značaj zagrevanja u psihodrami	177
Stavovi javnosti prema izvorima podrške u partnerskim vezama i psihoterapiji parova	178
Tehnike relaksacije – povezanost psihičkog stanja i imuniteta	179

Primena pravoslavne propovedi na psihoterapiji	181
Upotreba alkohola kao samomedikacija transgeneracijski	182
Playback teatar.....	183
Velika grupa	185
Promocije knjiga	186

Izdavač:

Savez društava psihoterapeuta Srbije (Beograd)
i Psihopolis institut (Novi Sad)

Urednik:

Zoran Milivojević

Redakcija:

Akademik (SKAIN) Prof. dr *Gordana Dedić*, neuropsihijatar, psihoterapeut, Klinika za psihijatriju Vojnomedicinska akademija, Beograd – predsednik Naučnog odbora kongresa.

Dr *Zoran Milivojević*, psihoterapeut, predsednik Saveza psihoterapeuta Srbije, predsednik kongresa.

Prof. dr *Nevena Čalovska-Hercog*, neuropsihijatar, psihoterapeut, Fakultet za medije i komunikacije, Departman za psihologiju, Univerzitet Singidunum, Beograd.

Prof. dr *Vesna Petrović*, psiholog, psihoterapeut, Fakultet za pravne i poslovne studije "Dr Lazar Vrkatić" Univerziteta Union u Beogradu.

Prof. dr *Snežana Milenković*, psiholog, psihoterapeut, Filozofski fakultet, Odsek za psihologiju, Univerzitet u Novom Sadu.

Prof. dr *Tatjana Vukosavljević-Gvozden*, psiholog, psihoterapeut, Odeljenje za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija.

Prim. dr *Zoran Đurić*, psihijatar, psihoterapeut, Klinika za psihijatrijske bolesti „Dr Laza Lazarević“, Beograd.

Prof. dr *Tatjana Milivojević*, filozof, psihoterapeut, Visoka škola socijalnog rada, Beograd.

Doc. dr *Žilijeta Krivokapić*, psiholog, psihoterapeut, Visoka škola socijalnog rada, Beograd

Dizajn korica i prelom teksta:

Zoran Živančević

Tiraž:

325 primeraka

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
615.851.1(048.3)

КОНГРЕС ПСИХОТЕРАПЕУТА СРБИЈЕ (9 ; 2019 ; Београд)
Zbornik rezimea [Elektronski izvor] / 9. kongres psihoterapeuta
Srbije "Sloboda i psihoterapija", Beograd, 24-27 oktobar 2019. -
Novi Sad : Psihopolis institut, 2019. - 1 elektronski optički disk
(CD-ROM) : tekst ; 12 cm

Sistemski zahtevi: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovnog ekрана. -
Tiraž 300. - Str. 3-4: Sloboda i psihoterapija / Zoran Milivojević.
ISBN 978-86-6423-063-6
а) Психотерапија -- Апстракти
COBISS.SR-ID 331248903